

AĞ TOPLUMU MU ŞEFFAF HAPİSHANE Mİ?

50

DOÇ. DR.
MEHMET DİNÇ
İLE SÖYLEŞİ

14

KÖRLER ÜLKESİNDE
İNFAZ: BİR KİTLE
EYLEMİ OLARAK LİNÇ

28

ÇÜRÜMENİN
EŞİĞİNDEN DÖNMEK
MÜMKÜN MÜ?

34

FİLİSTİN MESELESİNDE
YAHUDİ VE HRİSTİYAN
SİYONİZMİ

44

TEDBİRİN DİJİTAL HÂLİ:
SİBER GÜVENLİK

Hakkında ne kadar çok yazılsa ve araştırılsa da keşiflerin, bilinemezliğin ve ihtimallerin en fazla olduğu varlık yine insandır. Düşünen bir varlık olarak insanın en fazla merak edip anlamaya çalıştığı olgulardan biri de insan davranışlarıdır. İnsan davranışının arka planında irade, iradenin arka planında da çok çeşitli süreçler çalışmaktadır. Davranışı ve o davranışın sahibi olan insanı anlayabilmek için iradeye etki eden zihinsel, duygusal, davranışsal, kişiliksel, dinî, ahlaki, sosyal, kültürel, ekonomik, eğitimsel ve ailesel faktörlerin bilinmesi ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması bir zorunluluktur. Eser; insanı, insan iradesini ve davranışlarını Kur'an merkezli olarak ve diğer disiplinlerden harmanlanan, bütüncül bir bakış açısı ile ele almaktadır.

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

AĞ TOPLUMU TEKNOLOJİ İLE ÖZGÜRLÜK ARASINDA İNCE ÇİZGİ

Dr. Lamia LEVENT ABUL

İnsanlık tarihi boyunca ilerleme ve yenilik arzusu, Allah'ın bizlere bahsettiği akılla sürekli kendini yenilemiştir. İnsanın kendini yenilemesinin bir sonucu olarak günümüzde dijitalleşme çağı olarak adlandırılan yeni bir döneme adım atmış bulunmaktayız. Teknolojinin sunduğu imkânlar sayesinde artık küresel bir köye dönüşmüş dünyamızda her bilgiye anında ulaşılabilir hâle geldik. Ancak bu yeni düzen, insana sağladığı kolaylıklar yanında her adımımızın gözetlenebildiği, her türlü bilginin kaydedilebildiği bir şeffaflık ve gözetim toplumunu da beraberinde getirdi. Bu bağlamda dijital ortamlarda kendimizi ve ailemizi korumak için daha fazla tedbir almamız, manevi bir kalkan oluşturmamız gerekiyor. Peygamber Efendimiz (s.a.s.), "İhsan, Allah'ı görüyormuşçasına O'na kulluk etmendir. Her ne kadar sen O'nu göremesen de O seni görmektedir." (Buhari, İman, 36) hadisiyle bizlere hayatımızın her anında Allah'ın bizleri gördüğünü ve gözetlediğini hatırlatmıştır. Allah'ın her an bizi gözetlediği bilinciyle hareket etmek, bu yeni düzende rehberimiz olmalıdır.

Rabb'imiz, Kur'an-ı Kerim'de "Biz insana, iki göz, bir dil, iki dudak vermedik mi?" (Beled, 90/8-9) ayetleriyle verilen nimetlerin farkında olmamızı ve bu nimetleri doğru kullanmamızı bizlere hatırlatır. Görme, konuşma ve düşünme yeteneğimiz bizlere verilmiş büyük hediyelerdir. Bu hediyeleri, Allah'ın rızasını kazanacak şekilde kullanmak, O'nun bizler için takdir ettiği doğru yolda ilerlemek için birer vesiledir.

Bizler de *Aile Dergisi* olarak "Ağ Toplumu mu Şeffaf Hapishane mi?" dosya konumuzla konuyu derinlemesine ele aldık. Kaan H. Süleymanoğlu, yazısında, "Şahsiyetimizi muhafaza edebilmek için göz uygarlığına değil söz uygarlığına kulak vermeli; kalabalıkların "like"ına değil, Rabb'imizin rızasına ihtiyacımız olduğunu unutmamalıyız." dedi. Zeynep Kayseri Uzun, "Körler Ülkesinde İnfaz: Bir Kitle Eylemi Olarak Linç" yazısında, bir anda kar topu gibi büyüyen toplumsal hareketlerde muhakeme yetisinin kör olduğunu, öfkeli kalabalığın şuursuzca zarar vermeye başladığını söyledi ve sağlıklı toplum inşa etmenin yolunun da iki düşünüp bir hareket etmekten geçtiğinin altını çizdi. Mustafa Mehmetoğlu "Kork o mahkemedeki ki hâkimin kendisi şahit" ifadesiyle, ahirette herkesin amellerinin Allah tarafından değerlendirileceğini vurguladı. Dr. Kenan Oral, "Tükenmeyen Hazine" yazısıyla insanoğlunun dünyevi hırs ve arzularının sınırsız olabileceğini ancak gerçek zenginliğin ve mutluluğun kanaatkârlıkta olduğunu yazdı. Fatma Betül Yılmaz Eminsoy "Çürümenin Eşiğinden Dönmek Mümkün mü?" diyerek toplumsal sorunları gündeme getirdi. Bu ayki söyleşimizi Yeşilay Başkanı Doç. Dr. Mehmet Dinç ile "Bağımlılıkla Mücadele Çalışmaları Üzerine..." gerçekleştirdik.

Birbirinden kıymetli yazılarımızla dopdolu olan dergimizi sizlerin beğenisine sunarken Cumhuriyet Bayramı'nızı kutluyor, bu kutlu toprakları bizlere vatan kılan tüm şehit ve gazilerimizi rahmetle ve minnetle yâd ediyoruz.

İNAN
TAKDİR

10. UZMANINA SORDUK
Prof. Dr. İhsan ÇAPCIOĞLU

18. HÂKİMİN KENDİSİ ŞAHİT
Mustafa MEHMETOĞLU

20. TÜKENMEYEN HAZİNE
Dr. Kenan ORAL

22. BİR KAHVE?
Gülsüm KARAPINAR

**28. ÇÜRÜMENİN EŞİĞİNDEN DÖNMEK
MÜMKÜN MÜ?**
Fatma Betül YILMAZ EMİNSOY

**32. ÇOCUKLARDA PSİKOLOJİK
SAĞLAMLIK**
Hatice TOPKARAOĞLU ÇİFTÇİ

**34. FİLİSTİN MESELESİNDE
YAHUDİ VE HRİSTİYAN
SİYONİZMİ**
Ayşe KIZILAY

04
**AĞ TOPLUMU MU,
ŞEFFAF
HAPİSHANE Mİ?**
Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

14
**KÖRLER ÜLKESİNDE İNFAZ:
BİR KİTLE EYLEMİ OLARAK LİNÇ**
Zeynep KAYSERİ UZUN

24
**AHKÂF SURESİ
IŞIĞINDA EVLAT
ÖRNEKLERİ**
Doç. Dr. Emrullah TUNCEL

**EKİM
2024**

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Zeynel Abidin AKDUMAN

Yayın Koordinatörleri
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Dudu ALKAN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

58

TARİHİN DERİNLİKLERİNDEN SÜZÜLÜP GELEN BİR ŞEHİR: EDİRNE

Ayşe KOÇER

38. HÜZÜN YÜKLÜ KERVANLAR

SümeYra YAMAN

42. NİCE TOPLASAN DA DÜNYA KALIR ARKANDA

Gülşen ÜNÜVAR

44. TEDBİRİN DİJİTAL HÂLİ: SİBER GÜVENLİK

Muhammed Kâmil YAYKAN

46. EŞLER ARASINDAKİ HAK VE SORUMLULUK DENGESİ

Dr. Merve YİĞİTOĞLU

50. DOÇ. DR. MEHMET DİNÇ İLE BAĞIMLILIKLA MÜCADELE ÇALIŞMALARI ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

54. İYİLİĞE ARACI OLMAK

Nuri SAPMAZ

56. BEN BİR ZEYTİN AĞACIYIM

Esra ŞAHİN

62. FATMA ALİYE HANIM

Meryem DALĞIÇ

68. BEKLENDEN BİLE ERKEN

İshak KOÇ

72. BİREYDEN TOPLUMA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YOLCULUĞU

Şule TÜZÜN

74. DEDEMİN BAHÇESİ

Seher MERİÇ

76. HASTALIKLAR VE BESLENME

Merve Bilge ATALAY

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK

Süreyya MERİÇ

64

ANADOLU'NUN KADİM RENKLERİ

Dudu ALKAN

Abone İşlemleri

Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik

dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No

Döner Sermaye Daire Başkanlığı
TC Ziraat Bankası, Mustafa Kemal
Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Temsilcilikler;

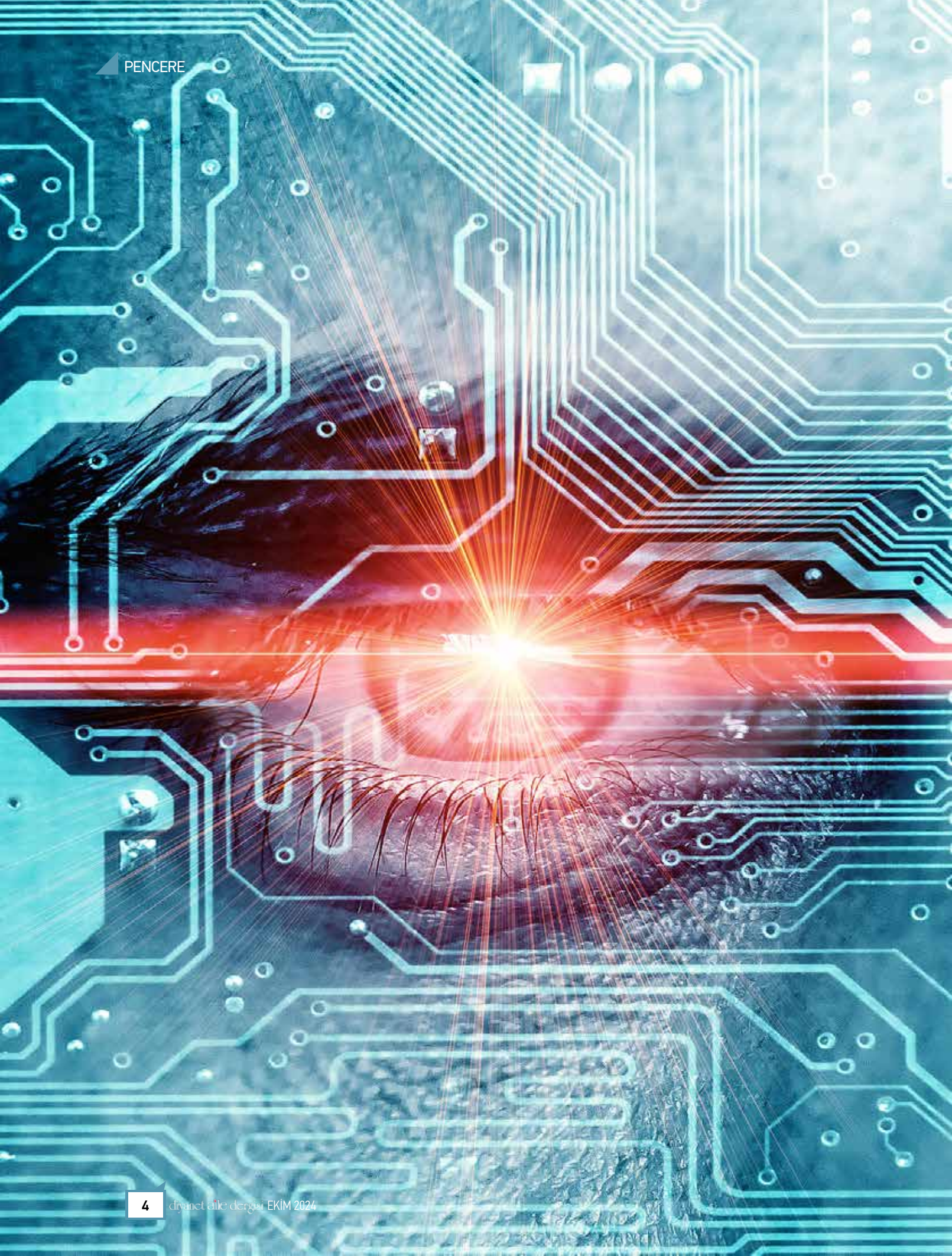
Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri,
Din Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 27.09.2024

Baskı

İhlas Gazetecilik A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas
Plaza No: 11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
Tel: 0 212 454 30 00

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

AĞ TOPLUMU MU ŞEFFAF HAPİSHANE Mİ?

■ Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

G enel kabullere göre insanlık tarihi tasnif edilirken avcı toplum, tarım toplumu, sanayi toplumu gibi nitelendirmeler kullanılır. Bu sınıflandırmalar insanlık tarihi hakkında birtakım meseleleri anlamamıza katkı sağlasa da bugün içinde yaşadığımız çağla geçmiş çağları birbirinden ayıran daha derin, daha anlamlı bir tasnif söz konusudur: Söz uygarlığı ve göz uygarlığı.

Büyük beşeriyet yürüyüşünde insanoğlu daima sözü el üstünde tutmuş, tehlike anlarında sözün etrafında kenetlenmiş, müreffeh toplumları sözün gölgesinde inşa etmiştir. Buyrukların en yücesi olan vahiy de sözdür. Geçmiş toplumların tecrübelerini sonraki nesillere ulaştıran sözdür. Geride kalan yüzyıllar boyunca sözün egemenliği esastı. Modern ve postmodern dönemde ise sözün yerini göz almıştır. Söz uygarlığı itibarsızlaştırılmış; onun yerine göze dayalı, göze hitap eden, gözle beslenen, gözden nemalanan bir göz uygarlığı parlatılmış, egemen kılınmıştır.

İçinde yüzdüğümüz dijital dünyada iletişim, “yüz yüze” değil “kod koda” dizayn edilmiştir. İnsanı “karşılıklı” bütün esaretlerden kurtaracak olan bilinç, kişinin Rabb'i ile kesintisiz bir biçimde karşı karşıya olduğu gerçeğini mütemediyen hatırlamasıdır.

Böylesi iddialı bir tasnife kulak vermek için haklı gerekçelerimiz var. Teknoloji, internet teknolojisiyle buluştuktan sonra tarihte eşi benzeri görülmemiş bir iletişim sürecine girmiş bulunmaktayız. Artık günümüz toplumları “ağ toplumu” hâline geldi. Küreselleşmeye yeni bir boyut kazandıran “ağ toplumu”, esasında kodlara, imajlara, görmeye ve görülmeye dayalı göz uygarlığının temellerini attı.

Dijital dünyanın sunduğu gözetleme ve gözetlenme imkânları, tüketim kültürünün de algoritmasını değiştirmiştir. Tüketim artık ihtiyaç sebebiyle değil; imaj, statü, kimlik, prestij gibi soyut gerekçeler sonucu olarak varlık kazanmaktadır. Gösteriş amaçlı tüketim paradigması, postmodern dünyanın davranış kalıplarıyla uzlaşa içindedir.

Geçmişte somut bir eylem olan tüketim, yeni dönemde beğenilme, görünürlük, fark edilmek, toplumsal statü gibi amaçlarla ortaya çıkar. Modern dünyada zamanın ve malın göstererek tüketimi artık bir saygınlık aracıdır. Bu durum zamanın ve malın boşa harcanmasına sebebiyet verir.

Tüketim güdüsünün odak noktasını gösteriş ve kıyaslama oluşturmaktadır. Ağ toplumunda insan için gözetlemek ve gözetlenmek popüler bir hâl almış, beğenilmek, takdir edilmek, kıskanılmak arzusu yaşamın doğal bir parçası hâline gelmiştir. Sosyal medya, gözetlemek ve gözetlenmek isteyen bireyin yaşam alanıdır artık. Anlık paylaşımlar, anlık bildirimler, anlık geri dönüşler kullanıcıyı bu alana bağımlı hâle getirmektedir.

Dijital dünya ve onun içinde şekillenen duygu ve düşünce evreninde birey gerçekte değil, gerçeğin kopyasıyla karşı karşıyadır. Nitekim sahte gerçekliğe yaslandığı gerekçesiyle postmodernizmi kıyasıya eleştiren Jean Baudrillard, bu çağda gerçekliğin bir yanılısamadan oluştuğunu, kopyaların orijinalermiş gibi davrandığını dile getirir. Bu dönemde gerçek tümüyle ortadan kalkmıştır. Simülasyonlarla meydana getirilen “hipergerçeklik”, her durumda gerçeği kopyalamakta, her yerde ona benzemektedir. Bu noktada ufuk açıcı bir misal de verir filozof. Ziyaretçiler sebebiyle yüksek oranda karbondioksit maruz kaldığı için kapatılıp bir kopyası inşa edilen Lascaux Mağarası'na benzetir yaşananları. Kopya mağarayı ziyaret edenler, oluşturulan

bir delikten gerçek mağarayı seyredilmektedirler. Baudrillard, yeni yapılan mağaranın iki mağarayı da yapaylaştırdığını ifade eder. Yaşadığımız çağ bu yapaylığın çağıdır. (*Simülakrlar ve Simülasyon*, (Çev. Oğuz Adanır), Doğu Batı Yay., Ankara 2014, s. 23)

Panoptikon'dan Süper Panoptikon'a

Bireysel ve sosyal hayatta gözetlemeyi ve gözetlenmeyi egemen kılan "ağ toplumu" bize doğal olarak "panoptikon"u hatırlatmaktadır. İngiliz düşünür Jeremy Bentham'ın on sekizinci yüzyılın sonunda tasarladığı hapisane modelinin adı Panoptikon'dur. Yeni nesil bir gözetlenme sistemi olarak düşünülen tasarıma göre mahkûmlar şeffaf denilebilecek hücrelerde yaşar, gözlemciler ise onların göremeyeceği bir konumdaki nöbet kulesinde mahkûmların bütün hareketlerini seyrederek. Hapisane tasarımında tek odalı hücrelerde mahkûma saklanacak yer bırakmamak esastır. Böylece tam olarak ne zaman gözlemlendiğini bilmeyen mahkûm, bütün hareketlerine dikkat edecektir. Korkunç ve kesintisiz bir gözetim sürecini ifade eden Panoptikon, "bir üst aklın, gücü elde etmesinin yeni bir modeli" olarak tarif edilir.

Bentham'ın hapisane tasarımının günümüzde sosyal hayatın her alanına egemen olduğuna dikkat çeken Michel Foucault, öz disiplinli modern toplumları anlamının yolunun

"panoptikon" kavramını anlamaktan geçtiğini söyler. Çünkü modernitede "panoptikon", davranışı ve ruhu kontrol etmeye yarayan bir güdüleme aracıdır. Peki, bu hapisaneyi bugünün sosyal hayatına benzeten kritik nokta nedir? Foucault, panoptikon metaforunda geleneksel gözetim ve zindan kuralının tersine çevrildiğine, hücrenin karanlık değil, apaydınlık hâlde büründürülerek insanların denetlendiğine dikkat çeker. (*İktidarın İki Gözü*, (Çev. Işık Ergüden), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2005, s. 86) Hapisane sakınlarının karanlık yerine aydınlıkla denetimi ile "ağ toplumu"nun iletişimsizlik yerine iletişimle güdülmesinin arasındaki benzerlik çarpıcıdır.

Yeni dönemde tek yönlü iletişimin yerini iki yönlü iletişim almıştır. Yani iletişim kanalları kullanıcılara görünürde bonkörce

Ağ toplumunda insan için gözetlemek ve gözetlenmek popüler bir hâl almış beğenilmek, takdir edilmek, kıskanılmak arzusu yaşamın doğal bir parçası hâline gelmiştir.

sunulmuştur! İnsanlar hem kendilerini gönüllüce teşhir etmekte, sergilemekte, paylaşmakta hem de başkalarının paylaşımlarını seyredilmektedirler. Tabii bu çift yönlü paylaşım bir yanılsamadır. Hâlâ gözetleme kulesinde oturanları görememekteyiz. Sadece mahkûmlar olarak birbirimizi seyretmenin eğlencesine kapılmış durumdayız. İnternet ortamında kimin kimi gözetlediği belli olmayan bu yeni düzen; başkalarını gözetlemenin meşruiyet kazandığı hatta benimsenerek bireysel özgürlüğün temeli kabul edildiği bir süreci beraberinde getirdi.

Dijital gözetim platformlarında bireyler, karşılıklı etkileşime dayalı bir ağ toplumunun parçasıdır. Yeni dünya anlık geri bildirimden beslenir. Muhatapların paylaşımlara tepkisi anında takip edilebilmektedir. Dünyanın bir ucuna anlık söz, görüntü, haber aktarılabilir. Seyirci değil kullanıcı esastır. İçeriği kullanıcılar bizzat kendileri üretmektedir. Merkez yoktur. Geleneksel medyada belli başlı bilgi kaynakları varken sosyal medyada çok merkezli paylaşımlar söz konusudur. Ama bütün bunları kendi parantezine alan en çarpıcı illüzyon ise "gönüllülük" meselesidir. İnsanların bile isteye, gönüllüce dâhil olduğu, kişisel verilerini, ev adreslerini, telefon numaralarını, parmak izlerini paylaşabildiği bu yeni dijital hapisane için Mark Poster ise "süper panoptikon" ifadesini kullanır.

Esaretten Özgürlüğe Giden Yol

Yeni gözetim düzeni zora, zorbalığa değil, iknaya dayalıdır. İknanın temel motivasyonu ise gözetleme ve gözetlenme gibi geçmiş çağlarda skandal ya da ayıp olarak telakki edilen davranışların kamusallaştırılması, popülerleştirilmesidir. Enformasyon teknolojileri yapay bir sosyallik üretmiş, medya araçları ile yaptığımız bütün paylaşımlar gözetimin kamusallaşmasına sebep olmuştur. Hem gözetleyen hem gözetlenen olmak, gönüllülüğe dayalı bu sözde şeffaf hayat tarzını popülerleştirmektedir.

Dijital çağın eleştirmenlerinden Byung Chul Han, hâlihazırda yürürlükte olan şeffaflığı “enformasyon rejiminin görselleştirme politikasının adı” olarak tarif eder. Şeffaflık toplumunun paradoksu ise şudur: “İnsanlar enformasyonların esiridir. İletişim kurup enformasyonlar üreterek kendi kendilerini zincirlerler. Dijital hapisane şeffaftır.” Tıpkı panoptikon gibi özgürlüğü bastırmak yerine sömürmeyi esas alır, iradeyle savaşmak yerine onu biçimlendirir. Bu şeffaflık gücünü, gündelik hayatla iç içe geçmiş olmasından alır. Akıllı telefonlar aracılığıyla sosyal medyada kullanıcıların birbiriyle paylaşım yarışına girmesi, şeffaf hapisaneyi inşa eder. Konforu da beraberinde getiren bu hapisanede direnişin ya

» Bizler insan kalabilmek, şahsiyetimizi muhafaza edebilmek için göz uyarlığına değil söz uyarlığına kulak vermeli; kalabalıkların “like”na değil, Rabb’imizin rızasına ihtiyacımız olduğunu unutmamalıyız.

da başkaldırının imkânsız olduğunu dile getiren Byung Chul Han, “like” düşüncesinin bütün devrim fikirlerini ortadan kaldırdığını söyler. Seyahat, alışveriş, güzellik başta olmak üzere tüketimin bütün alanları influencerlar aracılığıyla mütemadiyen içeriklerle doldurulur. Kullanıcılar durup dinlenmeye, bu imaj yağmuru karşısında nefeslenmeye vakit bulamaz. İnternet ünlüleri, kurtarıcı gibi davranırlar. Onlara teşekkür edilir. Tüketmek kurtuluştur. Aynı zamanda influencer, tüketim ürünlerini kendini gerçekleştirmenin araçları gibi gösterir. Kendimizi ölümüne gerçekleştirirken, aynı zamanda kendimizi ölümüne tüketiriz. Tüketim ve kimlik iç içe geçer. Kimliğin kendisi bir meta hâline gelir.” (*Enfokrası Dijitalleşme ve Demokrasinin Krizi*, (Çev. Mustafa Özdemir), Ketebe Yay.,

s. 11-15) Kimliği kitleleşmekten, metalaşmaktan, nesneleşmekten kurtarmanın yolu ise kitleleşen davranış kalıplarının, daha sansasyonel bir ifadeyle “like” kültürünün dışına çıkmaktan geçer.

Bu da ancak göze gerçek istikametini göstermekle mümkündür. İnsanoğluna bahşedilen nimetlerden olan göz, aynı zamanda insan için büyük bir zaafa dönüşebilir. Göz; dış dünyaya bakarken, dış dünyayı benimserken, dış dünyayla biçimlenirken birey içsel hürriyetini kaybeder. Nitekim bugün isteyerek ya da istemeyerek bir parçası olduğumuz göz uyarlığı, bütün gücünü göze dayalı zaafardan almaktadır. Bu zaafarla el ele veren dijital dünya; görmek, görünmek, gözetlemek, gözetlenmek gibi karmaşık psikolojik süreçlerin içinde kuluçkaya yatmış, bireysel ve sosyal hayatımızı her geçen gün daha çok istila etmektedir.

Rabb’imizin Rızasına İhtiyacımız Var

Kişiliğin ve kimliğin teşekkülünün ilk adımı, enformasyonla tek tiplenen kamu ilgilerinin, alışkanlıklarının dışına çıkmaktır. Bizi şekillendiren “kamu hayaleti”nden kurtulmak gerekmektedir. Modern dönemde iletişim imkânları ve onunla ortaya çıkan kamu hayaleti sebebiyle söylenenin aksine bireyin ortadan kalktığını dile getiren Kierkegaard, bu hayaletin her şeyi aynı seviyeye indirgeyen, her şeyi çevreleyen ama

aslında bir hiç olan mahiyet arz ettiğini hatırlatmıştı bize. Bugün ise geldiğimiz nokta çok daha trajiktir. Dışarıya bakan gözlerimiz bizi aynılaştırmakta, nesneleştirmektedir. Bu aşamada kişinin kendini bilmesi, kendi içine dönmesi, kendine bakması gibi teklifler tarihte hiç olmadığı kadar anlam ve önem kazanmıştır. Mutasavvıflar, kişinin sürekli nefsinin gözetilmesi, dinlenmesi, kontrol edilmesi gerektiğini söylerler. Bu şekilde insan, ezbere yaşadığı hayattan, alışkanlık hâline getirdiği davranışlardan ya da kalabalıklara uyararak benimsediği düşüncelerden kurtulabilir. Unutulmaması gerekir ki asıl gören ve gözetleyen Cenab-ı Allah'tır. O, Kur'an-ı Kerim'de, kullarını ve her şeyi gözetim ve denetimi altında tuttuğunu haber verir.

(Nisâ, 4/1; Ahzab, 33/52) Hz. Peygamber, "İhsan nedir?" sorusuna, "Allah'a O'nu görüyormuşsun gibi ibadet etmendir." şeklinde cevap vermiştir. (Buhari, İman, 37) Mutasavvıfların, bu ayet ve hadislere dayandırdığı "murakebe" önemli bir iç denetim mekanizmasıdır. Başkalarını gözetlemek yerine kendi içine bakan, kendini düzeten, Yüce Allah'ın rızasını gözetken kişi yukarıda anlattığımız şeffaf hapishaneden de kurtulmak için bir istikamet bulmuş demektir.

İçinde yüzdüğümüz dijital dünyada iletişim, "yüz yüze" değil "kod koda" dizayn edilmiştir. İnsanı "karşılıklı" bütün esaretlerden kurtaracak olan bilinç, kişinin Rabb'i ile kesintisiz bir biçimde karşı karşıya olduğu gerçeğini mütemadiyen hatırlamasıdır.

İmajlar marifetiyle hükümranlılığını sürdüren göz uygarlığında hiçbir zaman unutmamamız gereken hakikat şudur: Bizler dışarıyı gözetledikçe gözetlenecek ve şeffaf hapishanenin bir tuğlası olacağız; içimize döndükçe ise prangalardan kurtulup özgürleşeceğiz. Kur'an-ı Kerim, insanın önünde ve arkasında onu koruyan meleklerin olduğunu (Ra'd, 13/11), bu gözetleyici meleklerin bütün yaptıklarımızı bildiğini (İnfitâr, 82/12.), her şeyimizi kaydettiğini (Zuhuruf, 43/80) haber verir. Bizler insan kalabilmek, şahsiyetimizi muhafaza edebilmek için göz uygarlığına değil söz uygarlığına kulak vermeli; kalabalıkların "like"ına değil, Rabb'imizin rızasına ihtiyacımız olduğunu unutmamalıyız.

UZMANINA SORDUK

■ Prof. Dr. İhsan ÇAPCIOĞLU
DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Tarih boyunca gözetim ve kontrol sistemlerinin bireysel özgürlükler üzerindeki etkileri ne gibi sonuçlara yol açmıştır? Günümüzde dijitalleşmeyle yeni bir boyut kazanan, yaygınlaşan bu sistemlerin evrimi, insan doğası üzerinde hangi dönüşümlere neden olmaktadır?

İnsanlık, tarih boyunca büyük toplumsal değişimlere sahne olmuş ve bu değişimler çok çeşitli sonuçlara yol açmıştır. Gelenekselden moderne, modernden postmoderne, bilgiden bilişime bir izlekte ilerleyen söz konusu büyük değişim dalgasının son durağı, dijitalleşme olarak nitelendirilmektedir. Nesnelerin interneti, yapay zekâ, veri madenciliği, artırılmış gerçeklik, metaverse gibi kavramlar dijital çağın ürünleri olarak ortaya çıkmış; dijitalleşen dünyada gücü elde etmek veri üretimi ve üretilen verilere sahip olmakla eş değer kabul edildiği için devletlerin ve özel şirketlerin gündemini oldukça meşgul eden bir rekabet alanına dönüşmüştür. Dijitalleşme ekseninde yaşanan toplumsal değişim, ekonomik, politik, kültürel ve dinsel alanlar başta olmak üzere toplumsal sistemin bütününde yeni bir dönemin

başlangıcına işaret etmektedir. Bu değişimler, hem kolektif düşünce ve yaşam pratiklerinde hem de bireysel yaşam alanlarında yeni dinamikleri beraberinde getirmektedir. Söz konusu dinamiklerin gündelik yaşam alışkanlıklarına nüfuz eden küçük ölçekli değişimlerden başlayarak hayatın bütününi kuşatan bir zihniyet değişimini amaçladığı söylenebilir. Kontrol ve gözetim kavramları da bu süreçte sıkça gündeme gelmektedir. Esasen her iki kavram da birbirisiyle yakından ilişkilidir. Gözetim, gözetlenenlerle gözetleyenler arasındaki etkileşimi açıklamaktadır. Esasen insanlar, bir arada yaşayıp sosyalleşmeye başladıktan sonra çevresindekilerin ya da “diğerleri”nin ne yaptığını merak etmiş, bu duygu önce gözetim davranışının ardından gözetime dayanan yönetim modelinin, yani kontrol işlevinin ya da “gözetim toplumu”nun doğuşuna kapı aralamıştır. Artık gözetleyen, gözetlemede elde ettiği başarıya göre egemen olabileceği ayrıcalığına sahip olmaktadır.

Dijital gözetim ve mahremiyet ihlalleri, bireylerin dinî yaşamlarını nasıl etkilemektedir?

Dijital platformlarda paylaşılan içeriklerin etkisiyle artan gözetim, mahremiyete yönelik tehditleri ve etik ihlallerini beraberinde getirmektedir. Dijital gözetim, bireysel yaşantıyı ve bireyselliği zayıflatarak toplumu sıradan ya da standart vatandaşlardan oluşan bir “nesne”ye

dönüştürmektedir. Özellikle sosyal medya içerikleri yoluyla zamanının önemli bir kısmını “diğerleri” arasında geçiren, hayatının pek çok anını onlarla paylaşmaya zorlanan insan, kendi bireyselliğinden, onurundan ve saygınlığından yoksun kalma riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Böylece her ihtiyacı, arzusu, zevki ve düşüncesi, kamusal bir soruşturmaya ya da denetime konu olmaktadır. Dijital gözetimin yol açtığı başlıca sorunlardan ve tehditlerden biri, çeşitli istismar alanlarına zemin hazırlamasıdır. Bu bağlamda, günümüzde sıkça gündeme gelen siber suçlar arasında yetkisiz erişim ve sabotaj, dolandırıcılık ve yasa dışı yayınların yanı sıra, taciz ve çocuk istismarı gibi etik sorunlar sayılabilir. Sabotaj ve dolandırıcılık durumunda kişisel verilerin güvenliği ihlal edilmekte; taciz ve istismar ise kişiler üzerinde travmatik sonuçlara yol açabilmektedir. Sosyal medya platformlarında bu tür etik dışı örneklerin yaygınlaşması toplumsal duyarsızlaşma ve çözülme riskini beraberinde getirmektedir. Dijitalleşme çağında insan davranışı ve düşüncesine çağlar boyu kaynaklık ve rehberlik eden kadim değerlerin yerini, teknoloji kaynaklı yeni sosyal ilişkiler ağı ve değerler skalası almıştır. Bu yeni ilişki ağı ve beraberinde getirdiği “değerler” toplumsal hayatta hızla yaygınlaşmaktadır. İnsanlar bu süreçte çok farklı ve değişken bir dinî kültürü de deneyimlemektedir. Bu

çerçeve de dijitalleşme ve din ilişkisi yeni dindarlık formlarının doğuşuna zemin hazırlamaktadır. Söz gelimi insanlar, ibadethanelere gitmek ya da evlerinde ibadetlerini yerine getirmek yerine, dijital platformların sunduğu imkânlar sayesinde televizyon ve radyo dan yapılan canlı dinî yayınlarla, duygusal bir dinî katılım örneği sergileyebilmektedir. Böylece geleneksel dindarlık biçimlerinin önemi azalmakta, bunun yerini bireysel veya kitlesel dindarlık ve bağıllık duygusunun oluşturduğu yeni dindarlık biçimleri almaktadır. Elbette bu değişimin ana aktörü, dijital iletişim platformlarının hayatın bütünlük bir parçası hatta neredeyse “altıncı duyumuz” haline gelmesidir.

Dijital çağda mahremiyetin korunması, dinî inanç ve ifade özgürlüğü için neden bu kadar kritik bir öneme sahiptir? Bireysel ve toplumsal huzur bağlamında düşünecek olursak; özellikle sosyal medya, gözetim teknolojileri ve mahremiyet arasındaki etkileşim hakkında neler söylersiniz?

Dijitalleşmenin gündemimize taşıdığı ve neredeyse sabitletiği kavramların başında gelen mahremiyet, öncelikle başkaları tarafından ne ölçüde tanınıp bilindiğimiz ve fiziksel olarak ne ölçüde ulaşılabilir olduğumuzla ilişkilidir. O, aynı zamanda başkalarının ilgi ve dikkatinin ne ölçüde nesnesi olduğumuzla da yakından bağlantılıdır. Bu aşamada

gündeme gelen mahremiyet hakkı, bireylerin, grupların veya kurumların, diğerleriyle iletişime girdiklerinde kendileri hakkındaki bilgiyi ne zaman, nasıl ve ne ölçüde paylaşacaklarını belirleme yetkisini ifade eder. Mahremiyet, dinî inanç ve ifade özgürlüğü açısından kritik öneme sahip olduğu için insanlığın başlangıcından itibaren, özellikle dinî inanç ve uygulamalarla ilişkilendirilmiş, dinî hayatın hemen her alanında önemli işlevlere aracılık eden bir olgu olarak görülmüştür. Dijital çağda da inanç, korunması zor ancak o kadar da önemli olguların başında gelir. Sosyal medyanın kontrol dışı ortamında bizim gibi düşünmeyen ve inanmayan insanların hayat tarzlarına, özellikle inanç ve değerlerine hakaret içerikli yayınlar ve paylaşımlar konusunda duyarlı davranmak durumundayız. Zira dışlayıcı, ayrıştırıcı ve çatıştıncı içeriğiyle nefret suçu kapsamında değerlendirilebilecek bu tür paylaşımlar, temel insan haklarının başında gelen ve anayasamız tarafından güvence altına alınan kişisel özgürlük alanlarına yönelik yüksek riskleri beraberinde getirir. Esenlik, huzur ve mutluluk aracı olarak gönderilen dinimizin çatışmalarla gündeme gelmesi, toplumsal dayanışma ve kardeşlik kültürünün yerini ayrıştırmaya bırakmasına zemin oluşturmaktadır. Bu yönüyle kişisel verilerin izinsiz kullanımına zemin hazırlayan dijital istismar örneklerinin tespit edilerek, mahremiyet

» Ebeveynlerin yanı sıra çocukların da ailede başlayan ve okul tarafından desteklenen okuryazarlık eğitimleriyle bilinçli medya kullanıcıları haline getirilmesi ve özellikle “dijital dini okuryazarlık” becerilerinin desteklenmesi gerekir.

hakkının korunmasına yönelik bilinçlendirici adımların atılması hem bireysel hem de toplumsal bir zorunluluğa dönüşmüş durumdadır. Sorumluluk sahibi kurum ve kuruluşların da bu konudaki yasal düzenlemeleri sıklıkla gözden geçirmesinde ve gerekli düzenlemeleri ivedilikle sonuçlandırmasında sayısız yararlar vardır.

Bugün sosyal medyada bireylerin paylaşımlarına yönelik beğeni ve onay arayışı, birey ve toplum sağlığı açısından sizce nasıl bir risk barındırıyor? Bu sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir? Bireyler ve toplumlar dijital çağın getirdiği bu zorluklarla nasıl başa çıkmalıdır?

Dijital platformların beraberinde getirdiği sorunlara her geçen gün yenileri eklenmeye devam

etmektedir. Elbette söz konusu sorunlar kadar bu sorunlara yol açan ya da onlarla sıkça karşılaşan insanları, özellikle de yeni nesli daha yakından tanımak gerekmektedir. Çünkü teknoloji ile doğar doğmaz tanışan, onunla büyüyen ve dijital dili ana dili gibi kullanan bu nesil, günlük işlerinin tamamına yakını dijital teknolojinin sunduğu imkânlar aracılığıyla yürütmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla onlar, teknoloji ile geç tanıştıkları için yeni teknolojik gelişmelere uyum sağlamaya çalışan kendilerinden önceki nesillerden oldukça farklı inanç, ilgi, ihtiyaç, tutum, davranış ve alışkanlıklara yönelebilmektedir. Esasen dijital yerlilerin gerçek yaşam ve ilişkiler dünyasına ilgileri düşük, dijital yaşam ve ilişkiler dünyasına ilgileri ise oldukça yüksektir. Hâl böyle olunca bu nesilden çocuklara ve gençlere yerleşik değerlerin, tutum ve alışkanlıkların aktarılması her gün daha da zorlaşmaktadır. Bu nedenle dijital dünyada sıkça karşılaşılan dini sorunların, özel olarak ise mahremiyet içerikli sorunların çözümüne giden yolda atılması gereken adımların başında dijital medya okuryazarlığının geliştirilmesi gelmektedir. Çünkü sosyal medya ortamlarındaki özel yaşamın gizliliğinin ihlali başta olmak üzere yaşanan her türden sorunu en aza indirmek ve var olan sorunları çözmek için sorunun kaynağının tespiti önemlidir.

Mahremiyete ilişkin mevcut risklerin ve tehditlerin kaynağında kullanıcıların sosyal

medya kullanımını konusunda eksik bilgilenmesi yatmaktadır. Söz konusu sorun çözüldüğünde kullanıcılar; kamusal, sivil ve siyasal alanlarda bilgi, duygu ve düşüncelerini daha bilinçli bir şekilde açıklayabilecektir. Böylece dijital medya platformlarını kullanan bireyler, kullanıcıyı pazar yönelimli bir anlayışla 'salt müşteri ya da tüketici' olarak konumlandıran bu ortamdaki risklerin farkına daha kolay varabilecek ve bunlardan kaçınma yollarını öğrenmeye gayret edecektir. Çünkü dijital platformların okuryazarı olan bireyin internette risk oluşturabilecek niteliksiz ve sakıncalı içeriklere erişim konusunda bilinçlenmesinin yolu, aracın ve ortamın iletişim sürecindeki dolaylı niteliğinin farkına varmasından geçmektedir. Esasen, özellikle informal ve anonim özelliği nedeniyle sosyal medya içerikleri kullanıcılar arasında kolaylıkla bir dedikodu zincirine dönüşebilmektedir. Bu anlamda, informellik ve anonimlik olgusu, özellikle sosyal medya içeriklerinde karşılaşılan yaygın etik sorunlar arasında yer almaktadır. Sosyal medyada formatların ve içeriğin çeşitlenmesi ile birlikte, informal ve anonim üretimlerin sayısı artmış, bu durum da kaynağa olan güveni zayıflatmıştır. Bu yeni durumda, sıradan bir izleyici bir sosyal medya kanalı açarak içerik üreticisi olabilmekte, üstelik kendi medyasını kurarak bu yolla bırakın içerik üretmeyi onun

patronu bile olabilmektedir. Böylece sosyal medya, bireylere kendi medyasını oluşturma imkânı vermekte ancak bu durum denetimsiz ve güvensiz içerikleri yaygınlaştırarak hemen her alanda olduğu gibi dini bilgi alanında da enformasyon kirliliğine yol açabilmektedir.

Dijital araçların hemen herkes tarafından kullanıldığı bir çağda dijital araçların kitleselleşmesi, insan ilişkilerinde gözle görülür dönüşümlere yol açmaktadır. İnternet tabanlı bir platform olarak dijital medyanın bireysel ve toplumsal etkileri gün geçtikçe daha fazla hissedilmektedir. Yetişkinlerin yanı sıra çocukların sınırsız medya içeriklerine erişebilmesi ve bu içerikleri yoğun şekilde tüketmesi, geleneksel iletişim tarzları üzerinde bozucu işlevlere zemin hazırlamaktadır. Dijital teknolojinin imkânlarını kullanarak internete bağlanan bireyler; fotoğraf ve video yükleyip paylaşabilmekte, televizyon izleyip gazete okuyabilmekte, oyun oynayabilmekte ve 7/24 anlık iletişim kurabilmektedir. Cep telefonu ve bilgisayar kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, bu araçların kullanım süreleri de artmaktadır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda bilişim teknolojileri, gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelmiş ve internet, dizi, film, oyun, sosyal medya ve özçekim bağımlılığı gibi bağımlılıklar, özellikle çocukları ve gençleri tehdit eden bir gerçekliğe dönüşmüştür. Aileler, bir taraftan çocuklarının yeni medya araçlarını kullanımını

teşvik ederken diğer taraftan bu teknolojilerden kaynaklanan sorunlar karşısında ciddi kaygılar taşımaktadır.

Dijital teknolojilerin aile ilişkileri başta olmak üzere toplumsal ilişkiler üzerindeki etkilerinin ve bu etkilerle başa çıkma yollarının çok yönlü olarak incelenmesi gerekir. Dijital medya kullanımının insanlar arasındaki iletişime etkileri kapsamlı olarak incelenmeli ve bu durumun yol açması muhtemel problemlerin çözümüne yönelik stratejiler geliştirilmelidir. Çünkü çocuklarda iletişim becerilerinin geliştirilmesi, öncelikle sağlıklı ebeveyn iletişimini gerektirmektedir. Başka bir ifadeyle gelecekte sağlıklı ailelerin kurulup sürdürülebilmesi, üyeleri arasında nitelikli iletişimin kurulabildiği bir ailede büyüyen çocuklarla sağlanabilir. Dolayısıyla ailenin güçlendirilmesi için anne babaların yeni donanımlar kazanması elzemdir. Ebeveynlerin yanı sıra çocukların da ailede başlayan ve okul tarafından desteklenen okuryazarlık eğitimleriyle bilinçli medya kullanıcıları haline getirilmesi ve özellikle "dijital dini okuryazarlık" becerilerinin desteklenmesi gerekir. Bu konuda topluma rehberlik eden kişi, kurum ve kuruluşlara; sosyal politika yapıcılara ve uygulayıcılara her zamankinden fazla rol ve sorumluluk düştüğü ise izahtan varestedir.

KÖRLER ÜLKESİNDE İNFAZ BİR KİTLE EYLEMİ OLARAK LİNÇ

■ Zeynep KAYSERİ UZUN

“Küçük bir mermi, gökyüzünde uçma hayali kuruyordu. Bam!

İşte uçmaya başladı! Göğe yükselmek muhteşem bir şey ama bir kere uçmaya başlayan öyle kolay kolay duramıyor.

Dur! Dur!

Duramıyor.”

Uçan Mermi adlı kitapta küçük bir mermi, hayatında ilk kez bir kuş gibi uçmayı, gökyüzünün mavisine karışmayı düşlerken tetiğe basıldığı andan kısa bir süre sonra kendini durduramadığını fark eder. Küçük mermi masmavi gökyüzünde özgürlük hayali kurarken tetiği çeken elin istediği tarafa doğru gitmek zorunda olduğunu anlar. Bir çocuğun balonuna, bir kazın kanadına ve en son da bir anne ve çocuğuna doğru uçmaktadır... Küçük merminin durmak için amansız bir mücadele vermesine rağmen duramayışı, Filistin sokaklarından,

mahallelerinden geçerken şehirdeki huzurun kayboluşu, yayılan korku ve dehşet atmosferi kitapta son derece realist bir şekilde anlatılır. Kitabın sonunda küçük mermi güçlülükle de olsa anne ve çocuğunu ıskalayıp bir ağacın gövdesine çarpar. Küçük merminin namludan çıkan ilk hâli ve ağaca çarparak durduğu son hâli arasında bir hayli fark vardır. Yazar Bai Bing, eserinde Filistin/Kudüs gerçekliğini bir mermi üzerinden harika bir şekilde betimler. Her ne kadar kitap somut, gerçek bir acının hikâyesini aktarsa da bu öyküyü, başladıktan sonra durdurulması imkânsızlaşan bir kitle hareketine benzetebiliriz. Kitle hareketlerinde çoğunlukla ilk başlatan bilinmez veya görünmezdir. Bu hikâyede de küçük mermiyi -öldürmek üzere- gönderen elin kim olduğu ve tetiği çekerkenki amacının ne olduğu bilinmemektedir. (Tahmin etmesi güç değil.) Kitle hareketi başlarken insanlara

genellikle büyük bir ideali vadeder veya haksızlığın bertaraf edilmesi gibi önemli bir misyonu yükler. Tıpkı küçük merminin siyah, karanlık bir silahın içinden çıkıp özgürlüğüne kavuşma hayali gibi. Ancak işler hayallerdeki gibi gitmez ve geriye çaresizlik girdabında acıyla kıvranan bir küçük silüet kalır...

İnsanın eylemlerinden ve sonuçlarından sorumlu olmasının en önemli sebebi, onun akıl sahibi olmasıdır. Akıl, herhangi bir konuda şuurlu hareket edebilmeyi sağlar. Şuur kelimesi sözlükte, “insanın kendini bilmesi ve içinde yaşadığı zamandan ve mekândan haberdar olabilmesi melekesi, bilinç” olarak tanımlanır. Bir şeyi tam manasıyla kavramak, bilincine varmak, şuuruna ermek yaşadığımız her olayı veya gördüklerimizi yorumlama kapasitemiz demektir. İnsan; gördükleri, okudukları, duydukları üzerinden çıkarımlar yapabilen tek varlıktır. 2010

yılında yayımlanan meşhur *Walking Dead (Yürüyen Ölüler)* dizisindeki tuhaf yaratıklar olan zombileri hatırlarsınız. Filmde kaynağı bilinmeyen, gizemli bir virüs salgını tüm dünyayı etkisi altına alır ve bir kaos ortamı oluşur. Zombiler, insanları ısırma çabaları ve ısırıkları kişiler de onlar gibi olur. Küçük mermi hikâyesindeki benzer bir durum burada da söz konusudur. Sebebi bilinmeyen bir virüs, sinsi yayılarak bir kaos ortamı oluşturur. Filmdeki yaratıkların muhakeme yetileri yoktur ve birilerinin üzerine şuarsuzca yürürler. Bu bilinçsiz eylem, öngörülemez olduğundan ürkütücüdür ve aslında o yaratıkları ürpertici kılan tam da budur. Hepimiz delilerden biraz korkar veya çekiniriz. Onların akli melekeleri yerinde olmadığından davranışları tahmin edilemez ve bu durum bizi müteredit kılar. Akli başında olmak deyimi bu yüzden içimize güven ve emniyet duygusu verir. Akıllı insan muhakeme yetisine sahiptir. Bir anda kar topu gibi büyüyen toplumsal hareketlerde bu muhakeme yetisi kör olur ve öfkeli kalabalık şuarsuzca zarar vermeye başlar. Eric Hoffer, *Kesin İnançlılar* kitabında kitle hareketlerinin bir nevi anatomisini resmeder. Ona göre bu hareketlerin temelinde hayal kırıklığının bizzat kendisi, kışkırtıcı hiçbir dış etkiyi gerektirmeksizin yeterli olabilmektedir. Bu kişilerin ayrıca etkili bir saptırma

tekniki kullandıkları da vakidir. Bu da yok edici bir öfkenin kendisine uygun zemini bulmasını sağlar.

Hoffer'a göre bir kitle hareketinin başarılı olması için daha ilk anlardan itibaren kapalı bir teşkilat kurması ve bütün taraftarlarını bu teşkilat içinde eriterek teşkilatın ayrılmaz bir parçası hâline getirebilecek güce sahip olması gerekmektedir. Kitle hareketlerinde bir insanı savaşıma ve ölmeye hazır duruma getirme tekniği, o insanın kişiliğini bedeninden ayırmaktan geçer. Diğer bir

ifadeyle, onun kendi gerçek kişiliğine sahip olmasını önlemektir. Bu işlem, o kimsenin kapalı, kolektif bir topluluğun içinde eritilerek o topluluğa uydurulmasıyla; ona hayalî bir kişilik tanımak yoluyla; şimdiki zamanın küçümsenmesini ona aşılacak ve onun ilgisini henüz var olmayan şeylere kaydırmak, onunla gerçek arasına bir perde (öğreti) germek, ihtiraslar enjekte ederek o kimse ile nefsi arasındaki dengeli önlemek (aşırılaştırmak) yoluyla yapılabilir. (Eric Hoffer, *Kesin İnançlılar*, s. 47) Şüphesiz hak talebinde bulunma, bir suçluyu cezalandırma gibi kitle hareketleri elverişli sosyal ortamlarda neşvünema bulur. Düzensizliğin, kargaşanın ve adaletsizliğin olduğu çorak beldeler bunun için âdeta biçilmiş kaftandır.

Allah'ın içimize serpiştirdiği adalet duygusu sayesinde, davranış ve hükümde doğru olmaya ve hakka göre hüküm vermeye gayret ederiz. İnsanlardan müteşekkil devletler, ne kadar hassas bir teraziyle adaleti sağlarsa insanların güvenini kazanarak toplumdaki düzeni de o derece sağlamış olurlar. Adaletin sağlanmadığı toplumlarda başıboşluk, teşmil ve kaosun oluşması beklenir. Yargının, hükmün hakkaniyetle işlemediği yerlerde bireysel cezalandırıcıların ortaya çıkması kaçınılmaz olur. Zaman zaman hüküm verirken ölçüt olarak kendi menfaatini esas alan bireysel cezalandırıcıların, kişisel adaletlerini tesis etmek

» Linç, hiçbir adil yargılama olmadan insanları cezalandırma yöntemidir. Sağlıklı bir yargılama olmadığı gibi, bir ceza yöntemi olarak da öldürücüdür. Linç eyleminde linç edilen kişinin ne yaptığı önemli değildir. Kişinin haklı ya da haksız olma durumu, bir kişinin nefesine veya grubun menfaatine yöneliktir.

amacıyla izanını kaybederek kör, sağır ve dilsiz bir şekilde büyük bir yanılığın içinde yer aldıklarına şahit oluruz. Bu eli baltalı yargıçların kin ve öfkeleri etrafa sıçrar ve kolektif bir şiddet biçimi olan linçe dönüşür. Linç, hiçbir adil yargılama olmadan insanları cezalandırma yöntemidir. Sağlıklı bir yargılama olmadığı gibi, bir ceza yöntemi olarak da öldürücüdür. Linç eyleminde linç edilen kişinin ne yaptığı önemli değildir. Kişinin haklı ya da haksız olma durumu, bir kişinin nefesine veya grubun menfaatine yöneliktir. Linç edilen, herhangi bir gerekçe ile bir önder/sözcü tarafından kışkırtılan kitlenin hedefi hâline gelmiştir. Kışkırtmayla şuurunu kaybeden kalabalık, bu kitle içinde anonimleştiği için de yaptıklarının doğru veya yanlış olduğunu düşünmemektedir. Söz konusu kitlenin gerçekleştirdiği eylem, toplumun bazı kesimlerince de adaletin yerini bulduğu gerekçesi ile meşrulaştırılmaktadır. Sonuçta kişilerin hukuk tarafından değil, kişiler tarafından cezalandırıldığı bir toplumsal yaşam alanı oluşmaktadır.

Bugün özellikle internet ve sanal medya aracılığıyla linç eylemi kendisine sürekli ve geniş bir alan bulabiliyor. İnsanlar tanınmazlık ve bilinmezlik kisvesi altında çeşitli kılıflara, kimliklere bürünerek planlanmış kötülüklerin yayılmasına sebep olabiliyor. Bazen ispatlanmamış, iyice araştırılmamış bir malumat

yüzünden hâkim, savcı ve avukat kesilerek birbirini linç edebiliyor. Polonyalı sosyolog Zygmunt Bauman, yeni başlangıçlar ve çoklu deneyimler yoluyla kimlik değişimini alışkanlık hâline getiren kişiler için internetin muazzam fırsatlar sunduğunu ileri sürüyor. Ona göre, siber uzayda yapılan anlık bağlantılar, fiziksel ya da toplumsal olarak offline dünyada tahammül edilemez kimlikler meydana getirdiği için siber uzamdaki bu kimlikler karnaval/şenlikli kimlikler şeklinde adlandırılmalıdır. Bu şenlikli kimlikleri ortaya çıkaran şey, bireylerin siber uzamda ortama, bağlama ve anlık iletişim kurduğu kitleye göre kendi kimliklerini evirip çevirebilmeleridir. İşte bu akışkan kimlikler, kişilere sınırsızlık duygusu ve sonsuz bir cesaret imkânı doğuruyor. Öyle ki, sağduyu ve merhametten yoksun bireyler de kendi gibi düşünen bireylerle bağlantılar kurarak gruplar oluşturup algı yönetimi yapabiliyor; infaz memurluğuna soyunabiliyor.

Adını, bölgesini kendi kânununa göre suçlulardan temizleyen Virginalı hâkim William Lynch'in adından alan linç, gerçekleştikten sonra azgın kalabalık dağılmakta, linç edilen fiziksel veya ruhsal olarak harap edilmekte, linci gerçekleştirirse kalben ve zihnen kirlenmektedir. Sonuç olarak emniyetsiz bir toplum oluşarak insanlar mutsuzlaşmaktadır. Ölçünün

hakkaniyet ve insaf olduğu, hükmün Allah'ın adaletine uygun, yetkili ve liyakat ehli akliselim kişilerce verildiği o emin belde için önce güzel ahlakın bireylerin kalplerine yerleştirilmesi gerekmektedir. Ahlak, yaratılışa uygun olandır. "Utanmazsan dilediğini yap!" hadis-i şerifince ahlakın özü hayâ duygusudur. İnsanlar görmese de tanımasa da düşünerek hareket etmek, doğru olanı yapmak, vicdan sahibi olmaktır. Aksi hâlde haz ve hızın sürekli pompalandığı modern çağda düşünmeden hareket etmenin bedeli çok ağır oluyor ne yazık ki. Ruhumuza, aklımıza ve bedenimize durmayı, düşünmeyi ve muhakeme etmeyi öğretmeliyiz. Davranışlarımızı akıl, izan ve şuurla gerçekleştirmek için iki düşünüp bir hareket etmeliyiz. Ancak bunun için önce durmayı, dinlemeyi ve içten bir anlayışı, kavrayışı geliştirmeliyiz. Bir Afrika atasözünde söylendiği gibi "O kadar hızlı gidiyoruz ki, ruhlarımız geride kalıyor."

"-Neden kör olduk,

-Bilmiyorum, bunun nedeni belki bir gün keşfedilir,

-Ne düşündüğümü söylememi ister misin?

-Söyle,

-Sonradan kör olmadığımızı düşünüyorum, biz zaten kördük,

-Gören körler mi?

-Gördüğü hâlde görmeyen körler."

Körlük / Jose Saramago

HÂKİMİN KENDİSİ ŞAHİT

Mustafa MEHMETOĞLU

DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعاً فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا
أَخْصِيَهُ اللَّهُ وَتَسْوَةٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
شَهِيدٌ

“O gün Allah onların hepsini diriltecek ve yapıp ettiklerini kendilerine haber verecektir. Allah bunları bir bir saymış, onlar ise unutmuşlardır. Allah her şeye tanıktır.”

(Mücâdele, 58/6)

Kur'an-ı Kerim'de inanılması emredilen esaslardan birisi de ahirete imandır. Ahirete inanmak, en temelde, kişinin öldükten sonra dirileceğine ve yapıp ettiklerinden hesaba çekileceğine inanması demektir. Ahiret ile ilgili en önemli detay ise hâkimin, hesabı göreceğinin Allah Teâlâ olmasıdır. Zira O, her şeyi gören, işiten, her şeyi gözetten, bilen, her şeyden haberdar olan, ve her şeye şahit olandır. Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayet Allah'ın ilmini ifade eder. Allah'ın ilmi her şeyi kuşatmışken insanın akıbetini ilgilendiren yönüyle de insanın yapıp ettikleri ve yeryüzünde ortaya koydukları Allah'ın bilgisi dâhilindedir.

Bu bağlamda Allah'ın “el-Alîm, es-Semî, el-Basîr, el-Habîr, er-Rakîb, eş-Şehîd” gibi isimleri bir yandan mazlum ve muttaki müminlere güven verirken diğer taraftan zalim, günahkâr kimselere ve kâfirlere de büyük bir uyarıda ve tehditte bulunmaktadır. Mümin, her anında Yüce Yaratıcı'nın gözetimi ve denetimi altında olduğunu bilir ve yapıp ettiklerinin mutlaka bir karşılığı olacağını unutmaz. Böylece Allah'a teslimiyet içerisinde günahlardan uzak bir vaziyette yaşar. Nihayetinde büyük bir mahkemenin kurulacağı ve hesabın görüleceği güne ve “el-Hakem, el-Hasîb, el-Müntekım” olan Allah'a iman eder.

Hesabın görüleceği gün, öyle dehşetli olacaktır ki “O gün kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçır.” (Abese, 80-34/36) Kişinin, en yakınlarından kaçmasının sebeplerinden biri elbette onlara yaptığı yanlışlar ve haksızlıklardır. İşte o gün bu duruma düşmemek için şimdiden önlem almak ve salih amellerle hazırlık yapmak gerekir. Sonuçta dünya bir yolculuktur ve asıl yurt ahiret yurdudur. (Mü'min, 40/39) Mahkemenin kurulacağı, hesabın görüleceği, ceza ve mükâfatların belirlenerek hak sahiplerine verileceği o günde, önemli olan en büyük detay ise hesabı göreceğinin zatın, “ser'û'l-

hisâb” olan ve yaptıklarımıza şahitlik eden Allah (c.c.) olmasıdır. Cafer-i Sadık'ın “Kork o mahkemeden ki hâkimin kendisi şahit” sözünün ne kadar anlamlı olduğu buradan da anlaşılmaktadır. Zira böyle bir mahkemede ne hâkimi aldatmak ne mahkemeyi yanıltmak ne de konuşma ve ikna kabiliyetine güvenerek güzel bir sözlü savunma ile kurtulabileceğini düşünmek mümkündür. Çünkü “O Allah ki göklerin ve yerin hükümlerini O'nundur ve Allah her şeye şahittir.” (Bürûc, 85/9) İşte ahirette kurulacak mahkeme, dünya hayatında alışlagelen bir mahkeme anlayışından farklıdır. Çünkü orada Hâkim'in kendisi aynı zamanda şahittir.

Hız. Peygamber (s.a.s.) de dâhil olmak üzere insanların vereceği hükümlerde adaletin mutlak tecelli edememesi mümkündür. Bunun sebebi ise insanoğlunun vereceği hükümlerde zahire bağlı kalması, kendisine sunulan delil ve karineleri esas alması, savunmaları dinlemesi, olayları şahitler, ikrarlar muvacehesince değerlendirmesi ve neticede bunlardan hareketle bir hüküm vermesidir. Dünya hayatında taraflardan birinin hakka riayet etmemesi, vicdanın sesini dinlemeden hareket etmesi, yalan yanlış ifadelerde bulunması, baskıyla karşı tarafı sindirmesi ya da yalancı şahitler bulması mümkündür. Bundan dolayı burada görülen mahkemelerin ahirette tekrar görüleceği ve hak sahiplerine haklarının tastamam verileceği de unutulmamalıdır. Bu

konuda Peygamber Efendimiz şöyle buyurmaktadır: “Siz davalarınızı bana getiriyorsunuz ve huzurumda muhakeme oluyorsunuz. Belki içinizden bazıları kendisini daha iyi savunuyor ve ben de sonuçta işittiğim doğrultusunda (zahire göre) hükmediyorum. Kime, kardeşinin hakkından bir şey hükmetmişsem asla onu almasın; zira ben aslında ona ateşten bir parça ayırmışımdır.” (Buhari, Şehâdât, 27, Ahkâm, 20; Müslim, Akdiye, 4) Dünyada kurulan mahkemelerde haksız bir kazanca nice ben kazandım diye sevinen ama aslında kaybeden insanlar vardır ki onlar bunun bedelini ahirette cehennem azabıyla ödeyeceklerdir. Zira “Bir insan, başkasının bir karış yerini haksız bir şekilde alırsa o yerin yedi katı o kimsenin boynuna geçirilecektir.” (Buhari, Mezâlim, 13) Böylelikle kapandığı ve unutulduğu sanılan sayfalar açılacak, hükme bağlanan kararlar da aynı zamanda şahit olan o Hâkim'in huzurunda tekrar görülecektir.

Allah'ın hükmünde herhangi bir şaşma olmaz. Nitekim O, her şeye tüm detaylarıyla vâkıf olan ve adaletle hükmedendir. O'nun hükmünün ortağı da bulunmamaktadır. (Kehf, 18/26) O gün amel defterleri, insanların amellerine göre kimisine sağ tarafından kimisine ise sol tarafından verilecek (İnşikâk, 84/7-11) ve hiçbir şeyin eksik bırakılmayarak adaletle hükmedildiği ve kimseye

haksızlık yapılmadığı görülecektir. (Kehf, 18/49)

Tüm bu aktarılanlara binaen insanoğlu yaşadığı hayata Yüce Allah'ın şahitlik ettiği bilinci ve şuuruyla hayatını sürdürmeli, ahireti hatırlıktan çıkarmamalı, helal ve haram sınırlarına riayet etmelidir. İnsanlar, başkalarının ayıp ve kusurlarını araştıran, onları haddi olmadığı hâlde yargılayan, birilerinin günahını ifşa eden, linç ortamı oluşturan, linç dâhil olan bir kimlik ve kişiliğe bürünmemelidir. Şâhidin her zaman hazırda bulunduğu, bir taraftan gözetlerken diğer taraftan gözetlendiğinin, bir taraftan ifşa ederken aslında ifşa olduğunun farkına varılmalıdır. Bununla birlikte sosyal medya kullanan bir Müslüman'dan normal hayattaki bilinç ve duyarlılığını bu mecrada da göstermesi ve sürdürmesi beklenir. Allah'ın ilminin sanal-gerçek ayırt etmeden tüm teferruatı da kuşattığı bilincine sahip olması gerekir. Bu şuurla hareket eden bir kimsenin, her türlü ortamda gıybet, iftira, dedikodu, yalan, müstehcenlik vb. ahlaksızlıklardan uzak durması beklenir. Bu itibarla murakabe altında olduğunu bilen bir insanın maddi ve manevi kul haklarıyla Allah'ın huzuruna çıkmamaya gayret göstermesinin kaçınılmaz olacağı değerlendirilmektedir. Unutulmamalıdır ki bizi yaratan, işiten, bizden haberdar olan ve bizi bizden daha iyi tanıyan Allah (c.c.), bizim üzerimize şahittir ve nihai hükmü verecek O'dur.

TÜKENMEYEN HAZİNE

Dr. Kenan ORAL

Barselona Başkonsolosluğu Sosyal İşler Ataşesi

لَوْ كَانَ لِإِبْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَابْتَغَىٰ وَادِيًا
ثَالِثًا وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا الشُّرَابُ وَيَثُوبُ
اللَّهُ عَلَىٰ مَنْ تَابَ.

“Âdemoğlunun iki vadi dolusu altını olsa bir vadi daha arzu eder. Onun karnını ancak toprak doldurur. Ama Allah, tövbe edenin tövbesini kabul eder.”

(Müslim, Zekât, 116)

nsanoğlu; akıl, vicdan, irade ve nefis sahibi bir varlık olarak doğar. O; aklını, vicdanını, iradesini doğru ve yerinde kullanarak nefsinin makul, mutedil istek ve ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Fakat nefsin mala, karşı cinse, kendini üstün hissettirecek konum ve makam gibi dünya nimetlerine eğilimi karşısında dik durmalıdır. Zira aklını ve iradesini nefsinin süflü ve nihayetsiz isteklerine köle eden insan, arzularının esiri olur.

İnsan, doğası ve fıtratı itibarıyla dünya nimetlerine ilgi duyacak şekilde yaratılmıştır. Yüce Yaradan, “Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar, dünya hayatının geçimlidir. Oysa asıl varılacak güzel yer ancak Allah’ın katındadır.” (Âl-i İmrân, 3/14) sözleriyle bu hususa işaret eder. Ayette detaylandırıldığı üzere insanın arzu duyduğu şeyler sadece altın ile sınırlı değildir. Ayette, kadın, evlat, mal ve mülkün nefse hoş geldiği belirtildikten sonra biz müminlere bunlardan dünya hayatında geçici olarak faydalanılacağı gerçeği hatırlatılmaktadır. Ayet ve hadisin her ikisi de dünyalık nimetlerden -fâni olduğu bilinci ile- faydalanılması gerektiğini, bunun yanında nefsin uçsuz bucaksız şehvet ve heveslerinin ölüme kadar devam edebileceğini bize hatırlatmaktadır.

Dünya nimetlerine duyduğu sevgi insanın doğumuyla başlar; çocuklukta, gençlikte ve yaşlılıkta devam eder. Efendimizin “Âdemoğlu büyürken onunla birlikte mal sevgisi ve uzun ömür (isteği) de büyür.” (Buhari, Rikâk, 5) sözleri ne güzel ifade eder insanın yaşam serüvenini. Bir başka hadisinde de Resûlullah (s.a.s.), âdemoğlunun ihtiyarlarken

mala ve yaşamaya olan hırsının hep genç kaldığını belirterek bizlerin bu konuya dikkatini çeker. (Müslim, Zekât, 115) İnsanoğlunun mala karşı düşkünlüğü Müslümanlar için de geçmişte olduğu gibi bugün de büyük bir imtihan alanıdır. Efendimizin “Vallahı, benden sonra şirk koşmanızdan korkmuyorum. Fakat sizin dünya nimetleri konusunda birbirinizle çekişmenizden korkuyorum.” (Buhari, Meğâzî, 28) sözleri insan fitratındaki bu sevginin dengede tutulamamasının İslam dünyası için en büyük endişe kaynaklarından olduğunu hatırlatmaktadır.

Mal ve mülk başta olmak üzere dünya nimetleri, doğru değerlendirilmediğinde sahibi için büyük bir tehlikedir. Çünkü bu varlık, zenginlik, şaşaa ve görkemiyle gözlerin hakikati görmesine engel olan bir perde olur. Bu açıdan onu, kişinin düşünme ve tefekkür yeteneğini dumura uğratan bir uyuşturucu maddeye benzetebiliriz. Zira hepimiz geçici dünya nimetlerine sahip olabilmek için yaşananlara şahit olmaktayız. Günümüzde de üzücü örneklerini gördüğümüz gibi savaşlar çıkmakta, milyonlar yerlerinden edilmekte, masumların canlarına kıyılmakta ve insanlar aç ve sefil bir hayata mahkûm edilmektedir. Yine aynı nedenle kişi; arkadaşını, akrabasını, kardeşini ve hatta anne babasınının canını bile yok sayabilmektedir.

Tamahkârlık; benliğini doyuramayan, elindekiyle yetinmeyi bir türlü öğrenemeyen, akliselimini nefsinin isteklerine mahkûm etmiş insanın hastalığıdır. Ne üzücüdür ki dünyamıza musallat olan kapitalist zihniyet, insanların beyinlerine doğrudan veya dolaylı olarak hep daha fazlasına sahip olmayı, tamahkârlığı ve ölçsüz mal edinmeyi yüklemektedir.

Dünya nimetlerine karşı duyulan aşırı tamah, ölçsüz hırs ve tutku çözümsüz değildir. Bu illetin çözümü tükenmeyen bir hazine olan kanaatkârlıktır. Tamahkârlığın aksine kanaatkârlık; elindekiyle yetinmeyi, aşırı kazanma hırsından kurtulmayı ve elindekiyle mutlu olabilmeyi bilmektir. Gerçek zenginliğin kişinin akıl ve iradesini mala esir etmesi olmadığını öğrenmektir. Allah Resulü'nün ifade ettiği gibi “Gerçek zenginlik mal çokluğu değil gönül tokluğudur.” (Mâlik, el-Muvatta’ (Zührî), Câmi, 77) Nitekim zenginlik, her şeyi ele geçirmeyle, her şeye sahip olmayla değil, o nimetin cazibesi karşısında kendisini müstağni görebilmekle mümkündür. Kanaatkâr mümin Hz. Peygamber’in “Ne mutlu, İslam’la hidayet bulup, yeterli bir geçimi olup kanaat eden kişiye.” (Tirmizi, Zühd, 35) müjdesine nail olur. Böylece hem dünyada huzurlu bir hayat yaşar hem de ahirette cennet nimetleriyle sonsuz bir mutluluğun kapısını aralar.

Yorumlamaya çalıştığımız nebevi kelim, veciz ve açık bir şekilde kanaatkârlık elbisesini giyinemeyen, arzularının önüne set çekemeyen, mutluluğu ve zenginliği daha fazla dünya nimetine sahip olmada arayan hastalıklı ruh hâlinin akıbetine işaret eder. Hep daha fazlasını isteyen dünya nimetlerine ancak karnı toprakla dolduğunda kanacağı, ibretlik bir üslupla dile getirilir. Aynı hadisin başka bir versiyonunda söz konusu ifade “Âdemoğlunun gözünü ancak toprak doldurur.” şeklindedir. (Buhari, Rikâk, 10) Bu ifade, kendisine verilen şeylerle yetinmeyenler ve hep daha fazlasını isteyenleri anlatmak için kullanılan “Gözünü toprak doyursun.” deyimini aklımıza getirir. Zira dünyadayken kendine çekidüzen vermeyen insan, biriktirme hastalığınının yanlışlığını kara toprağa girince geç ve hazin bir şekilde öğrenir.

Hadis “Ama Allah, tövbe edenin tövbesini kabul eder.” cümlesiyle sona erer. Beşerdir, şaşar. Günaha sürüklenenlerin en hayırlısı ise tövbe edenlerdir. Bu nedenle dünyevi nimetlere kapılıp ahiretini unutan için de tamahkârlık hastalığına kapılan için de çıkış yolu vardır. Bu yol, kişinin, cansız bedeni toprakla buluşmadan önce samimi bir tövbe ile Yaradan’a pişmanlığını arz etmesidir. Kalbini hastalıklardan arındırıp samimi bir şekilde hak yola dönenler, ahirette Allah’ın engin rahmeti ve bol nimetiyle karşılaşılırlar.

Bi' SORU

Yumurtanın İç Kısmındaki Lekeler Ne Anlama Gelir?

En besleyici yiyecekler arasında yer alan yumurtanın iç kısmında zaman zaman karşılaştığımız kırmızı ve kahverengi lekeler, tüketimi konusunda

bizleri çoğu zaman şüpheye düşürüyor. Bunlar, basitçe kan ve et lekesi olarak açıklanabilecek oluşumlardır. Yumurta içindeki kan lekesi, foliküllerde olgun yumurtayı tutan kese üzerindeki kılcal damarların çatlaması ve kan damarlarının yumurtayla birlikte yumurta kanalına düşmesiyle oluşur. Et lekeleri ise sıklıkla yumurta kanalının iç duvarındaki vücut dokularının küçük parçalarından oluşmaktadır. Kalıtım, sürekli aydınlatma, hayvanın yaşı, kümes içi çevre şartları, A ve K vitaminleri eksiklikleri kan ve et lekeleri oluşumunu etkilemektedir.

Yapılan araştırmalarda, kahverengi yumurtacı tavuklarda, beyaz yumurtacı tavuklardan daha fazla et ve kan lekesi görüldüğü tespit edilmiştir. Oluşumlar lamba kontrolüyle kolayca fark edilirler. Yumurta ve Yumurta Ürünleri Tebliği'ne göre bu yumurtaların tüketiciye sunulmaması gerekmektedir.

Yumurtanın içerisinde yer alan beyaz ipliğe benzeyen kısma "kalaza" adı verilir. Kalaza yumurtanın sarısını yumurtanın ortasında sabit tutmakla görevlidir. Aynı zamanda bu kısım yumurtanın taze olduğunu gösterir. Yumurta bayatlamaya başladığında bu beyaz kısım da giderek yok olur.

Bi' KELİME

Alopesi Areata

Alopesi, saç dökülmesi anlamına gelir. Bir kişide yuvarlak veya oval şekilli; saçlı deri, kaş, kirpik, sakal, bıyık veya vücut kıllarında yama biçimli kayıp olmasıdır.

Otoimmün bir hastalıktır. Burada, savunma hücrelerinin kişinin kendi kıl köklerine saldırması ile alopesi areata gelişir. Tam bir tedavisi yoktur. Hastaların büyük kısmı bir yıl içinde tamamen iyileşir ancak bazı hastalarda tedaviye yanıt alınamayabilir bazılarında ise yeniden dökülme devam edebilir. Alopesi areata; tiroit, vitiligo, atopik egzaması olanlar ve ailelerinde astım, şeker ve alerjik hastalık bulunanlarda daha sık görülür. Bulaşıcı değildir.

<http://www.turkdermatoloji.org>

Kırkçeşme Suları

İstanbul'un zamanla artan su ihtiyacını karşılamak amacıyla Kanuni Sultan Süleyman devrinde yaptırılan Kırkçeşme Tesisleri, o döneme kadar inşa edilen tesislerin en mükemmeli olduğu gibi mühendislik bakımından Mimar Sinan'ın en önemli yapıları ve hacim yönünden de en büyük eseridir. Nitekim Süleymaniye Külliyesi 35 milyon akçeyle, Kırkçeşme Tesisleri ise 50 milyon akçeyle mal olmuştur. Kaynaklara göre Kanuni bir gün maksadıyla Kâğıthane civarında gezinirken eski bir su yolundan sızan suları görerek o civardan İstanbul'a su getirmenin mümkün olup olmadığını araştırmaya başlar. Komisyonlar kurup bilgiler alır ve konuyu incelemek üzere de Mimar Sinan'ı görevlendirir. Mimar Sinan, gerekli incelemeleri yapar; işin mümkün olduğunu padişaha arz eder. Bunun üzerine padişah su yollarının yapımını emreder. Ancak devrin sadrazamı Rüstem Paşa, şehre bol su getirilirse farklı bölgelerden insanların İstanbul'a geleceğini, şehrin nüfusunun artacağını, iaşesinin zorlaşacağını ileri sürerek bu işe muhalefet eder fakat, Kanuni suların kendi vakfı olarak getirilmesi ve inşaata devam edilmesi emrini verir. İnşaata başlanınca bu defa Sinan'ın bu işi beceremeyeceğini, paraların boşa gideceğini, yeteri kadar suyun bulunmadığını, suyun İstanbul'a gelmesinin mümkün olmadığını iddia edenler olur. Kanuni söylenenleri bizzat tahkik ederek bunların yanlış olduğunu tespit eder ve inşaata devam kararı alır. Sonuçta 1554 yılında yapımına başlanan Kırkçeşme Tesisleri 1563'ten önce bitirilir. (Kazım Çeçen, "Kırkçeşme Suları" Mad., TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 25, s. 476-478)

AHKÂF SURESİ IŞIĞINDA EVLAT ÖRNEKLERİ

■ Doç. Dr. Emrullah TUNCEL
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Her nimet, bünyesinde birtakım külfetleri barındırır. Bu külfetlerin bir kısmı dünyevi olup etkileri dünya hayatıyla sınırlıyken bir kısmı ise uhrevidir, etkileri kişinin ebedî istikbalini belirler. Örneğin; evlat sahibi olmak ebeveyn için, ebeveyn sahibi olmak da evlat için etkileri uhrevi hayata uzanan bir nimet-külfet vesilesidir. Konuyla ilgili ayet ve hadisler incelendiğinde (Ra'd, 13/23; Meryem, 19/58-63; Tûr, 52/21; Abese, 80/34-37; Tirmizî, Birr, 3) görülecektir ki anne-baba evladın, evlat da anne babasının ya saadetine dönüşecek bir nimeti ya da bedbahtlığına dönüşecek bir külfeti yanı başında bulundurmaktadır. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim, Müslüman bir ailede bu şekilde oluşabilecek saadet ve felaket örneğini Ahkâf suresinin 15. ayetinden 20. ayetine kadar iki farklı karakter üzerinden önümüze sermektedir. Bu karakterlerin birincisi; Rabb'îyle, ebeveyniyle ve değerleriyle barışık olup kendisine ve ebeveynine bahşedilen nimetlerin farkında olan, salih ameller işlemek suretiyle bu nimetlerin şükürünü eda etmeye çalışan, duyarlı ve şükür ehli bir evlat profili, diğeri ise Rabb'îyle, ebeveyniyle ve değerleriyle kavgalı, ebedî hayatına yatırım yapmayan ve helal-haram tüm zevkleri yaşayarak güzellikleri dünya hayatında tüketen duyarsız bir evlat

profilidir. Şimdi, ayette tasvir edilen birbirine zıt bu iki evlat/karakter örneğini daha yakından inceleyelim:

Ahkâf suresinin 15. ayetinde şükür ehli evlat profili şu şekilde resmedilmektedir:

“Biz insana anne babasına iyi davranmayı emrettik. Annesi onu ne zahmetle karnında taşıdı ve ne zahmetle doğurdu! Onun (anne karnında) taşınması ve süttten kesilme süresi (toplam olarak) otuz aydır. Nihayet olgunluk çağına gelip, kırk yaşına varınca şöyle der: 'Bana ve anne babama verdiğin nimetlere şükretmemi, senin razı olacağın salih amel işlememi bana ilham et. Neslimi de salih kimseler yap. Şüphesiz ben sana döndüm. Muhakkak ki ben sana teslim olanlardanım.'”

Görüldüğü üzere ayet-i kerime en güçlü çağına ulaştığı hâlde Rabb'inin ve ebeveyninin üzerindeki emeklerini ve iyiliklerini unutmayan, duyarlı, vefalı ve kadirşinas bir evlat profiline dikkat çekmektedir. Bu salih evlat, tıpkı Hz. Süleyman gibi kendisine ve ailesine bahşedilen maddi/manevi nimetlerin farkında olup bunlar sebebiyle şırmarmak veya yoldan çıkmak şöyle dursun, bilakis bu nimetlere nasıl şükredebileceğinin kaygısını yüreğinde hisseden, gereği gibi şükredebilme konusunda Allah'tan yardım isteyen, olgunlaşmış, şahsiyetli, mütevazı ve pozitif bir duruş sahibidir. (Neml, 27/19)

Müslüman bir ailede dünyaya gelip bunu kendisi ve ebeveyni için şükredilmesi gereken bir nimet olarak gören bu salih evladın, “Allah'ın razı olacağı iyi işler yapmayı” bu hayatta kendisine öncelikli kariyer hedefi olarak belirlediği görülmektedir. Artık o, hayattaki tüm yapıp etmelerinde şu iki hususu dikkate almaktadır: Eylem ve söylemlerinin salih olması, eylem ve söylemlerinin Allah'ın rızasına uygun olması. Hayatını bu iki ulvi hedef doğrultusunda idame ettiren bu salih evladın, sahip olduğu yüce değerlerden de aldığı güç ve motivasyonla geçmişe ve geleceğe dair pozitif duygular içerisinde olduğunu görmekteyiz. Zira o, bir taraftan geçmişi diğeri taraftan da geleceği hakkında sürekli dua hâlinindedir. Bu

Evlat sahibi olmak ebeveyn için, ebeveyn sahibi olmak da evlat için etkileri uhrevi hayata uzanan bir nimet-külfet vesilesidir.

durum, onun hem geçmişiyile hem de geleceğiyle barışık, umut ve hayat dolu bir karakter sahibi olmasının göstergesidir. Bu niteliklere sahip olan salih evlatların ebedî hayattaki akıbetlerine dair müjdeli haber ise bir sonraki ayette bildirilmektedir:

“İşte, yaptıklarının iyisini kabul edeceğimiz ve günahlarını bağışlayacağımız bu kimseler cennetlikler arasındadırlar. Bu, onlara öteden beri yapılagelen doğru bir vaattir.” (Ahkâf, 46/16)

Bu ayete göre iman eden, salih amel işleyen, nimetlere şükreden, anne babaya iyilik eden ve tüm bunları da Allah rızası için yapan duyarlı, vefalı, hayırlı, salih ve göz aydınlığı olan bir evlat, ahirette şu üç güzelliikle karşılaşacaktır:

- İyiliklerine/sevaplarına en güzeliyle karşılık verilecek
- Kötülükleri/günahları sicillerinden silinip affedilecek ve yüzlerine vurulmayacak (doğrular yanlışıları götürecektir. Hûd, 11/114; Furkân, 25/70)
- Cennet halkından olacaklar (Furkân, 25/75; Tûr, 52/17).

Ahkâf suresinin 17. ayetinde Müslüman bir ailede doğup büyümesine rağmen zamanla kendi değerlerine yabancılaşan ve bu yabancılaşmayı bir süre sonra dinî değerlere karşı alay, hakaret ve nefrete vardiyan bir evlat prototipi de şu şekilde betimlenmektedir:

“Anne ve babasına, ‘Öf size! Benden önce nice nesiller gelip geçmiş iken beni tekrar

diriltilecek olmakla mı tehdit ediyorsunuz?’ diyen kimseye onlar Allah’a sığınarak, ‘Yazıklar olsun sana! İman et, Allah’ın vaadi gerçektir.’ diyorlar, o da, ‘Bu, eskilerin masallarından başka bir şey değildir.’ diyordu.”

Görüldüğü üzere bu ayette, 15. ayette resmedilenin tam aksi yönde hareket eden; Rabb’iyle, ebeveyniyle ve değerleriyle kavgalı, inkârcı ve isyankâr bir evlat profili söz konusudur. Bu isyankâr evladın söylemlerine baktığımızda iki husus dikkat çekmektedir: Birincisi, “Öf size!/Yuh olsun size!” şeklinde tercüme edebileceğimiz yoğun bir nefret dili, ikincisi ise “Benden önce nice nesiller gelip geçmiş. (Hani onlardan yeniden dirilip gelen var mı?)” söyleminde vücut bulan kendince bilimsel (!) bir yaklaşım sergilediğini vehmetme durumu.

Ayette vurgulanan bu iki negatif özelliğin günümüzde bazı evlerde de yaşandığını söylemek mümkündür. Öyle ki, gerçeğin hatırlatılması veya en ufak bir şekilde ima edilmesi karşısında hemen reaksiyon gösterip tepkisel ve agresif tutumlar içerisine giren, saatlerce faydasız şeyleri dinleme zahmetine katlanmasına rağmen hakikatlerin hatırlatılması karşısında en ufak bir dinleme nezaketini bile çok gören ve hiçbir şeye göstermediği hırçınlığı/tepkiyi dinî hakikatler karşısında sergileyen, alabildiğine tepkisel ve agresif bir kişilik/ ruh hâli. Buna ilaveten, bilimin

ve bilimsel bilginin sürekli yenilenebilen ve değişebilen yapısını unutarak 19. veya 20. yüzyılın modası geçmiş bazı hipotezlerini bile tartışılmaz veya değişmez bir dogma hâline getiren, ancak buna rağmen sürekli din ve onun hükümlerini dogmatik olmakla yaftalayan, dine karşı olmayı bilimsellik adına yeterli gören, dinin de bilimin de asli karakterini ve paradigmasını idrak etmekten yoksun olmasına rağmen hem kendini hem de bilmediğini bilmeyen, kibirli bir ruh hâli.

Bu tür kişiliklerin ebedî hayatta yüzleşecekleri acı gerçek,

“

İnsan, Allah ve Resulü’ne güvenerek onların yönlendirmelerine göre hareket eder ve son nefesine kadar bu istikamet üzere sabırla devam ederse dünyadaki eğitiminin sonunda cennete kavuşacaktır.

”

devamındaki ayette şöyle betimlenmektedir:

“İşte onlar, kendilerinden önce cinlerden ve insanlardan gelip geçmiş topluluklar içinde, haklarında o sözün (azabın) gerçekleştiği kimselerdir. Şüphesiz onlar ziyana uğrayanlardır.” (Ahkâf, 46/18)

Bu ayet-i kerime, Rabb'ine ve ebeveynine karşı minnet duyması gerekirken onları kendisi için birer mihnet (kulfet) olarak gören evlatları “haklarında azap sözünün gerçekleştiği/gerçekleşeceği” kimseler olarak nitelemekte ve tarihte cin ve insan topluluklarından bunun gibi nice nesillerin gelip geçtiğini hatırlatmaktadır.

Ayette zikredilen “azap sözü”nden maksat başka ayetlerde vurgulanan “Cehennemi insanlar ve cinlerden bir kısmıyla dolduracağım!” şeklindeki sözün tahakkuk etmesidir. (Hûd, 11/119; Secde, 32/13; Yâsîn, 36/7; Sâd, 38/85) İblisin secde etmekten kaçınması sonucunda Yüce Allah onun azabını hemen vermeyip ertelemiş; o da “...ihlâsa erdirilmiş kulların hariç, onların hepsini azdıracağım...” (Hicr, 15/39-40) iddiasında bulunmuştu. Bunun üzerine Yüce Allah “... İşte bu gerçektir. Ben de gerçeği söylüyorum. Andolsun, cehennemi seninle ve onlardan sana uyanların hepsiyle dolduracağım.” (Sâd, 38/84-85) buyurmuştu. Bu tür nesiller Sebe’ suresinin 20. ayetinde vurgulandığı üzere yaptıklarıyla iblisi tahmininde

haklı çıkaran, dolayısıyla da onun “Çoğunu şükredici olarak bulamayacaksınız!” (Arâf, 7/17) şeklindeki zannını tasdik edenler safında yer almışlardır. Böyle bir tercih de onların, ezelde verilen azap sözünün haklarında tahakkuk edeceği kimseler sınıfına dâhil olmalarına yol açacaktır.

Surenin 19. ayetinde ise böyle bir cezalandırmanın Allah'ın -hâşâ- keyfi ve hikmetsiz bir tercihten kaynaklanmadığı bilakis onların kendi yaptıklarının doğal bir sonucu/karşılığı olarak tahakkuk edeceği şöyle ifade edilmektedir:

“Herkesin yaptıklarına göre dereceleri vardır. (Bu da) Allah'ın onlara yaptıklarının karşılığını tastamam vermesi içindir. Asla kendilerine haksızlık yapılmaz.” (Ahkâf, 46/19)

Bu durum, okul ve ev metaforu üzerinden daha iyi anlaşılabilir. Şöyle ki; bir öğrenci, okulun eğitim için inşa edilen bir mekân olduğunu unutup vaktini uyku, dinlenme ve eğlenme ile geçirecek olsa sene sonunda başarılı bir karneden/diplomadan mahrum kalacaktır. Zira söz konusu aktivitelerin yapılacağı yer okul değil, evdir. Bu sebeple bir kişinin uyku, dinlenme, eğlenme vb. bireysel zevk ve ihtiyaçlarının tamamını okulda gidermeye çalışması akıllıca bir hareket değildir. Aynı şekilde dünya, birtakım eğitim ve öğretim faaliyetleriyle kendimizi geliştireceğimiz, nefsimizi ıslah ederek

kemâle ulaşabileceğimiz bir mekân olarak tasarlanmıştır. Öyleyse böyle bir mekânda kişiden beklenen doğru hareket; ihtiyaç ve zevklerini kendisine belirlenen sınırlar içerisinde gidermesi ve burayı tüm hazlarını tatmin etme yeri olarak görmemesidir. İnsana bunu yaptıracak olan iki temel etken ise güven ve sabırdır. İnsan, Allah ve Resulü'ne güvenerek onların yönlendirmelerine göre hareket eder ve son nefesine kadar bu istikamet üzere sabırla devam ederse dünyadaki eğitiminin sonunda cennete kavuşacaktır.

Günümüzün ebeveynleri ve eğitimcileri, nasıl ki evlatlarına dünyevi kariyer ve istikbal uğruna bazı fedakârlıklarda bulunmayı öğütüyorlarsa aynı şekilde kimi fedakârlıklara katlanmanın ebedî kariyer ve istikbal için son derece önemli olduğunu, bunun da tüm zevklerden vazgeçmek veya tüm zevkleri tatmin etmek gibi iki aşırılıktan kaçınmakla mümkün olabileceğini Ahkâf suresinin 15-20. ayetleri üzerinden hatırlatmalıdır.

Bizler de Rabb'iyle, ebeveyniyle, kendisiyle ve değerleriyle barışık olan, ailesinin ve İslam toplumunun göz aydınlığı olacak şükür ehli nesillerin yetişmesi hususunda Yüce Allah'ın yardımını ve lütfunu diliyoruz:

“Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle.” (Furkân, 25/74)

ÇÜRÜMENİN EŞİĞİNDEN DÖNMEK MÜMKÜN MÜ?

■ Fatma Betül YILMAZ EMİNSOY
Aile Danışmanı

Toplumsal çürüme, insanın sosyal bir varlık olarak yaratılması niteliğiyle doğrudan ilişkilidir. İnsanlar, birbirini tamamlayan ve birbirine muhtaç özelliklerle anlamlı bir bütünün biricik parçalarıdır. Bu parçalardan birinin bozulması veya parçalar arasındaki temassızlık, bütünün yapısını bozar. Toplumsal yapının zayıflaması, bireyler arasındaki güvenin azalması ve dayanışmanın yok olması anlamına gelir. Bütünün parçası olarak yaratılan insan, bozulan sistemden zarar görmeye başlar.

Toplumda zaman zaman yaşanan ve akılları dumura uğratan olaylar, bu çürümenin tehlikeli boyutlara ulaştığını göstermektedir. Bu bağlamda, aile kurumunun bozulması büyük bir endişe kaynağıdır. Aile yapısının zayıflamasına seyirci kalmaya devam etmek, güvenli bir sığınak olması gereken aileyi, toplum ve bireyler için en büyük tehlikelerden biri hâline getirebilir.

Aile, bireylerin güven, sevgi ve aidiyet hissettiği ilk ve en önemli toplumsal yapı olmalıdır. Ancak bu kurumun zayıflaması ve işlevini kaybetmesi, bireylerin hem

Şefkat ve adalet yoksunluğu, ahlak ve inanç eksikliği, insanlar arasındaki güvenin azalması ve toplumsal bağların giderek çözülmesi, en savunmasız kesim olan çocuklar ve gençler başta olmak üzere her gün yeni mağdurlarını doğuruyor.

duygusal hem de ahlaki açıdan destekten yoksun kalmalarına yol açar. Bu durumda, yalnızca bireyler değil, tüm toplum güvensizlik, şiddet ve değerler erozyonu gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Aileyi korumak, toplumu korumak demektir; aksi hâlde, toplumsal çürümenin en derin ve tehlikeli sonuçlarını deneyimlemek kaçınılmaz olacaktır.

Çürüme, toplumların karşı karşıya kaldığı en tehlikeli tehditlerden biridir; hırsızlıklar, yolsuzluklar, cinayetler, ihmaller, istismarlar ve bunların hak ettiği cezayı bulmaması öfkeyle beslenen bir çaresizliği, umutsuzluğu yayar. Peşi sıra topluma usul usul bir duyarsızlık hâkim olur ve duyarsızlaşan toplumda masumlar zarar görmeye, haksızlıklar artmaya devam eder, çürüme genişler de genişler. Her geçen gün daha fazla kişi, bu karanlık döngünün içinde kaybolur ve bir zamanlar ortak değerlerle örülen bağlar kopar.

Toplumsal çürümenin en tehlikeli yanlarından biri de trajik vakaların sadece kısa süreli bir infial ve sosyal medya lincine yol açarak hızla unutulmasıdır. Cinayet, istismar, gasp, hırsızlık, yolsuzluk gibi olaylar ortaya çıktığında toplum kısa süreliğine olayın detaylarına ve suçlamalara odaklanmakta ancak uzun vadede kalıcı çözümler üretmek yerine meseleyi göz ardı etmektedir.

Sosyal medyanın hızla değişen gündemi ve kitlesel yargılamalar, olayları unutulmaya terk ederken sorunun kökenine inen yapısal ve etik çözümler geliştirilememektedir. Bu durum, hem toplumun değerlerinin zayıflamasına hem de benzer olayların tekrar yaşanmasına zemin hazırlamaktadır.

Ülkemizde özellikle son yıllarda toplumsal çürüme, pek çok alanda kendini önemli ölçüde hissettirmiştir. Şefkat ve adalet yoksunluğu, ahlak ve inanç eksikliği, insanlar arasındaki güvenin azalması ve toplumsal bağların giderek çözülmesi, en savunmasız kesim olan çocuklar ve gençler başta olmak üzere her gün

yeni mağdurlarını doğuruyor. Ekonomik zorluklar, eğitim sistemindeki aksaklıklar, medyanın olumsuz etkisi, bu çürüme ve yozlaşmanın temel sebeplerinden sadece birkaçıdır.

Gelinen bu noktada çocuklarımızı toplumsal bozulmadan korumanın yolu, millî ve manevi değerlerimize tüm gücümüzle sahip çıkmaktan geçiyor. Katledilen çocukların, kadınların, hayvanların, ormanların, şehirlerin ardından bakarken öfkeden daha fazlasına ihtiyacımız var.

Aileler, bu süreçte en kritik role sahiptir. Çocuklara güvenli bir yuva olacak, doğru rehberlik edecek, onları her tehlikeden koruyabilecek bir aile yapısını yeniden inşa etmek; inancımızı geleneksel değerlerimizi ve çağdaş etik anlayışını harmanlayarak umudu kaybetmeden, yılmadan çabalamaya devam ederek mümkündür. Sağlıklı ve dirençli, huzurlu ve güvenilir bir nesil yetiştirebilmek için atılacak somut adımlara ihtiyacımız var.

“Çocukları toplumdan korumak mı, toplumu çürümekten korumak mı?” Bu soru, toplum ve birey arasındaki etkileşimi derinlemesine sorgulamamızı gerektiriyor. Konuya daha yakından baktığımızda, her iki yaklaşımın da birbiriyle ilişkili olduğunu ve aslında karşılıklı olarak birbirini besleyen dinamikler içerdiğini görüyoruz. Çocukları

Bireylerin toplumsal çürümeye karşı direnci ve iyileşmeye yönelik çabaları, başlangıçta küçük gibi görünse de zincirleme etkiler yaratarak büyük dönüşümlere yol açabilir.

toplumdan korumak ile toplumu çürümekten korumak birbirinden bağımsız değil, aksine birbirini tamamlayan süreçlerdir. Eğer bir toplum güçlü etik değerlere sahip değilse çocukları bu olumsuz etkilerden korumak çok daha zor hâle gelir. Aynı şekilde, çocukları iyi eğitmek ve onlara doğru değerler kazandırmak, gelecekte toplumun da daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya sahip olmasına katkı sağlar. Çocukları korumak, onların sağlıklı bireyler olarak yetişmesi için gerekli olmakla birlikte, bu koruma toplumsal normlarla beraber gerçekleşmelidir. Toplumu korumak ise yalnızca bugünün değil, gelecekte çocukların ve genç nesillerin güven içinde yaşayabileceği bir ortamı yaratmak demektir. Dolayısıyla hem çocukları hem de toplumu korumanın yolları birbiriyle bağlantılıdır. Toplumdaki etik değerler, sosyal adalet ve bireylerin hakları korunarak hem çocuklar hem de toplumun geleceği güvence altına alınabilir.

Toplumsal çürümenin etkilerinden korunmak ve toplumun iyileşmesine katkı sağlamak için bireysel bazda atılabilecek adımlar, hem içsel farkındalığı artırmayı hem de toplumsal dayanışmayı güçlendirmeyi gerektirir. Somut girişimin ilk adımını şikâyet sarmalından kurtularak atabiliriz. Şikâyet etmeyi bir kenara bırakma zamanı geldi de geçiyor, çözümler üzerinde düşünüp durmakla

da kalmamalı aynı zamanda eyleme geçmeliyiz. Peki, nereden başlayalım, neler yapalım?

- İnanç ve Ahlak Değerlerine Bağlılık: Kişi, toplumsal çürüme karşısında kendi ahlaki ve etik değerlerini netleştirerek bu değerlere bağlı kalmalı, kendi yaşamında şefkat, dürüstlük, hakkaniyet ve empati gibi duyguları önceleyerek örnek olmalıdır.

- Eleştirel Düşünceyi Geliştirmek: Medya ve sosyal etkileşimlerdeki bilgi kirliliğinden korunmak için eleştirel düşünmeyi geliştirmek, bilgileri sorgulamak, objektif olmak ve bilinçli seçimler yapmak manipülasyonun önüne geçer.

- Sosyal Bağları ve Dayanışmayı Güçlendirmek: Toplumsal çürüme insanların birbirinden uzaklaşmasıyla hızlanır. Bu yüzden empati kurmak, başkalarının ihtiyaçlarına duyarlı olmak ve dayanışmayı teşvik eden sosyal ilişkiler geliştirmek toplumsal bağları güçlendirir.

- Küçük Ölçekli Yardımlaşma Ağları Kurmak: Yerel topluluklarda aktif olmak, gönüllülük faaliyetleri, başkalarına yardım etmek gibi küçük ama etkili eylemler, toplumu yeniden inşa etmeye yönelik önemli adımlardır.

- Kendini Sürekli Eğitmek: Okumak, düşünmek, yeni beceriler kazanmak ve toplumsal sorunlar hakkında bilinçli olmak, bireylerin

kendilerini geliştirmelerine ve topluma katkı sağlamalarına yardımcı olur.

- Sivil Katılımı Artırmak: Sivil katılım, bireylere toplumun şekillenmesinde söz hakkı verir ve bireyleri yalnızca pasif gözlemciler olmaktan çıkararak toplumun sorunlarını çözmeye aktif birer aktör hâline getirir.

- İletişim Kültürünü İyileştirmek: Yapıcı, anlayışlı, şefkatli ve çözüm odaklı bir iletişim kültürü geliştirmek, bireyler arası çatışmaları azaltır ve toplumu daha sağlıklı bir yöne doğru çeker.

- Ortak Doğruların Çoğaltılması: Toplumda ortak doğruların güçlenmesi için iyilik nereden gelirse gelsin onaylanmalı ve takdir edilmelidir. Bu yaklaşım, toplumsal dayanışmayı ve ortak değerleri teşvik eder. Öte yandan, kötülük de nereden gelirse gelsin reddedilmeli ve itiraz edilmelidir. Bu tutum, zayıflayan toplumsal bağların güçlenmesinde çok etkili olacaktır.

Toplumsal iyileşme için bireysel eylemlerin istikrarı hayati öneme sahiptir. Bireylerin toplumsal çürümeye karşı direnci ve iyileşmeye yönelik çabaları, başlangıçta küçük gibi görünse de zincirleme etkiler yaratarak büyük dönüşümlere yol açabilir. Bu çabalar, yalnızca toplumu korumakla kalmaz, aynı zamanda toplumu oluşturan bireyleri de daha güçlü ve sağlıklı hâle getirir.

ÇOCUKLARDA PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

■ Hatice TOPKARAOĞLU ÇİFTÇİ

Ülkemizde bir çocuk dünyaya geldiğinde toplumun her kesiminde sağlık durumu sorulur; boyu, kilosu ve fiziksel gelişimi yakından takip edilir. Çocuğun, yaşatlarına göre boy ve kilo ortalamasında olması, anne sütü alıp almadığı, ek gıda sürecinin nasıl geçtiği, vaktinde yürümesi ve konuşması gibi göstergeler, birçok ebeveyn için çocuğun iyi geliştiğinin işaretidir.

Ancak bir çocuğun fiziksel sağlığı kadar önemli olan bir diğer alan çocuğun ruh ve psikolojik sağlığıdır. Psikolojik sağlamlık, “zor deneyimlerle ve beklenmedik olaylarla başa çıkabilme, yeni durumlara uyum sağlama, düşünce ve davranışlarda esneklik kullanarak ilerleyebilme, zorlu bir stres faktörü karşısında olumsuz duygusal tecrübelerden toparlanabilme ve kendini iyileştirme gücü” olarak tanımlanır. Psikolojik sağlamlık, yaşanan zorlu olaylar karşısında yılmamak ancak duyguları da fark ederek işlevsel davranışlar sergilemektir. Bu sebeple günümüzde psikolojik sağlamlık, fiziksel sağlıktan kurulan ilişkilere, eğitimden iş yaşantısına kadar birçok alanda büyük rol oynamaktadır.

Çocuklar için psikolojik sağlamlık; “çevreyle uyum sağlama, duyguları fark edebilme ve zorlu olayların üstesinden işlevsel davranışlarla gelebilmek” anlamına gelir.

Çocuklar yeni durumlarla karşılaştıklarında bunu bazen duygusal bazen de davranışsal tepkilerle gösterirler. Örneğin, yeni doğan bir kardeşi olan çocuğun ağlaması duygusal bir tepkiyken bebeksi konuşmaya başlaması ya da tuvaletini kaçırmaması davranışsal bir tepki olabilir. Okula gitmek istemeyen bir çocuğun hissettiği yoğun kaygı duygusal bir tepkiyken okul kapısında ağlaması ve gece uyku problemleri yaşamaya başlaması davranışsal tepkilerdir. Çocukların zorlu olaylara ya da yeni durumlara uyum sağlama kapasiteleri, yetişkinlere göre farklılık gösterse de genelde yetişkinlerden daha uyumlu olduklarını söyleyebiliriz. Çünkü çocukların en güçlü baş etme yöntemi oyundur.

Çocuğun oyunu, iç dünyasındaki duyguların dış dünyaya yansımalarıdır ve bu sebeple oyun, iyileştirici bir güçtür. Ancak bazen iç dünyasında yaşadığı duygular o kadar ağır ya da o kadar yabancı olabilir ki çocuk bunu oyunla dışa vuramaz. İçeride biriken duygusal yük dışarıya çıkmadığında ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir. Ruh ve beden sağlığı ayrılmaz bir bütündür; bu yüzden içeride biriken duygusal yükün bedene de zarar vermeye başladığını görebiliriz. Bu durumlarda psikolojik sağlamlığa sahip olmak, önleyici bir faktör görevi görür.

Psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireyler, iyimserlik, umut, ahlaki ilkeler, güçlü manevi bağlar, bilişsel esneklik, hızlı uyum sağlayabilme, alternatif çözümler üretebilme, problem çözebilme ve güçlü

sosyal bağlara sahip olma gibi özellikleri sayesinde sorunlarla baş edebilirler. Bu beceriler, psikolojik sağlamlığı geliştirmenin ne kadar önemli olduğunu da göstermektedir.

Birçok ebeveyn, çocuklarda psikolojik sağlamlığı nasıl geliştirebileceğini merak eder. Öncelikle ebeveyn olarak psikolojik sağlamlığa sahip bir yetişkin olmak, çocuğunuzun da bu beceriye ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

Psikolojik Sağlamlığa Sahip Olan Çocukların Özellikleri

- Okul bağları daha güçlüdür. Okula gitmek ve uyum sağlamak onlar için sorun değildir.

- Daha kolay öğrenirler ve derslere katılımları daha fazladır.

- Daha güçlü ilişkilere sahip olurlar; empati yapma becerileri gelişmiş olduğundan, akran zorbalığı gibi olumsuz davranışlar sergilemezler.

- Ruh ve beden sağlıkları daha gelişmiştir.

- Sorunlar karşısında problem çözme becerileri yüksektir.

- Sorumluluk bilincine sahip oldukları için görev ve sorumluluklarını kolaylıkla yerine getirirler.

- Yeniliklere uyum sağlamakta zorluk çekmezler; meraklı ve ilgili çocuklardır.

Psikolojik Sağlamlığa Sahip Çocuklar Yetiştirebilmeleri İçin Ebeveynlere Öneriler

- Öncelikle kendi ruh sağlığınıza önem verin. Çocuklar, beynimizde bulunan ayna nöronlar sayesinde duygularımızı aynalarlar. Ebeveyn olarak olumlu

duygulara sahip olmanız, çocuğunuzun da olumlu duyguları aynalamasına yardımcı olacaktır.

- Çocuğunuza yeni deneyimler yaşamasına fırsat veren esnek bir yaşam sunun. Merak ve keşif, onların hem iç dünyalarını besler hem de zihinsel ve bedensel gelişimlerine katkı sağlar.

- Bilişsel esnekliğe önem verin. Hayatınızda alternatiflerin olması, çocuğunuzun zorluklar karşısında problem çözme becerisini geliştirecektir. Farklı yollardan eve gitmek, yeni yerler gezmek, yeni insanlarla tanışmak ve bilmece çözmek bilişsel esnekliği artıracaktır.

- Çocuğunuzu yeni beceriler edinmesi için teşvik edin. Sanat, spor ya da farklı bilim dallarıyla ilgilenmek, beyin gelişimini desteklediği gibi uyum sağlama becerilerini de geliştirecektir.

- Çocuğunuzu olumsuz sözcüklerle etiketlemeyin. Yapamadıklarına değil, yapabildiklerini nasıl geliştirebileceğine odaklanın.

- Çocuğunuzu destekleyin ve her zaman motivasyonunu korumasını sağlayın.

- Duygular hakkında konuşun. Yaşadığı olay karşısında hangi duyguyu hissettiğini ve buna bağlı olarak nasıl davrandığını fark etmesine yardımcı olun.

- Ebeveyn-çocuk ilişkisi en önemli güçtür. Çocuğunuzla sağlıklı ve sıkı bir bağ geliştirin. Baş edemediği bir durum karşısında size gelebileceğini bilen çocuk, zararlı ortamlardan, bağımlılıklardan ve olumsuz arkadaşlıklardan kendisini koruyacaktır.

FİLİSTİN MESELESİNDE YAHUDİ VE HRİSTİYAN SİYONİZMİ

■ Ayşe KIZILAY

Siyonizm, dünyanın dört bir yanına yayılmış olan Yahudilerin vadedilmiş topraklara dönüp Kudüs'te bir Yahudi devleti kurma ideolojisinin adıdır. Kökeni Yahudi teolojisi ne dayandırılrsa da 19. yüzyılda sosyal bir hareket olarak ortaya çıkmıştır. İlk olarak Avrupa'daki bazı hahamlar tarafından dile getirilmiştir. Siyonculuk şeklinde Türkçeleştirebileceğimiz bu

kavramdaki "Siyon", Yahudi kutsal metinlerinde Kudüs'ün isimlerinden biri olarak geçer. Davut Peygamber'in (a.s.) ele geçirdiği ve "Davut Kenti" adını verdiği bir kaledir. Ayrıca Siyon, Rabb'in oturduğu yerdir. (Mezmurlar, 9:11) Mezmurlar kitabında sık sık tekrar eden Siyon'a dair şöyle bir ifade geçmektedir: "Çünkü Tanrı Siyon'u kurtaracak, Yahuda kentlerini onaracak; halk oraya yerleşip sahibi olacak. Kullarının çocukları orayı miras alacak, O'nun adını sevenler orada oturacak." (Mezmurlar, 69: 35-36) Ayrıca Babil

sürgününden dönüşü anlatan Mezmurlar 126:1'de Siyon'a dönüldüğü tabiri kullanılır. Yahudi kutsal kitabında bahsedildiği şekilde defalarca geçen Siyon kelimesi, Kudüs'e dönmek isteyen Yahudilerin ideolojisini en iyi şekilde anlatan bir kavram olmuştur. Bu sebeple siyonizm, dinî temelleri olan sosyal bir ideolojik harekettir.

Yahudi inancına göre yer ve gök tamamen Tanrı'ya aittir. Tanrı'nın Yahudilere vadettiği toprağa yerleşenler istilacı kabul edilmektedir.

Yahudiler, Tanrı'ya asi oldukları zamanlarda sürgünle cezalandırılmaktadırlar. (Tesniye, 28; Levililer, 26) Aynı şekilde topraklarına geri dönmeleri de ancak Tanrı'nın yardımıyla ve rızasıyla gerçekleşmektedir.

Yahudi savaş hukukunda "milhemet mitsva" adı verilen Tanrı'nın emriyle yapılması zorunlu savaşlar vardır. (Tesniye 20; Gaon vd., Tefsiru't-Tevrat bi'l-'Arabiyye: Tevrat (Tora) Tefsiri, 2/1730) Tevrat'ta İsrailoğulları, Filistin bölgesine gelmeden önce oraya yerleşmiş uluslardan bahsedilir ve bu uluslarla savaşmak zorunludur. Çünkü onlara göre bu uluslar vadedilmiş toprakları istila etmişlerdir. Tevrat'ta adı geçen Filistin topraklarındaki kabilelerden biri de Amaleklerdir. Amalekler, Tevrat'ta yaptığı kötülükler anlatılan ve savaşılması zorunlu bir halk olarak geçmektedir. (Çıkış, 17; I. Samuel, 15: 3-9)

Tevrat'a göre Rab, kuşaklar boyunca Amaleklere karşı

savaşacaktır. (Çıkış, 17:16) Bu inanç çerçevesinde Yahudiler tarih boyunca onlara zulmedenleri Amaleklerle ilişkilendirmiştir. Günümüzde ise Filistin bölgesinde yaşayan Müslümanlar, Amalekler olarak görülmektedir İsrail Başbakanı özelde Hamas'ı, genel olarak Filistin halkını Amaleklere benzetmiş ve moral olması amacıyla ilgili Tevrat pasajlarını içeren bir mektubu İsrail askerlerine göndermiştir.

Milhemet mitsva türündeki savaşlarda herhangi bir canlıyı sağ bırakmamak gerekir. Aksi hâlde Tanrı Yahudilere gazap edecektir. Bu emre yer veren pasajda şöyle geçmektedir: "Ancak Tanrı'nız Rabb'in miras olarak size vereceği bu halkların kentlerinde soluk alan hiçbir canlıyı yaşatmayacaksınız." (Tesniye, 20:16) Yahudilere göre zorunlu kabul edilen bu savaşlardan çekilmek de dinen yasaktır. (Tesniye 20; Gaon vd., Tefsiru't-Tevrat bi'l-'Arabiyye: Tevrat (Tora) Tefsiri, 2/1730) Bu nedenle İsrail; kadın, çocuk, hastane ya da hayvan demeden bölgede bulunan her şeyi yerle bir etmekten çekinmemektedir. (Fatma Seda Şengül, "Siyonist Katliamın Teolojik Temelleri", *Sabite*, s.6, 2024)

Dünyada sayıca çok az olan Yahudi toplumuna ait siyonizm hareketinin bu denli yayılması ve bir noktaya kadar başarılı olmasının nedenlerini düşünmek gerekmektedir. Siyonizmin Avrupa Yahudileri arasında ortaya çıkması, geçmişten günümüze siyonizmin en büyük desteğini Hristiyan dünyadan alması, Filistin meselesinde Hristiyan

dünyanın merkezî bir konumda olduğunu göstermektedir.

Hristiyan inanç esaslarına göre Yahudiler, İsa Mesih'in çarmıha gerilmesinin müsebbibidir. İsa Mesih'e yaptıkları sebebiyle Yahudiler, Hristiyanların düşmanıdır. Orta Çağ Hristiyan dünyasından Nazi Almanyasına kadar tarih birçok Yahudi soykırımına şahitlik etmiştir. Endülüs'te Latinler tarafından katledilmiş ve sürgüne gönderilmişlerdir. Aynı şekilde Fransa, Polonya ve Çarlık Rusya'da da benzer katliamlara maruz kalmışlardır. Bütün bu sürgünlerde Yahudilere topraklarını açan Osmanlı Devleti olmuştur. Yahudilerin Hristiyanlar tarafından uğradığı katliamların en büyüğü ise Naziler tarafından yapılan soykırımdır. Yaşadıkları bu acıları Holokost endüstrisine dönüştüren Yahudiler, dünyaya karşı mazlum bir halk imajı çizmeye çalışmışlardır. (Norman G. Finkelstein, *Holokost Endüstrisi*, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2011) Hristiyanların Yahudilere olan bu tavrı sebebiyle antisemitizm denilen bir kavram ortaya çıkmıştır. Yahudi Hristiyan ilişkileri tarihi, bir nevi antisemitizmin tarihidir. Antisemitizmin gelişmesindeki etkilerden biri ise İslam düşmanlığıdır. Orta Çağ'dan itibaren Hristiyan dünya, Yahudi ve Müslümanları kendisine ortak düşman olarak belirlemiş, bu iki topluluğun birbirleriyle iyi anlaşmasından rahatsız olmuştur. (Bülent Şenay, "Yahudi-Hristiyan İlişkileri Tarihi ve Anti-Semitizm—Oryantalizm İlişkisi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2002, c.11, s.2)

Yahudi Hristiyan ilişkileri tarihine bakıldığında Hristiyan dünyanın siyonizme destek veriyor oluşu şaşırtıcıdır. Bu noktada Hristiyanları bütün olarak ele almak yerine kilise özelinde değerlendirmek gerekir. Hristiyanlık tarihine baktığımızda Orta Çağ Avrupa'sı, Yahudilerin Tanrı katili olduğu düşüncesine sahip olan Katolik kilisesinin tahakkümü altındadır. Protestanlığın yayılmasıyla birlikte Yahudilere karşı olan tutum değişmeye başlamıştır.

16. yüzyılda ortaya çıkan Protestanlık akımı, Hristiyanlığı kilisenin tarih boyunca ürettiği bidatlerden arındırarak ilk dönemdeki saf hâline döndürmeyi amaçlamıştır. Bu ilk dönem, Hristiyanlığı henüz Yahudilikten ayırmadığı havariler dönemidir. Bu nedenle Protestanlık düşüncesinde Yahudilik etkisinin bulunması kaçınılmaz olmuştur. Protestanlığın doktrinlerinden biri olan "restorasyon doktrini"ne göre Tanrı'nın Yahudilerle olan anlaşması devam etmektedir. Yahudiler vadedilen topraklara dönmelidir. 16. yüzyılın sonlarına doğru İngiltere'de ortaya çıkan Püritenler, mezkûr restorasyonun etkili savunucuları olmuştur. (Eldar Hasanoğlu, "Yahudiler Siyonizmi Hristiyanlardan mı Aldılar?", *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2022, c.9, s.1)

Bazı araştırmacılara göre restorasyon doktrini göz önünde bulundurulduğunda siyonizmin Avrupa'daki hahamlar

tarafından dile getirilmiş olması tesadüfi değildir. Hristiyan siyonizmi, Yahudi siyonizminden önce şekillenmiş ve Yahudi siyonizminin yayılmasına destek sağlamıştır. Hristiyan siyonizmi, Yahudilerin vadedilmiş topraklara dönüşünü ve burada bağımsız bir Yahudi devleti kurulmasını destekleyen bir ideolojidir. Bu ideolojinin 19. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıktığı, daha sonra ABD'ye yayıldığı kabul edilmektedir. İlk defa 1899'da kullanılan Hristiyan siyonizmi tabirinin 1990'lara kadar kullanımı yaygınlaşmamıştır. Bu nedenle Hristiyan syonizminin Yahudi siyonizmine temel olduğu düşüncesi çoğu araştırmacı tarafından kabul görmemektedir. Amaçları aynı olması sebebiyle birbirini destekleyen ve geliştiren iki ideoloji olarak kabul etmek yerinde olacaktır.

17. yüzyılda Püritenlerin İngiltere'de yönetimi ele geçirmesiyle Yahudilerin vadedilmiş topraklara iskânı büyük bir desteğe kavuşmuştur. 1917 yılındaki Balfour Deklarasyonu Yahudi devleti kurulması konusunda ilk adım olarak görülse de aslında o yıla kadar İngiltere'de geliştirilen Hristiyan siyonizmi ideolojisinin bir sonucudur. İngiltere'nin Yahudiler konusundaki tutumu sadece dinî bir sebep olmayıp bu tutumun siyasi ve stratejik sebepleri de mevcuttur. İngiltere, Yahudilerin Filistin'e yerleşmesiyle Osmanlı Devleti'ne ve Papalığa karşı güç elde edeceğini düşünmüş ve Yahudileri stratejik ortak olarak

kabul etmiştir. Ayrıca Hristiyan siyonizmi İngiliz emperyalizmi için önemli ideolojik bir zemin oluşturmuştur. 1838 yılında İngiltere, Kudüs'te konsolosluk açarak hedeflerine yönelik ilk somut adımı atmıştır. Bu dönemde siyonizm ortaya çıkmış ve aliya adı verilen göç dalgalarıyla Yahudiler Filistin'e yerleşmeye başlamıştır. 20. yüzyılın başlarında ise Kudüs, İngiltere'nin yönetimine geçmiştir. Böylece Yahudi devletinin kurulması için uygun ortam oluşmaya başlamıştır.

Günümüzde Amerikan emperyalizmine de ideolojik zemin sağlamakta olan Hristiyan siyonizmi, Amerikan Protestanlığı arasında yaygındır. Amerika'da bu denli büyük bir destek görmesinin bir sebebi, Amerikan Protestanlığı içerisinde 19. yüzyılda gelişen evanjelikalizm ve fundamentalizm hareketleridir. İncil'i yanılmaz otorite olarak kabul eden evanjeliklerin gayesi İncil'deki müjdeyi tüm insanlara yaymaktır. Evanjelikalizm 20. yüzyılda Amerikan halk dini konumuna gelmiştir. Fundamentalizm ise evanjelikalizmle doğrudan bağlantılıdır. Evanjelikalizmle birçok noktada aynı inanca sahip olmanın haricinde fundamentalistler militan Protestan olarak tanımlanmaktadırlar. Milenyumculuk (İsa Mesih'in bin yıl boyunca dünyayı yöneteceği ve Tanrı'nın krallığını kuracağı inancı) ve Kutsal Kitap'ın yanılmazlığı inancı en önemli doktrinlerindedir. Onlara göre bin yıllık yeryüzü krallığını tesis etmek için mesih, fiziki olarak

gelecektir. Fundamentalizm, kutsal kitap yorumlarına tamamen kapalı olduğu için kutsal kitapta geçen kıyamet senaryoları gibi hususları olduğu gibi kabul etmektedir. (Ali İsrâ Güngör, *Evanjelikler*, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, Ankara, 2016, 19-35)

Amerikan muhafazak r Protestanları oluşturan bu gruplar, Hristiyan dünyasında Şimdiye dek görülmemiş bir Yahudi sempatisine sahip olmuŐlardır. Bu durum Amerika dış politikasına yön verecek seviyeye çıkmıştır. Ayrıca fundamentalizmi benimseyen evanjelik Protestan gruplar, Amerika siyasetinde etkili bir konumdadır. Bu sebeplerden dolayı Amerikan siyasetinde net ve koŐulsuz bir İsrail desteği görülmektedir. Amerika'nın İsrail'in bir numaralı destekçisi olması Hristiyan siyonizmi ile doğrudan bağlantılıdır. (H. Şule Albayrak, "ABD'de Hristiyan Siyonizmi: Kökeni, İnanç Esasları ve Günümüz Amerikan Siyasetine Etkisi", *Darulfunun İlahiyat*, 2019, c.30, s.1)

2. Dünya Savaşı sonrasında siyonizm konusunda Amerika, İngiltere'ye nazaran daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. İngiltere, siyonizmi zaman zaman politik zaman zaman din  bakıŐla ele alsada Amerika tamamen inanç ekseninde bir yaklaşım sergilemektedir. Hristiyan siyonizmine dair ideolojik fikirler Amerika başkanları tarafından açıkça dile getirilmektedir. Yahudilerin desteği ile iktidara gelen Harry Truman, 1952'de ziyaret ettiği bir Yahudi enstitüsünde

kendisini KoreŐ olarak tanımlamıŐtır. KoreŐ, Babil s rg n ndeki Yahudilerin M  538 yılında vadedilmiş topraklara dönmesini sağlayan İran kralıdır. Truman, bu söylemiyle Yahudilerin 2000 yıllık sürgününü sona erdirdiğini anlatmaya çalıŐmıŐtır. George Bush döneminde ise Hristiyan siyonizminin gücü daha etkin hâle gelmiştir. 2017'de Donald Trump Kudüs'  İsrail'in baŐkenti olarak benimsemiŐ ve Amerika büyükelçiliğini Kudüs'e taŐıymıŐtır. Bu desteği sebebiyle Trump da KoreŐ'e benzetilmiŐtir.

Hristiyan Siyonistler, Yahudilerin Filistin'i işgaline ve orada yaptıkları katliama en ufak bir tepki vermemiŐlerdir. Bunun temel nedeni Hristiyan siyonizminin inanç esaslarından biri olan premilenyal d nemlendirmedir. Bu inanç esasına göre İsa Mesih'in kuracağı 1000 yıllık Tanrı krallığından önce felaketlerin olacağı bir dönem yaŐanacaktır. İsa Mesih'in geliŐi için Yahudi devletinin bölgede mutlak hâkim olması gerekmektedir. Filistin bölgesinde ger ekleŐeęine

inandıkları nihai savaş olan Armagedon Savaşı, Tanrı krallığının da habercisi olacaktır. Kutsal Kitap'ta geçen Armagedon, nihai savaşın vuku bulacağı yerdir. (Vahiy, 16:16; Grace Halsell, *Tanrıyı Kıyamete Zorlamak*, Kim Yayınları, Ankara 2003) Hristiyanlar Filistin'de iki devletli  z m talebine dahi karşı çıkmaktadırlar. Hristiyan siyonistler vaazlarında Armagedon anlatısına fazlaca yer verirler.

İnanç noktasında farklılıkları olmasına rağmen ortak bir ideolojide buluŐan Yahudi ve Hristiyan siyonistler, İsrail Devleti'nin kuruluşunu Tanrı'nın dileği olarak görmekte ve Filistin bölgesinde yaptıkları her Şeyi Tanrı buyruğu olarak nitelendirmektedirler. Hem Hristiyan hem de Yahudi siyonistler için bölgeden çekilmek, din  emirlere karşı gelmek demektir. Ayrıca Kudüs' n Yahudiler tarafından ele geçirilmesi Hristiyan siyonistler için Kutsal Kitap'ta yer alan ahir zaman vaatlerinin gerçekleŐmesi olarak kabul edilmektedir.

Tarihte bu ay neler oldu?

Arap  lkeleri ile İsrail arasında Yom Kippur Savaşı başladı.

(6 Ekim 1973)

1. Balkan Savaşı başladı.

(8 Ekim 1912)

Kerbela Olayı yaŐandı.

(10 Ekim 680)

Ankara baŐkent oldu.

(13 Ekim 1923)

Cumhuriyet ilan edildi.

(29 Ekim 1923)

HÜZÜN YÜKÜLÜ KERVANLAR

■ Sümeyra YAMAN

Annemi hep o derinden hüznüyle yüzüyle hatırlarım kendimi bildim bileli; bütün zamansız ölümlerin sonrasındaki acılarla dolu o mahzuniyetle. Onu sevindiren bir vesile olduğunda bile o hüznü hiç gitmezdi; korku ve endişeler hüküm sürerdi onun ikliminde. Uzaklara dalıp giderdi. Ne düşündüğünü çok merak ederdim. Elimde olsa onu bütün dertlerinden kurtarıp yüzünde tebessüm ve mutluluğu daim kılmak isterdim. O da anlaşılabilir bakışlarımdan neler hissettiğimi anlar, yanıma gelir, bana sımsıkı sarılır ve gülümseyerek “Merak etme her şey yolunda.” derdi. O an kendimi daha güvende ve mutlu hissederdim.

Babam ben çok küçükken vefat etmiş. Onu hayal meyal hatırlıyorum. Baba deyince gözümün önüne hep sessiz, sakın ve bitkin hâlde oturan genç bir adam gelir. Hafızamda babama dair tek görüntü bu. Annemle babam evlendikten beş yıl sonra babam çok ağır bir hastalığa yakalanmış.

Gün geçtikçe güçten düşüp çalışamaz olmuş. Yemeden içmeden de kesilmiş. Yapılan tahliller sonucunda kansere yakalandığı anlaşılmış. Günlerce hastanelerde kalmışlar. Annemin arada hastaneden geliş gidişlerini, sonra da yüzünden bir daha kalkmayan o hüznüyle babamsız eve dönüşünü hatırlıyorum. O zamanlar ben altı, kardeşimse dört yaşındaydı. Uzun bir süre yas tutuldu evimizde. Babaannem ağıt yakarak çok ağladı, komşular onu teselli etti. Dedem evlat acısıyla çökmüştü. Annemse hep geceleri sessizce ağlardı içli içli. Taziye ziyaretleri epey azaldı. Bir akşam dedem bize gelerek kızını ve torunlarını alıp kendi evine götürmek istediğini söyledi. Babam bizim evde çalışan tek kişiymiş. Tüm aileyi o geçindiriyormuş. “Damat hakkın rahmetine kavuştu. Şimdi kızım ve torunlarıma kim bakacak? Senin o kadar gelirin de yok. En azından benim gelirim iyi, onlara gözüm gibi bakarım.” dedi dedem. Büyükbabam, boynu bükük kabul etti.

Doğup büyüdüğüm evden ayrılmak zorunda kalıyordum. İkinci ayrılığı babamdan sonra evimden de ayrılarak yaşayacaktım. İnsan kaç yaşında olursa olsun eviyle ve toprağıyla bir bağ kuruyor. Bu bağı ne kadar güçlü kuruyorsa ayrılık da o derece acı dolu oluyor. Ben bunu altı yaşımda hissetmiştim. Sonraki tüm yaşamımda bir yere ait

olamama duygusu düşmüştü bana da. İnsanın kendini bir yere ait hissedememesi nasıl bir duygudur bilir misiniz? Hangi köy benim köyüm, hangi ev benim evim, hangi aile benim ailem? Hiçbir zaman algılayamadım bunları. Yaşadıklarım tren vagonları gibi sıra sıra geçip gitti gözümün önünden. Yolculukların her birinde

kendimden parçalar bırakarak yoluma devam ettim. İlk parçamı annem, babam ve kardeşimle yaşadığımız o evde bıraktım. Yetişkin olduktan sonra öğrendim ki geçmişime dair bu parçaları tek tek toplamazsam bana ait hiçbir şey kalmayacak.

Baba evimizden hazırlanıp çıkmamız bir günümüzü bile almadı. Akşam üzeri dedemin

evine varmıştık. Önceleri bu köye akrabalarımızı ziyaret için gelirdik. O akşam köy her zamanki gelişimden daha farklı geldi bana; daha soğuk, daha karanlık ve daha ıssızdı. Dayımlar da dedemlerle birlikte yaşıyorlardı. Ev çok kalabalıktı. Bu ev dört aileyi nasıl kaldıracak fısıldaşmaları günlerce sürdü. Her çocuk kavgasında ben ve kardeşim

suçlandık. Her yemek sofrasına oturduğumuzda “Daha az ye!” der gibi gözümüzün içine içine bakarlardı. Ait olamamayı ilk bu evde tecrübe etmiştim. Evin oturma odasında kalıyorduk. Herkes keyfine göre odalarına çekildiğinde bizim için uyuma vakti gelirdi. Kendimize ait olan birkaç parça eşyamız anneannemin odasındaydı. Temizlik esnasında eşyalarımız oradan oraya atılıp dururdu. Annemin yüzündeki hüznün ve keder her geçen gün büyüdü. Çocukluğunun geçtiği ev olmasına rağmen onun da kendisini buraya ait hissetmediğini anlardım. Günlerce türlü zorluklar çıkardım anneme; geri dönmek için çok ağladım. Annem isterse dönebileceğimize inandırmıştım kendimi. Burada kaldığımız için onu suçladım, ona kızdım hep. Zaten nazımı çekecek başka kimsem de yoktu doğrusu.

Aradan birkaç yıl geçti. Birdenbire hayatımıza yeni birisi girdi. Erzurum’dan kan davaları yüzünden kaçıp gelmiş bir delikanlı dedemin yanına geldi. Dedem ona sahip çıktı, iş ve aş verdi. Dedem sürekli onun hakkında konuşmaya başladı, dürüst ve çalışkan biri olduğundan dem vurdu. Meğer varmış aklında bir şeyler. Akşamları annemle hararetli konuşma ve tartışmalarını hatırlıyorum. Dedem annemin onunla evlenmesini istiyormuş. Annem çok direnmiş ama nafile, dedeme laf geçirememiş. Dedem kendi oturduğu evin bahçesinin bir köşesine iki odalı bir baraka

yaptı. İçerisine birkaç eskimiş eşya koydular ve bize “Yeni eviniz burası.” dediler. Bu kadar keskin ve ani değişikliklere ayak uydurmak çok zor geldi bize. Yokluğuna henüz hiç alışamadığım kendi babamın yerine hiç tanımadığım birine “baba” demek zorunda bırakıldım. Annem onu bir eş olarak kabule zorlandı. O günlerde dedemin yaptığı o barakayı, annem, kendi babam ve kardeşimle yaşadığımız ev olarak hayal ederdim. Çok huzur verirdi o hayal bana. Annem yüzümdeki gülümsemeyi sorduğunda ona da anlattım hayalimi. Onun da hoşuna gitmişti bu hayalim.

Üvey babam oldukça sakin, az konuşan ve kendi hâlinde biriydi. Uzunca boyluydu, heybetli bir görünüşü vardı. Onun da yüzünde acı ve hüznün görürdüm. Bunca sene

yaşadığı memleketini bırakıp, hiç tanımadığı yerlere gelip yerleşmiş ve yeni bir hayata başlamıştı. Sonra da iki çocuklu dul bir hanımla evlenmişti. Bizi kabullenmesinin zor olduğunun da farkındaydım. Onun için de hayat sürprizlerle doluydu bizim gibi.

Yeni hayat ortamımıza daha hızlı adapte olduk. Evimiz daha sakindi. En azından bu evdeki her şey bize aitti. Kalabalıkla aynı sofrada yemek zorunda değildik ve en önemlisi annemle daha uzun vakit geçirebiliyorduk.

Yeni babamız eve akşam geç gelir, sabah erkenden çıkardı; çok çalışırdı. Bazı günler onun yüzünü hiç görmezdik. Annemin de yüzünde bir rahatlama görüyordum. Daha sık gülümsemeye başlamıştı. Ben ve kardeşim de daha mutluyduk, her şey yavaş yavaş yoluna giriyordu.

Böylece birkaç senemiz geçti. Bu süreçte iki yeni kardeşimiz doğmuştu. Tam bir aile gibi yaşıyorduk. Üvey babamız bize hiç kızmaz, "Öteye git." bile demezdi. Kendi çocuklarını kucağına aldığı anda içten içe kıskanırdım. O anda kendi babamı hayal ederdim. Hayalimde koşarak gider, onun boynuna sımsıkı sarılırdım. İnsanın babasız büyümesi ne demek biliyordum artık. Babanın varlığı ile yokluğu arasındaki o koca boşluğu yeni babamın kendi çocuklarıyla ilgilendiği zamanlarda daha fazla hissedirdim. Bir gün böyle bir anda annemle göz göze geldik. Gözlerim dolu dolu ona baktım. Onun da gözleri doldu. Ben kalkıp mutfağa geçtim. Arkamdan yanıma geldi. Hiçbir kelam etmeden bana sımsıkı sarıldı. Hıçkırarak annemin kokusunu içime çeke çeke ağladım.

Hayatımızda her şey gayet yolunda giderken birdenbire annemde sebebini anlayamadığım huzursuz hâller gözlemlenmeye başladım. Bir gece su içmeye kalktığımda tartışma sesleri duydum. Kısık sesli konuşmaların harareti arttıkça arttı. Sonra annem

ağlamaya başladı. İçimi bir endişe kapladı. Ertesi gün okuldan eve geldiğimizde annemi ağlamaktan gözleri şişmiş hâlde bulduk. Bir şeyler oluyordu ama kimse bize olanı biteni anlatmıyordu. Dışarıda dedemi gördüm. Bir köşede sesiz sessiz oturuyordu. Onda da değişik bir hâl vardı. Endişem daha da arttı. Annemin ağlamaları ve karşılıklı tartışmalar eşliğinde aradan birkaç gün daha geçti. Bir gün annem diğer kardeşlerimi anneanneme gönderdi. Bizimle önemli bir şey konuşacağını anlamıştık. Bizi karşısına oturttu, önce derin bir nefes aldı. Sonra kelimeler ağzından zoraki dökülmeye başladı. İşin özeti, üvey babamıza memleketinden haber gelmiş. Artık onun için orası güvenliymiş ve ailesi geri dönmesini istiyormuş. O da çoluk çocuğunu alıp geri dönmek niyetindeymiş. Ama sadece karısı ve kendi çocuklarını alıp gitmek istediğini söylediğinde annem kıyameti koparmış. Günlerdir içinden çıkılamayan mevzu da buymuş. Ben önce olayı algılamakta zorlandım. Annem, ben ve kardeşimi bırakıp uzaklara mı gidecekti? Peki neden üvey babam bizi de götürmüyordu? Annemden ayrılma fikri kalbime zehirli bir ok gibi saplandı. Deliler gibi bağırmağa başladım. İçimde ne varsa çıksın istiyordum. Sonra da kardeşime sarılarak ağladım ama çok ağladım. Annemin yüzünü bile görmek istemiyordum ama aynı

zamanda ona sımsıkı sarılmak, kokusunu ta içime çekmek, yüzünün her bir ayrıntısını hafızama nakşetmek istiyordum. Ne yapacaktık biz şimdi? Gerçekten annem bizi bırakıp diğer çocuklarıyla gidebilecek miydi?

Evde günlerce derin bir sessizlik oldu. Susmak tarifi olmayan duyguların tercümanıdır, derler. Annem sessizce ağladı gece gündüz. Onun içinin cayır cayır nasıl yandığını, evlenip çocuk sahibi olduğumda daha da iyi anladım. Son günlerimizde uzaktan uzağa sürekli annemi izledim. Küçük kardeşlerime sarıldım. Bu işin dönüşü yoktu artık, ayrılık kapımıza dayanmıştı.

Sabahın erken saatleriydi. Yolcular hazırlanmıştı. Günlerce bu sahneyi sürekli zihnimde canlandırıp durmuştum. İşte o gün gelip çatmıştı. Annem yanıma yaklaştı, usulca eğildi. Öpe koklaya sarıldı bana ve kardeşime. Derin bir mahcubiyetle sürekli bizi ne kadar çok sevdiğini söyleyip durdu. O âna dair aklımda kalan son sahne, buğulu gözlerle arkalarından koşarken taşa takılıp düşmemdi. İnsan işte, rüzgârın önünde savrulan bir yağmur damlası gibi. Bazen bir kiraz ağacının üzerinden bazen bir minibüsün camından bazen de bir evin penceresinden akıp giden bu damlacık sonunda sele karışır. Annem de bu yağmur tanecigi gibi önce bize can verdi, sonra da meçhule gitti.

NİCE TOPLASAN DA DÜNYA KALIR ARKANDA

■ **Gülşen ÜNÜVAR**

Dinle ve unutma!
Mektubuma çokça selam ve kararında kelimelerle başladım. Dilerim afiyettesindir. Dilerim yürüyüp geçtiğin yollarda ayağına taş değmesin. Attığın her adım bir cevap, bir hitap, bin sevap olsun. Mektubumu tutan ellerin bereketle dolsun, okuyan gözlerin ışık bulsun.

Bu kez gün geceye dönerken yazmak istedim sana. Hemen sağ yanımda duran fenerin aydınlığında dökülen satırlar sayesinde gönlümden geçenleri gönlüne emanet etmektir niyetim. Zaman öyle bir zamandır ki evlat, yazını, sözünü emanet edebileceğin insan evladı neredeyse kalmadı. Ya da bizim gözümüze yorgunluk indi de göremez, bulamaz olduk. Görüyorsun ya; kurulan her cümle, ortaya atılan her durum, yoruma açık; kişiye göresi mutlaka var; sana göre bana göre kime göre sorularına verilecek cevapların her biri

ayrı. Bilmem atılan her taş bir yere mi gider yoksa her taş kendine göre bir baş mı çeker. Bana düşen yalnızca gönlümden geçenleri yazıya dökmek ya da yazmayı bahane edip içimi dökmek. Ne demiş bilenler; **Güvenilir kişiye açmalı sözü. Güvenilir kişi söylediğinde tutmalı sözü.*** Gönlüm, gönlünün güzelliğine güvenir evlat!

Gün diyorum, yine bütün ihtişamı ile alıp ışıklarını hüzünlüce batıp gitti. Bize bıraktığı karanlığın içinden seslenirim şimdi sana. Gece tüm sesleri duyar, görür, sezer. İnsan en çok da bu yüzden gece hesaplaşır kendisi ile. Ben de nicedir düşünür durum yapıp ettiklerimi, geçmiş, gençliğimi, geleceğimi. Doluya koyuyorum almıyor, boşa koyuyorum dolmuyor. Biliyorum ki çabam nafile, çektiğim kürek sandalımı ne ileri götürüyor ne de geri. Zamanında çekilmeyen kürekten daha sonraları medet ummak, kaçan trenin

peşinden koşarak hesap sormaya çalışmak gibi bir şey. Tren varacağı yere vardı evlat, sandalın yüzeceği, küreğin çekeceği bir nehir kalmadı, eyvah ele geçmedi. Adı sanı ezelde kalmış bir bilgenin de dediği gibi; **Biter bu yaşam pişmanlık ve kaygıyla. Nice toplasan da dünya kalır arkanda.***

Hâlimizin, ahvalimizin özeti budur evlat. Bil ki birimizin geçtiği yoldan hepimiz geçeceğiz. Arkamızda kalan dünyaya kimimiz hayranlıkla kimimiz pişmanlıkla kimimiz de şükürle bakacağız. Ne diyelim evlat, şükürle bakanlardan olalım bizler inşallah. Şöyle bir bakıyorum da pişman olmayan yok buralarda. Ama bir keşkenin azı ile çoğu arasında bin dağ kadar fark vardır.

Satır aralarını iyi okumak, nasihatlerin en kıymetli özünü arayıp bulmaktır diye düşünürüm ben. Bundandır ince eleyip sık dokuyarak sürekli yazmam, anlatmam, aktarmam. Gördüğüm kadarı ile öğütten pek hoşlanmıyor insanlar. Hatta kimse kimsenin aklına, tecrübesine, yaşanmışlığına itibar etmiyor. Sitem değil elbette benimkisi, bir nevi anlamaya çalışma çabası. Bir nevi ben yandım sen yanma uyarısı. Neden kimse bir başka kimsenin hatalarından ya da başarılarından ders almaya gönüllü olmaz, bunu anlamak mümkün değil. Ders ki insana insanlığın gidişatından haber vermenin

en münasip zemini. Ders ki bir görmüşün bir sezmişin, elinde tuttuğu çıra ile hayatı biraz da olsa ısıtmaya çalışmasıdır.

Neyse be evlat, biz öğüdü nahoş karşılayanların sohbetini keselim de nasihate gönüllü tek bir kişi evladının hatırına ki o da sensin, elimizdeki çıranın ışığı ile yolumuzu yürüyelim. Görelim arkamızdan kim gelir, görelim kim payına düşeni gönüllüce alır. Sözün özü şudur ki; **Hangi yoldan ve nasıl yürüyeceğini. Deyiverdim, sen sağlam at temelini.***

Efkârımı hoş göresin evlat. Bilmem geceden bilmem heceden, karamsarlığımı azaltmıyor hiçbir fener ışığı. **Yaşam zorlaştı, endişe çoğaldı. Hırs ve tamah arttı, sevinç azaldı.*** Ben efkârlanmayayım da kim efkârlansın? Ben endişelenmeyeyim de kim endişelensin. Bir şey söylemek lazım idi ben de söylüyorum. Çok şükür dinleyenim var, sen varsın evlat. Sen bari **Kendini unutma, yolu şaşıрма. Gelecek kuta selamet yolunu kapatma.*** Kut ki bazen sabır çiçekleri ile bezenmiş bazen de uğraş adımlarının izi bırakılmış selamet yollarına taliptir. Talip olana sahip çık evlat! Küserse alimallah, ne neşe kalır ne sevinç. Ne umut kalır ne erinç. Bundandır, daha önce çiçeklenmiş yollardan

geçenlerin kaygısı. Yeni bir iz açmak, açılan izlere basmaktan daha zordur. Evvelce de söylediğim gibi, hangi yoldan ve nasıl yürüyeceğine sen karar vereceksin. Girdiğin her yolda dimdik yürüyesin. Hatalarınla da başarılarınla da sen yine sensin, kıymetlisin. Nasıl ki ben, şu kısacık ömrümü bildiğimi okuyarak geçirip de aklım başıma sonradan geldiğinde ben isem. Akıl başa geç gelir evlat! İstersen dünyanın bütün nasihatlerini boynuna kolye yap istersen selamet yollarını sonuna kadar aç hatta yeryüzünün tüm dağlarını eritip, betonlaştırıp en sağlam temelleri at. Yine de olmayınca olmaz. Nasibinde yoksa şayet, şerbet tası yarıda kalır, dolmaz. Bilirim de ondan ederim bunca kelamı. İnsan olanın başına neler gelir, hesap uymaz bazen, ummadığın taş baş yarıverir, ummadığın dağlara karın yağması gibi. Bu gözler tanıktır evlat, söylediği, yazdığı, ünlediği her şeye tanıktır. **Çok güzel söylemiş bilgili kişi. Dünyayı sınayarak ilerlemiş yaşı.*** Şimdi ben sana desem ki yaşım az değil,

saysan bin olur, inanmazsın. Zıyanı yok! Yaşıma değil söylediklerime verdiği değeri bilir hissederim. Var olasin evlat.

Sözü burada nihayete erdirir, gözlerinden öperim. Selametle...

***Kutadgu Bilig**

TEDBİRİN DİJİTAL HÂLİ

Siber Güvenlik

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

“Ey iman edenler! Tedbirinizi alın...”

(Nisâ, 4/71)

Dijitalleşmenin hızına yetişemediğimiz şu günlerde verilerimiz hayatımızın her alanında büyük bir önem taşıyor. Bankacılıktan alışverişe, sosyal medyadan sağlığa kadar pek çok alanda kişisel ve hassas bilgilerimizi artık dijital ortamda saklıyoruz. Telefon rehberlerinden ajandalara değin pek çok yazılı bilgi artık cep telefonlarımızın ekranlarında. İşte tam da bu noktada güvenliğin siber hâli devreye giriyor. Peki, nedir şu siber güvenlik ve neden bu kadar önemli? Sorularımızı yine sorduk. Cevaplar için hazırsanız başlıyoruz.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Siber güvenlik, bilgisayar sistemleri, ağlar ve verileri yetkisiz erişim, kullanım, ifşa, bozulma, imha veya değişiklik gibi tehditlerden korumak için alınan bir dizi önlem olarak tanımlanıyor.
- Siber saldırılar ise genellikle kişisel verilerin çalınması, finansal kayıplar, itibar zedelenmesi ve iş süreçlerinin aksaması gibi olumsuzluklarla bizleri sıkıntıya düşürüyor.
- Siber güvenliğin kökenleri, bilgisayarların ilk geliştirildiği dönemlere kadar uzanıyor. Başlangıçta daha çok askeri amaçlarla kullanılan bilgisayarlar, zamanla sivil hayatta da görünür olmaya başladı. Dolayısıyla, siber saldırılara karşı korunma ihtiyacı da ortaya çıktı.
- Bilinen ilk siber saldırılar, daha çok meraklı hackerlar yani bilgisayar korsanları tarafından gerçekleştirilirken günümüzde siber saldırılar organize suç örgütleri tarafından yapılıyor.

OLMAZSA NE Mİ OLUR?

Siber güvenliğin olmadığı bir dünyada, günlük hayatımız ciddi şekilde olumsuz etkilenir. Çünkü siber güvenlik

- **Kişisel verilerin çalınması:** Kimlik hırsızlığı, finansal dolandırıcılık gibi suçların artması,
- **Finansal kayıplar:** Bankaların ve şirketlerin siber saldırılara uğraması sonucu büyük miktarda para kaybedilmesi,
- **Altyapıların çökmesi:** Enerji, ulaşım gibi kritik altyapıların felç olması,
- **İtibar kaybı:** Şirketlerin ve kişilerin itibarlarının zedelenmesi ve güveninin sarsılması,
- **Sosyal kargaşa:** Yanlış bilgilerin yayılması ve toplumsal huzurun bozulması gibi pek çok problemi engellemek için ihtiyaç duyduğumuz sanal bir koruma duvarı hüviyetinde.

PEKİ NE YAPMALI?

Siber güvenlik, sadece kurumların değil, bireylerin de sorumluluğundadır. Kullanıcılar, şu basit önlemleri alarak kendilerini ve ailelerini siber saldırılardan koruyabilirler:

- **Güçlü parolalar kullanma:** Karmaşık ve benzersiz parolalar oluşturarak hesaplarınızı daha güvenli hâle getirebilirsiniz.
- **Phishing saldırılarına karşı dikkatli olma:** "Oltalama" olarak da tanımlanan bu saldırıları engellemek için e-posta veya mesaj yoluyla gelen şüpheli linklere tıklamayın.
- **Halka açık ortamlarda Wi-Fi kullanımı:** Kafeler, terminaller veya kütüphaneler gibi toplu ortamlarda sunulan ücretsiz Wi-Fi kullanımını mümkün olduğunca sınırlayın.
- **Yazılım güncellemeleri:** Yayınlanan güncellemeleri düzenli olarak yükleyin.
- **İki faktörlü kimlik doğrulama:** Hesaplarınıza erişimi güçlendirmek için iki faktörlü kimlik doğrulama yöntemini etkinleştirin.

SON OLARAK

Dijital dünya artık gerçek dünyamızın bir parçası. Hem de kabul edelim büyük bir parçası. Nasıl gerçek hayatta önce tedbir alıyor ardından tevekküle başvuruyorsak sanal ortamlarda da tedbiri öncelikli olarak uygulamak bizi olası her türlü tehlikeye karşı muhafaza ediyor. Bize düşen; aklımızı kullanmak, özellikle sanal ortamlarda her gördüğümüze ve duyduğumuza inanmamak ve her bilgimizi herkesle paylaşmamak.

EŞLER ARASINDAKİ HAK VE SORUMLULUK DENGESİ

■ **Dr. Merve Yiğitoğlu**

Bolu Merkez Siteler Camii Kur'an Kursu Öğreticisi

Nikâh akdiyle kurulan aile, İslam'ın temel değerleri çerçevesinde peygamberlerin yolunu takip etmek, Resûlullah'ın (s.a.s.) sünnetini yaşamak, insan neslinin devamını ve korunmasını sağlamak, erkek ve kadının şeref ve edebini muhafaza etmek, namus ve iffeti güçlendirmek için önemli bir kurumdur. İslam, toplumun temel yapı taşını oluşturan aile kurumuna büyük önem vermektedir. Sağlam temeller üzerine kurulan aileler, daima toplumun yapısını koruyup güzelleştirmiştir. Bu sebeple İslam'ın aile ile hedeflediği gayelerden biri, huzurlu ve mesut bir toplum meydana getirmektir. Nitekim Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de şöyle

buyurur: "Ey Rabb'imiz! Bize mutluluk getirecek eşler ve çocuklar bahşet; bizi günahlardan sakınanlara öncü yap!" (Furkân, 25/74) Ayet, birbirleri için göz nuru olan eşlerce oluşturulan aile yuvasında yetişen neslin toplumu inşa etmede ve ona öncülük yapmadaki önemini bildirmektedir.

Şüphesiz nikâh bağı ile kurulan aile müessesesinin devamlılığının sağlanması, aile bireylerinin sağlam temeller üzerine inşa edilmiş hak ve sorumluluklar çerçevesinde hayat sürmesine bağlıdır. Nikâhın tariflerinden biri de "Karı-koca arasında birlikte yaşamaya ve yardımlaşmaya müsaade eden ve taraflara karşılıklı hak ve vazifeler yükleyen bir akittir." (Ebu

İslam, toplumun temel yapı taşını oluşturan aile kurumuna büyük önem vermektedir. Sağlam temeller üzerine kurulan aileler, daima toplumun yapısını koruyup güzelleştirmiştir. Bu sebeple İslam'ın aile ile hedeflediği gayelerden biri, huzurlu ve mesut bir toplum meydana getirmektir.

Zehra, Muhammed, el-Ahvalü's-Şahsiyye, *Daru'l-Fikr'l-Arabî*, t.y., s.17) şeklindedir. Bu tanım, ailede özellikle eşler arasındaki hak ve sorumlulukların önemine işaret etmektedir. Aynı zamanda bu tanım, evlilik akdinin diğer akitlerden farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer akitlerde "mülki istifade" (mülkiyetten yararlanma) esas alınırken evlilik akdinde "ahlaki ve insani yardımlaşma" ön plandadır.

Hak ve sorumluluk kavramları, birbirini tamamlayan ve dengeleyen iki temel unsurdur. Hak kelimesi, "vazife, sorumluluk, yükümlülük, borç, zorunluluk" (İbn Manzur, Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed, *Lisanü'l-Arap*, Beyrut 1968, XI, 332-333) gibi anlamları içermektedir. İslam hukukunda hak kavramı genellikle sorumluluklarla birlikte ele alınır. Bu, hakların kullanılmasının sorumluluk ve yükümlülüklerle dengelenmesi gerektiğini ve kişilerin haklarını kullanmasının aynı zamanda belirli sorumlulukları ve yükümlülükleri de beraberinde getirdiğini vurgular. Bu nedenle, İslam hukuku, bireylerin kendi haklarını korurken topluma ve diğer bireylere karşı olan sorumluluklarını yerine getirmesini de önemser. Bu yaklaşım İslam aile hukukunda eşler arasındaki hak ve sorumluluklarda da görülmektedir. Nitekim ayet-i kerimede "Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi,

kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır." (Bakara, 2/228) buyurularak hakların karşılıklı olduğu bildirilmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber de şöyle buyurmuştur: "Hak ve sorumlulukların karşılıklı olması neticesinde kadının hakları, kocasının üzerine bir yükümlülük olmakla birlikte kocanın hakları ise karısının üzerine bir sorumluluktur." (Ebu Davud, Menasik, 56; Tirmizi, Rada, 11; İbn Mâce, Nikâh, 3) Bu durumda, nikâh gerekliliklerini yerine getiren

kadının nafaka alma hakkı bulunurken nafaka, erkeğin karısına karşı sorumluluklarını ifade etmektedir. Bazı istisnaları olsa da yerine getirilen sorumluluklar hak elde etmeyi gerektirir. İslam toplumlarında sosyal ilişkilerin temeli, haklar yerine karşılıklı vazifeler, yetkiler yerine karşılıklı sorumluluklar üzerine inşa edilmiştir. Bundan dolayı haklar söz konusu olduğunda hak sahibine hakkının hatırlatılmasından ziyade "Her hak sahibine hakkını ver." düsturu benimsenerek o hakka karşı vazifeli olan kişinin sorumluluklarına dikkat çekilir. Zira alacaklıya hakkını hatırlatmaktan çok sorumlu kişiye vazife bilinci kazandırarak huzur tesis edilebilir. Nitekim Selmân-ı Farisi (r.a.) ve Ebu'd-Derdâ (r.a.) arasında cereyan eden şu hadise bu konunun önemini bize bildirmektedir:

Günün birinde Selman, kardeşi Ebu'd-Derdâ'yı ziyaret etti. Evine gittiğinde Ebu'd-Derdâ'nın eşini bakımsız elbiseler içinde görünce çok şaşırarak, "Bu ne hâl?" diye sordu. Ümmü'd-Derdâ, kocasının dünyaya ilgisizliğinden şikâyetçi oldu: "Kardeşin Ebu'd-Derdâ'nın dünyaya ihtiyacı kalmadı ki!" Selman, Ebu'd-Derdâ'nın dünyadan, dünyalıklardan ve ailesinden vazgeçmiş bir şekilde ibadetlere aşırı düşkünlüğünü görünce onu şöyle uyardı: "Rabb'inin senin üzerinde hakkı vardır.

Aile içi ilişkilerde vazife bilinci yerine kişinin kendi hakkını merkeze alarak hak mücadelesi vermesi kutuplaşmalara ve huzursuzluğa sebep olabilmektedir. Ancak karşı tarafın haklarını merkeze alarak kişinin vazife sorumluluğunu ön plana çıkarmak, aile içindeki ilişkilerde daha sürdürülebilir ve sağlıklı bir denge oluşturabilir.

Nefsinin senin üzerinde hakkı vardır. Ailenin senin üzerinde hakkı vardır. Şu hâlde her hak sahibine hakkını ver!” Sabah olunca Ebu'd-Derdâ Peygamber Efendimize gelerek Selman ile arasında yaşanan hadiseyi anlattı. Resul-i Ekrem (s.a.s.), “Selman doğru söylemiş.” buyurarak Selman'ın kardeşine olan uyarılarını takdir etti. (Buhari, Savm, 51; Tirmizi, Zühd, 63)

Hak değil de vazife öncelikli yaklaşıma en çok aile ilişkilerinde ihtiyaç duyulmaktadır. Zira hak talepleri üzerinde kurulu ilişkiler daha mücadelecî, yıpratıcı ve ayrışmaya meyilli olmaktadır. Günümüz ailesinin temel sorunlarından biri, bireyler arası ilişkilerde hak merkezli yaklaşımın ön plana çıkması ve bu anlayışın aile içi münasebetlerde de benimsenmesidir. Bu, kişilere sorumluluklarının hatırlatıldığı hak sahibine hakkının tevdi edilmesi düşüncesinden evrilerek sadece hak arayışına dönüşmüştür. Aile içi ilişkilerde vazife bilinci yerine kişinin kendi hakkını merkeze alarak hak mücadelesi vermesi kutuplaşmalara ve huzursuzluğa sebep olabilmektedir. Ancak karşı tarafın haklarını merkeze alarak kişinin vazife sorumluluğunu ön plana çıkarmak, aile içindeki ilişkilerde daha sürdürülebilir ve sağlıklı bir denge oluşturabilir. Karşılıklı sorumluluk bilinci, aile üyeleri arasında güven ve saygının

artmasına katkıda bulunur, bu da aile içindeki çatışmaların azalmasına ve daha uyumlu bir yaşamın sağlanmasına yardımcı olur. Zira birinin hakkını teslim etmek, karşıdakinin vazifesini yerine getirmesiyle mümkündür.

Bu bakış açısına göre nafaka ve mehir, kadının hakkından önce kocanın sorumluluğudur. Allah Teâlâ ayette, “Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size kendi türünüzden eşler yaratıp aranızda sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi de O'nun kanıtlarındandır. Doğrusu bunda iyi düşünen kimseler için dersler vardır.” (Rûm, 30/21) buyurarak eşler arasındaki her türlü münasebetin sevgi ve şefkat zemininde olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Böylelikle evlilik, tarafların sadece hak arayışı içine girdiği sıradan bir akitten ziyade huzur veren ve sıcak bir yuva özelliği taşıyan bir kurum olmaktadır. Eşlerin birbirlerine karşı duyduğu muhabbet ve merhamet, aile bağlarını sağlamlaştıran bir husustur. Unutulmamalıdır ki hak arayışı mücadelesi, hakkın verilmesinin en zayıf noktasıdır. Çünkü aileyi bir arada tutan en temel etken, eşlerin birbirlerine karşı duydukları muhabbet neticesinde yaptığı fedakârlıklar ve eşlerin birbirlerinin hakkını bir zorunluluk olarak değil de gönülden ve samimi şekilde verme çabalarıdır. Ailede merhamet zeminine yerleştirilmiş muhabbet ve

sevginin belirleyici olduğu ilişkilere sorumlulukları sadece bir görev gibi ifa etmekten ziyade, “eldeki imkânları meşru ölçüler içinde, gönüllü olarak ve karşılık beklemeden başkalarının yararına sunma eğilimi” (Mustafa Çağrı, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 8, s. 72-73) anlamına gelen ihsan duygusu hâkim olmaktadır. Böyle bir ortamda zorunluluklar yerini gönüllüğe, vazife bilinci yerini merhamet ve şefkatle vermeye bırakmıştır. Her iki tarafa da huzur veren bu iletişim şeklinde karşı tarafa hakkını teslim ederken başa kakma da söz konusu olmamaktadır.

Sonuç olarak İslam; merhamet, sevgi ve muhabbet temelleri üzerine bina edilmiş, sağlam bağlarla örülmüş aile yapısını hedeflemektedir. Bunun için aile içi ilişkilerde karı-koca arasındaki hak ve sorumluluk dengesine son derece önem vermektedir. İslam hukukunda ailenin sarsılmaması ve kişilerin haklarının çiğnenmemesi için karı-koca arasındaki haklar belirlenmiştir. Ancak bu hakların ifasında hak arayışı değil görev bilinci öncelenmiş, hakkı ifa etmekle sorumlu olan kişinin vazifesini yerine getirmesi tembihlenmiştir. Buna göre İslam, aile kurumunun hak ve hukuk savaşının verildiği bir mecra olmasından ziyade muhabbet, meveddet ve merhametle örülmüş, ihsan duygusunun yaşandığı bir ortam olarak tesis edilmesini hedeflemektedir.

DOÇ. DR. MEHMET DİNÇ İLE BAĞIMLILIKLA MÜCADELE ÇALIŞMALARI ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Bağımlılık her insan için geçerli midir ve bir kişiyi bağımlı olmaya iten saikler nelerdir?

Bağımlılıkla alakalı her insanın büyük bir imtihanı var aslında ve her insan bağımlı olabilir. Çünkü bu bir hastalıktır ve bazı insanlar genetik ve risk faktörlerinden ötürü kelimenin tam anlamıyla topun ağzındadır. Dolayısıyla bağımlılık, hepimizin karşı karşıya kalabildiği bir tehlikedir. Ancak bazı insanlar bu konuda daha riskli bazıları ise daha korunaklı bir durumdadır. Örneğin ailede bağımlılık hikâyesi varsa o ailenin çocuklarında risk daha yüksektir. Ancak bu, “iki kere iki dört” gibi algılanmamalı, bir diğer ifadeyle bu bir “mukadderat” değil. Genetik, bağımlılıkta önemli bir faktördür ama bu kadar keskin bir çerçeveye çizmek de yanıltır. Bunun dışında, insan birtakım zorluklar yaşıyorsa, hayata tutunmakla ilgili problemleri varsa ve çevresinde hayata tutunamadıkları için bu tür alışkanlıklara bulaşmış kimseler mevcutsa bu kişinin risk faktörleri artar. Çünkü bu birey, hem psikolojik anlamda hem de sosyal anlamda beslenemiyordur. Zaten psikolojik ve sosyal anlamda beslenemeyen insanlar, bağımlılığa yatkın bir alanda yaşıyor demektir. Psikolojik ve sosyal beslenme kanalları açık olan, hayatta bir anlam bulabilen, hayata tutunmakta zorluk yaşamayan, yaşamın içerisinde kendisini manevi ve duygusal olarak zengin hisseden insanlar ise bağımlılık tehlikesine karşı

daha korunaklıdır. Gelgelelim, günümüzde kişiyi psikolojik ve sosyal anlamda besleyen ve koruyan çevrenin giderek azaldığını göz önünde bulundurursak, “Bağımlılık herkes için bir tehdittir” diyebiliriz.

Tabii bir de insanların bu zayıf yanlarını bilen ve hatta bunları daha da körükleyen bağımlılık endüstrisi, çeşitli komplo ve türlü türlü stratejilerle insanları daha fazla bağımlı yapabilmek için sinsi planlarını bir bir ortaya koyuyor. Nasıl ki bizler Türkiye Yeşilay Cemiyeti olarak insanımızın ve insanlığın bağımsızlığı için araştırıyor ve çalışıyorsak devasa bir para kaynağını elinde tutan bağımlılık endüstrisi bizim tam karşımızda, “İnsanlar nasıl bağımlı olur? İnsanların bağımlılık alışkanlıklarını nasıl güncelleriz?” sorularının üzerinde çalışıyor, stratejiler geliştiriyor. Elimizden hem paramızı hem huzurumuzu hem sevdiğimizimizi hem de canımızı alıyorlar. Dolayısıyla, “Onlar ne yaparsa yapsın ben güçlüysem herhangi bir problem olmaz.” diyemeyiz. Bağımlılık endüstrisi hakikaten bizleri etkiliyor ama “Onlar ne derlerse yapmaya mahkûmuz.” diye bir şey yok. Çünkü insanı insan yapan en önemli özelliklerden birisi iradedir. Tıpkı cep telefonu baz istasyonu ilişkisi gibi. Buraya dünyanın en büyük baz istasyonunu kursalar da cep telefonum kapalıysa kimsenin bana ulaşması mümkün değildir. Dolayısıyla insanın kötülüğü ve yanlış

giden yollara aklını ve kalbini kapatması çok önemlidir.

Bağımlılık dediğimiz şey genellikle doğrudan bağımlılık olarak gelmez. Bu endüstri bağımlılığın şeklini, kabını, ismini değiştirir ve insanların hayatına sokar. Kumardan bahsederken “bahis” ya da “iddia” der; alkole “kokteyl” ya da “yaz serinliği” der. Bağımlılık yapıcı maddelere havalı isimler koyar. Bu nedenle bireyin burada çok uyanık olması, kendini muhafaza etmesi, güçlü durabilmesi ve irade koyması kritik bir öneme sahiptir. Özellikle ergenlik döneminde, hayatın kriz dönemlerinde daha sert esen fırtınada yıkılmamak ve bu fırtınadan sağlam çıkabilmek için kişinin hayata doğru bağlanması, besleyici ilişkiler kurabilmesi, anlam bulmakla ilgili zorlukları aşması ve kendini hayatta doğru konumlandırması elzemdir.

Ayrıca çok kuvvetli olan bağımlılık endüstrisine karşı devletlerin, kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının da gece gündüz çalışması ve strateji geliştirmesi gereklidir.

Bağımlılıkta belki de en önemli mesele, “insanın söz geçirebilme kabiliyeti” olarak nitelendirdiğiniz, “kazanılan ve kullanılmazsa kaybedilen bir güç” olarak gördüğünüz iradedir. İnsan hayatında en önemli noktada olan iradenin eğitim ve yönetimine dair neler söylemek istersiniz?

İrade, insanın başarı için en ihtiyaç duyduğu güçlerden bir tanesidir. Hangi işi yapıyor olursa olsun iradesi güçlü olmayan bir insan; varlığı,

çevresi ve bilgisi de olsa muvaffak olamaz. Dolayısıyla irade, insan hayatında en kilit beceridir. İnsanın dünya ve ahiret saadeti için sağlam bir iradeye sahip olması gerekir. Ancak irademizi yönetirken ve geliştirirken bazı hususlara dikkat etmemiz gerekir. Çünkü hepimiz irade sahibi varlıklarız, irademiz içimizde potansiyel olarak duruyor; fakat o potansiyeli kullanmadığımız zaman kaybediyoruz. Dolayısıyla doğru ve yanlış konusunda zihnimizi netleştirip doğruları yapma konusunda kendimize söz geçirmeyi günlük pratiğimize yedirmemiz lazım. Irade yalnızca zor zamanlarda kullanılan bir beceri değildir. İnsan günlük hayatında iradeyi kullanmazsa sıkıntılı zamanlarında da kullanamaz hâle gelir, günlük hayatında antrenmanı yapmazsa maça çıktığında yenilir, yani irade becerisi körelir. Bu nedenle kendimize söz geçirme becerimizi geliştirmemiz ve kendimizi sürekli zinde tutmamız gerekir.

Bir diğer mesele de iradenin ziyan edilmemesidir. Iradenin dünyadaki her şey gibi bir kapasitesi var. Dolayısıyla bunu olur olmaz şekilde harcamamak gerekiyor. Hayatta bir sistem kurmak lazım. İnsan; basit, anlamsız ve gereksiz sorulara iradesini harcarsa artık onu kullanamaz hâle gelir. O yüzden doğru davranışın şüphesiz konuşulmadan, tartışılmadan alışkanlık hâline getirilmesi gerekirken yanlış davranıştan da uzak durulması gerekir. Böyle olduğu zaman insan kritik

konulara dair iradesini daha güçlü kullanabilir hâle gelir. Iradesini yerli yerinde kullanmayan ve onu tüketen kimse artık kendisini eksik, yetersiz ve değersiz görmeye, kendisinden vazgeçmeye başlar ki bir insanın kendisinden vazgeçmesi bizim en çok korktuğumuz husustur. Hâlbuki Allah herkese bir irade gücü vermiştir. İnsanlar bu gücü kullanabilir fakat kişi kendisinden vazgeçtiği zaman bu irade gücünü kullanamaz hâle gelir.

Bağımlılıklarla 104 yıldır mücadele eden Yeşilay kurumunun başındasınız. Asırlık mücadelede bu kurumda değişen ve dönüşen sizce neler oldu?

Türkiye Yeşilay Cemiyeti, bundan 104 yıl önce İngiliz işgaline karşı kurulmuş bir kurum. Sömürgeciler işgal ettikleri yerlerde bağımlılık artsın isterler. Avustralya Aborjinleri, Amerika Kızılderilileri, diğer sömürgeci ülkeler de Afrikalıları bağımlı yapmışlar ki işgal ettiklerinde kolay yönetebilsinler diye. İngilizler, İstanbul'u işgal ettiklerinde de insanların yiyecek ekmeği yokken kasa kasa içki dağıtmışlar. Hatta liman olarak da bugün Yeşilayın genel merkezinin bulunduğu Sirkeci'yi tercih etmişler.

O dönem, vatan topraklarımızda bağımsızlık mücadelesi için cepheler kuruluyor. Yeşilay'ın hikâyesi tam anlamıyla bir mücadele hikâyesi. Kurucumuz Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman'ın ifadesiyle,

“beşerin saadeti teminden başka bir emel beslemeyen”, 104 yıllık bir hikâye. 1920'de topraklarımız işgal altındayken, yaklaşık 30 kişilik bir grup aydın, Mazhar Osman'ın önderliğinde, çocuklarımızın ve gençlerimizin bağımlı olma riskini görüyor ve buna karşı koymak için Hilâl-i Ahdâr'ı kuruyor çünkü gençlerimizi bağımlı yapan, esir eden ve onları işgal eden ciddi bir durumla karşı karşıya olduklarını görüyorlar. Yani cephede bir bağımsızlık savaşı sürerken cephe ardında da bir bağımsızlık savaşı başlatılıyor. İşte Yeşilay, nereye baksanız savaşın yıkımlarını göreceğiniz bir dönemde kurulmuştur. Bu kutlu mücadele 104 yıldır devam ediyor.

Bu cemiyet, o dönem alkolle mücadele için kurulmuş olsa da değişen süreç içerisinde ciddi anlamda çerçevesini genişletti. Şu an alkol, uyuşturucu, sigara, kumar, internet bağımlılığı gibi insanı bağımlı kılan her ne varsa bunları topyekûn ve bilimsel altyapısı ile ele alıyor.

Biz Türkiye Yeşilay Cemiyeti olarak ülkemizi, insanımızı temsil etmek için çok ciddi uluslararası çalışmalara katılıyoruz. Uluslararası arenada Cemiyetimizin muadili bir çalışma yok. Kumarla, alkolle, uyuşturucu ile mücadele eden dernekler var fakat hepsiyle birden mücadele, önleme ve rehabilitasyon anlamında çalışan bir dernek yok dünyada. Bu yüzden Türkiye Yeşilay Cemiyetinin tecrübesini transfer etmek için çeşitli ülkelerde insanlar kendi Yeşilaylarını kurdular. Şu an 97

ülkenin Yeşilayı var. Ülkemizdeki Yeşilayın şubesi olmayan, sadece buradaki Yeşilay'dan ve onun çalışmalarından esinlenerek kurulan Yeşilayları düzenli olarak hem yüz yüze hem de online toplayıp bilgi birikimimizi, tecrübelerimizi onlara aktarıyoruz. Dolayısıyla bizim Yeşilay Cemiyetimiz, bu anlamda tüm dünyaya örnek olan, liderlik eden bir pozisyonda yer alıyor.

Psikolojik Dayanıklılık adlı kitabınızda “Potansiyelimizi ortaya çıkarmak ancak itinayla yaşadığımızda mümkündür.” diyorsunuz. İnsanların itinalı yaşamlarının psikolojik dayanıklılığına yönelik katkılarından kısaca bahsedebilir misiniz?

Türkçemizde çok güzel bir söz var: “Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.” Bu söz, bizim hayatımız için de geçerlidir. Hayatımıza, bedenimize, psikolojik yapımıza, kalbimize, zihnimize, duygularımıza, sosyal çevremize özen gösterdiğimizde hiç şüphesiz psikolojik zarar görebileceğimiz unsurlardan büyük oranda kendimizi korumuş ve kollamış oluyoruz. Yani psikolojik dayanıklılığımız bu faktörlerden besleniyor. Fakat kendimizi kollama, hayatımıza özen gösterme ve hayatımıza bir anlam katma hususlarında kendimize bir çerçeve çizmemişsek işte o zaman psikolojik anlamda yıpranıyor, yıkılıyor; dayanacak bir sebep bulmakta zorlanıyoruz. O yüzden itina ile yaşamak konusunda benim vurgum şu: Şayet hayatımıza özen gösterirsek mutlaka karşılaştığımız

zorluklarla başa çıkmamız mümkün olur. Aksi hâlde ciddi ölçüde zorlanabiliriz.

Son olarak “gördüklerim, öğrendiklerim veya yaşadıklarımın çıkardığım uyarılar ve hatırlatmalardan müteşekkil” diye nitelendirdiğiniz *Gençlere Kitabe* adlı kitabınızda kendinizi uyardığınızdan, kendinize ayar çektiğinizden söz ediyorsunuz. Kişinin kendisine ayar çekmesi ve yine sizin tabirinizle hesap verilebilir bir hayat yaşaması ona neler kazandırır?

İnsanın kendine dışarıdan kontrol edici göze bakabilmesi, güvendiği insanlara danışabilmesi ve kendi hayatını doğru yaşamayı dert edinmesi faydalıdır. Hayatının nasıl gittiğiyle ilgili bir kaygı olmayan, gelişigüzel yaşayan insanın nereye gittiği belli olmaz. Montaigne'nin “Hedefi olmayan bir gemiye hiçbir rüzgâr yardım edemez” sözünden hareketle söyleyebiliriz ki insanın bir hedefinin, bir rotasının olması gerekir. Bu konuda da güvendiği insanlardan yardım alması çok önemlidir. Başka insanları takip ettiğimiz ya da eleştirdiğimiz kadar kendimizi takip etmiyoruz ya da eleştirmiyoruz. Kendimizi dert edinmeli ve yanlışlarımızı düzeltme yoluna gitmeli, iyi ve doğru insan çerçevesine öncelikle kendimizi yerleştirmeliyiz, başkalarını değil.

Gençlerimize ve okuyucularımıza da kendileriyle ilgili bir derde sahip olmalarını ve itina ile yaşamaya çalışmalarını tavsiye ederim.

ÖZ GEÇMİŞ

Doç. Dr. Mehmet Dinç, Marmara Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümünden mezun oldu. RMIT Üniversitesinde eğitim, Okan Üniversitesinde klinik psikoloji, Melbourne Üniversitesinde narrative terapi üzerine yüksek lisans yaptı. Doktorasını ise Marmara Üniversitesinde internet bağımlılığı üzerine tamamladı. Melbourne Üniversitesinde bir yıl misafir akademisyen olarak bulundu.

Dinç, hâlen Hasan Kalyoncu Üniversitesi Psikoloji Bölümünde çalışıyor ve aynı zamanda Dulwich Centre Uluslararası Fakülte Kurulu Üyesi ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti Genel Başkanlığı görevlerini yürütüyor. Dijital bağımlılıklar, psikolojik dayanıklılık ve narrative terapi üzerine çalışmalarını devam ettiriyor.

İYİLİĞE ARACI OLMAK

■ **Nuri SAPMAZ**

Tekirdağ Ergene Velimeşe Merkez Camii İmam Hatibi

Yurdumuzun çeşitli bölgelerinde görev yaptım. Toplam otuz dokuz yıllık görev hayatımın dokuz yılını yurt dışında geçirdim. Görev yaptığım yerlerde cemaatime faydalı olmaya ve yediden yetmişe bir şeyler öğretmeye gayret ettim. Tabii ki kendim de bu süreçte birçok şey öğrendim. Geçen yıllar nice birikimler, tecrübeler kazandırdı. O tecrübelerle gittiğim her bir yerde yeni bir heyecanla göreve başlamanın hazzını yaşadım. Bu yıllar içerisinde yurt dışında görev yapma imkânı buldum. 2021 yılında da buradaki görevime başladım.

Görev yaptığım Trakya bölgesi, iş imkânlarının iyi olması ve topraklarının verimliliği sebebiyle hem Balkanlardan hem de Anadolu'nun birçok yerinden göç almış ve tabiri caizse bir memleket mozaiğini oluşturmuştur. Söz konusu zenginlik ve çeşitlilik cami cemaatimize de yansımaktadır.

Camimizin bulunduğu çevre fabrikalar bölgesi olduğundan özellikle cuma namazlarında cami cemaatimiz çok kalabalık olur. İşvereninden işçisine, amirinden memuruna herkes omuz omuza ibadetini yerine getirir. Görev yaptığım yerlerde genelde uyguladığım ve çok faydalı olduğuna inandığım

bir husus vardır, o da cemaatin en yoğun olduğu vakti tespit edip namaz öncesinde sohbet yapmaktır. Burada da öğle namazı öncesi hadis sohbetleri, kış mevsiminde sabah namazı buluşmaları tertip etmeye başladım. Bu programlarda özellikle çocuklara şiirler, ilahiler ve hadis-i şerifler okutarak hem onların dinî bilgilerini geliştirmeye hem de öz güvenlerine katkı sunmaya gayret ettim. Ayrıca her yatsı namazı sonrası bir ayet yahut bir kıssa şeklinde kısa sohbetler yapmaya başladım. Kısa zamanda cemaatimizle tanışıp kaynaştık. Tabii sadece cami içinde değil, cami dışında da toplumun her kesimiyle özellikle de çocuklar ve gençlerle irtibat kurup ilgilenmeye başladım. Böylece mahallemizdeki vatandaşlarımızın sevinç ve üzüntülerini paylaşarak onların yanında olmaya gayret ettim.

Bir cuma vaazımda, "İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen

İyiliğe aracı olmak ne güzel bir his. Aklımı, gönlümü, vaktimi böyle faydalı işlerle dolduran mesleğimden dolayı Rabb'ime bir kez daha şükrediyorum.

onları yüzlerinden tanırısın. İnsanlardan arsızca (bir şey) istemezler.” (Bakara, 2/273) ayetini anlatıp “İhtiyaç sahiplerini ihmal etmeyelim; iş, aş umuduyla buralara gelmiş nice kardeşlerimiz var. Çevresinde hâlini kimseye arz etmeyen ama ihtiyaç sahibi olduğunu bildiğiniz birileri varsa lütfen bize bildirin.” demiştim. Namaz bitiminde imam odasına bir kardeşimiz geldi, kendi mahallelerinde dört çocuğunun dördü de engelli olan bir aileden bahsetti ve engelli arabasına ihtiyaçları olduğunu bildirdi.

Bunun üzerine ben de bu kardeşimizin durumunu cemaatimize arz ettim. “Bu konuda destek olmak isteyen kardeşlerimiz bizimle irtibata geçsin.” dedim. Cemaatimiz aracı almak için gereken meblağın yarısını toplayıp bize teslim etti. Cemaatimizden iki kardeşimiz de “Hocam, bu bizim telefon numaramız, eksik kalan miktardan bizi haberdar edin lütfen.” diye not bırakmışlardı. Dışarı çıktığımda herkes gitmiş, bir kişi bekliyordu. “Hocam durum ne oldu?” diye sordu. Ben de “İhtiyaç duyulan meblağın yarısı toplandı.” dedim. Bunun üzerine elini cebine attı, “Kalanı da müsaadenizle ben tamamlayayım. Geldiğiniz günden bugüne kadarki gayret ve samimiyetiniz için güvenerek veriyorum.” dedi ve kalan meblağı o tamamladı. Bir daha anladım ki bu millet inandığını asla yarı yolda bırakmaz.

Hemen arabaların siparişini verip getirttik. Gidip kendi ellerimizle teslim ettik. Teslim esnasında anne baba mutluluktan gözyaşı döküyor, konuşamayan ve yürümekte zorluk çeken o engelli yavrular da sevinçlerini, neşelerini el çırparak göstermeye çalışıyorlardı. Hani “*Anlarım anlatamam hissederim söyleyemem / Dili yok kalbimin ondan ne kadar bizarım*” diyor ya şair, benim o anki durumum tam olarak böyleydi. Evet, gözlerimle gördüm ki ne kadar isabetli bir iş yapmışız; haber eden kardeşimiz ve yardım edenler ne güzel bir hayır işlemler. Hepsine dualar ettik. Bu aciz kulunu iyiliklere aracı kılan Rabb'ime içten şükrettim. Annenin dört

çocuk arasındaki yorgunluğu, bitkinliği ve babanın çalışıp çabalamasına rağmen yetişememesinden kaynaklı çaresizliği her hâlimden belli oluyordu. Rabb'im sevinmek ve birilerinin neşesine ortak olabilmek gibi güzel duyguları bizlere tattırmıştı. Aynı ailenin başka birçok ihtiyacını da cemaatimizin destekleri ile karşılamaya devam ettik.

Biz, alan elle veren el arasında köprü oluyoruz. Hayat bir ağacın yapraklarının sonbahara girmesi gibi değişerek akıyor. Ömrümüz de hazan mevsimine yaklaşıyor. İyiliğe aracı olmak ne güzel bir his. Aklımı, gönlümü, vaktimi böyle faydalı işlerle dolduran mesleğimden dolayı Rabb'ime bir kez daha şükrediyorum.

BEN BİR ZEYTİN AĞACIYIM

■ Esra ŞAHİN

Filistin topraklarında, yüzlerce yıl boyunca kök salmış bir zeytin ağacı olarak varlığımı sürdürmekteyim. Burada doğdum, burada büyüdüm ve buradaki yaşamın tanığı oldum. Her dalımda, her yaprağımda geçmişin izlerini taşıdım. Benim için her mevsim, tarih boyunca anlatılacak hikâyelerin bir parçasıdır. Yüzyıllar boyunca barışın ve bereketin sembolü oldum. Meyvelerim bu topraklarda yaşayan insanların sofralarını süsledi. Dallarım güneşe uzandı. Kaç yaşındasın, diye sorarsanız yaşım bir hayli var. Ancak son birkaç yılda gördüklerim, yaşadıklarım kalbimi derinden yaraladı. Bu derin hüznün sessiz tanığı oldum.

Bir zamanlar bu topraklar, huzur ve barış içinde yaşayan insanların vatanıydı. Kuş cıvıltılarıyla yankılanırdı. Çocuklar dallarımın altında oyunlar oynar, gölgeme sığındıklarında gülücükleri ile neşelenir huzur bulurdum. Çiftçiler bahar geldiğinde dallarımdan zeytinleri özenle

toplar, onları zeytinyağına çevirir ve sofralarında kullanırlardı. En koyu sohbetler benim gölgemde demlenirdi. Yaşanan her anın güzelliğine şahitlik ederdim. Benim köklerim, bu topraklara derinlemesine bağlıydı; tıpkı insanların buraya bağlı olduğu gibi. Burada çocuklar cesur ve mutludurlar. Tıpkı anne babaları gibi.

Ancak bir gün, her şey değişti. O gün her zamankinden farklı bir gündü. Bir kasvet bulutu sardı gökyüzünü. Savaş uçakları gökyüzünde uçmaya başladı. Bombaların sesi, tankların gürültüsü ve insanların çığlıkları... Köylerin, şehrin içinden yükselen sesler kulaklarımı sağır etti. Bu sesleri tanıyordum. İçim acıdı. Hüzün sardı tüm gövdemi. Yüzyıllar önce yaşanan bir başka soykırım günlerini hatırlatan seslerin aynısıydı. Kafamı çevirip sağ tarafa baktım insanlar koşturuyorlardı. Ortalığı bir toz bulutu sardı. Evler, binalar yıkıldı. Korku ile koşan insanlar dallarımın arasına sığındılar. Bu toprakların üzerine acı çöktü. İnsanlar yerlerinden edildi. Barışın ve huzurun yerini korku ve kargaşa aldı. Her geçen gün, dallarımın gölgesinde huzur arayan insanların sayısı azaldı. Çocukların ağlamaları, annelerin hıçkırıkları ve erkeklerin öfke dolu haykırışları havada asılı kaldı.

Uzunca bir süre gökyüzü ateşlerle aydınlandı. Bombalar evlerin üzerine yağmaya,

»
Köklerimle bu topraklara bağlıyım ve dallarımla gökyüzüne uzanıyorum. Bu coğrafyada yaşanan acılar dünya üzerinde yankılanmalı ve barış için bir çağrı olmalı. Gelecek nesiller için gölgemi sunmaya, umudu yaşatmaya devam edeceğim.
«

savaş yakıp yıkmaya devam etti. Benim köklerim de bu yıkımın acısını hissetti. Toprağa dökülen kan, benim köklerime kadar ulaştı. Bu korkunç manzaranın ortasında sessizce duruyordum. Bu sefer acım giderek artıyordu. Olan biteni izlerken bu kadar acıya tanıklık etmek, ruhumu yaraladı. Bir zamanlar çocukların neşesiyle dolan topraklar, şimdi acı ve gözyaşıyla dolmuştu. Gözlerimin önünde insanların telaşını, buradan gidişini, çocukların ağlamalarını, annelerin hıçkırıklarını, erkeklerin öfke dolu haykırışlarını, sevdiklerinden ayrılmalarını izledim. Her bir ayrılık her bir yıkım beni derinden sarstı.

Zaman geçtikçe, bu topraklarda yaşayan insanlar daha zor günler geçirmeye başladı. Evlerin, hastanelerin çatısından yükselen dumanlar genzimi yaktı. Gıda ve su bulmak zorlaştı. Yaralanan ruhuma bir de kurumaya başlayan dallarım eşlik etti. Güvenlik bir lüks hâline geldi. Gece olduğunda etraftaki sesler yavaş yavaş azaldı. Dallarımın altına sığınan insanları izledim. Onlar için dua etmeye başladım. Belirsizlik havada asılı kaldı. Ama en acısı, sevdiklerini kaybedenlerin yüzlerindeki hüznün oldu. Her mevsim döngüsü, benim için başka kayıp anlamına geliyordu. Bir zamanlar dallarımın altında oturup hikâye anlatan yaşlılar artık yoktu, çocukların gülüşleri duyulmaz oldu. Her sabah

güneş doğduğunda yeni bir umutla dolardım. Ancak şimdi her yeni gün, daha fazla acı ve yıkım getiriyordu. Bu yıkım devam ettikçe gözlerimden akan yaşlar dinmedi. Gittikçe umudum azalmaya başladı. Ayakta duracak gücü bulamıyordum. Bu korkunç manzaranın ortasında sessizce duruyordum. Günler geçtikçe ruhumun yara izleri çoğalıp dışımda belirmeye başladı. Dallarım gökyüzüne doğru umutla yükselemiyordu. Her geçen gün hüznüm artıyordu. Rüzgârın esmesi ile kendimi bir boşluğa bırakırcasına sallanıyordum. Yapraklarımın dökümü içimdeki acının dışı vurumuydu.

Bir gün, küçük bir kız çocuğu yanıma geldi. Elinde küçük bir su şişesi vardı. Dallarımın arasında saklanıp gözyaşları içinde bana baktı. "Sen

de mi korkuyorsun?" diye fısıldadı. O an, onun yaşadığı acıyı tüm hücrelerimde hissettim. Köklerimle ona uzanmak, dallarımla onu sarıp sarmalamak istedim. Ama sadece kalakaldım. Kalmak ölmekten daha zordu. Kız çocuğu, şişedeki suyu köklerime döktü ve "Sakin pes etme." dedi. Bu küçük hareket, umudumu yeniden tazeledi.

Köklerimle bu topraklara bağlıyım ve dallarımla gökyüzüne uzanıyorum. Bu coğrafyada yaşanan acılar dünya üzerinde yankılanmalı ve barış için bir çağrı olmalı. Gelecek nesiller için gölgemi sunmaya, umudu yaşatmaya devam edeceğim. Filistin'in hikâyesi, benim dallarımda yazılı ve ben bu hikâyeyi yaşatmaya kararlıyım.

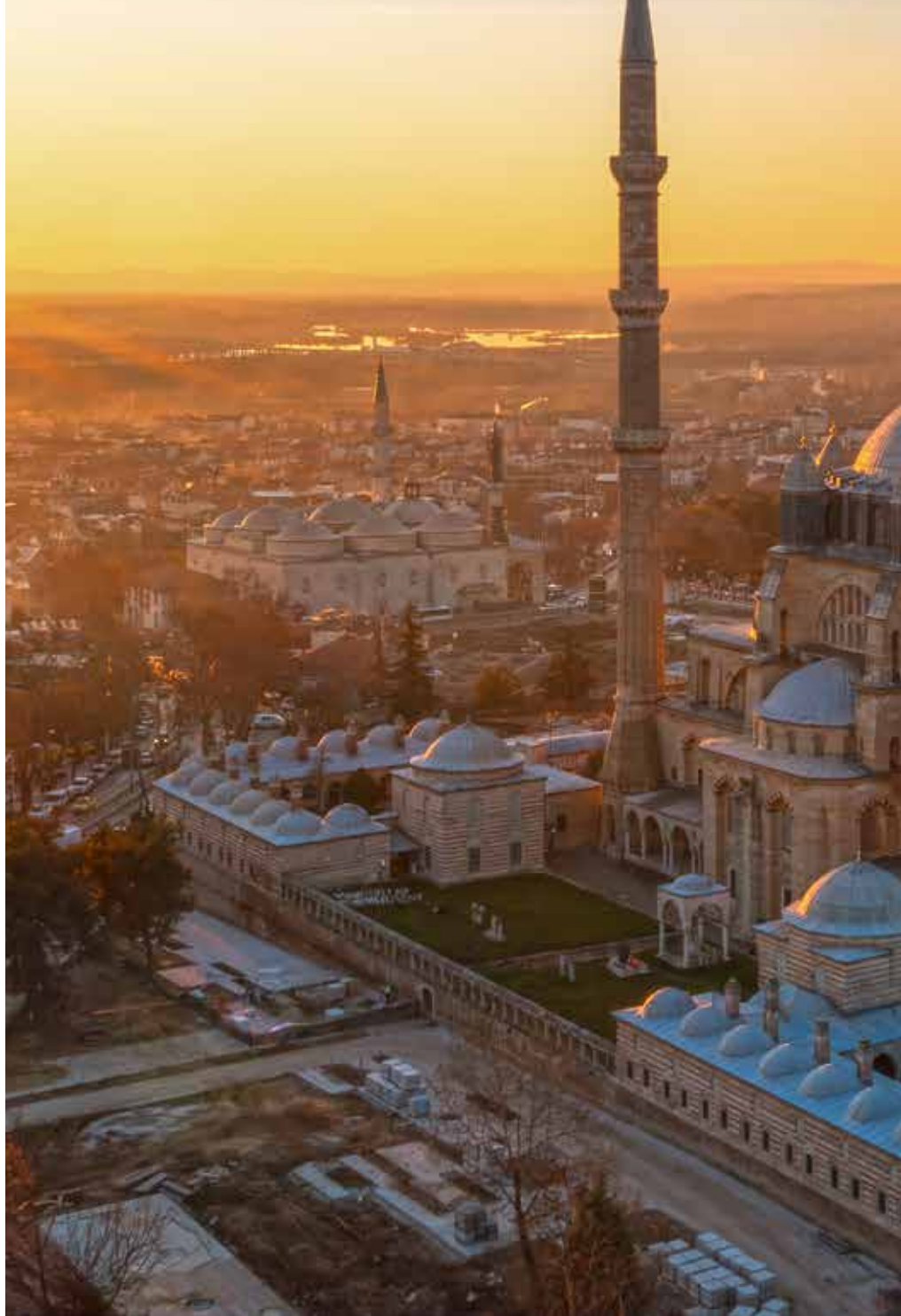

TARİHİN DERİNLİKLERİNDEN SÜZÜLÜP GELEN BİR ŞEHİR EDİRNE

■ Ayşe KOÇER

Meriç ve Tuna nehirlerinin bereketli yatağında büyüyen Edirne, yıllarca farklı egemenliklerin yönetiminde kalır, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesine kadar payitahta tam seksen sekiz yıl başkentlik yapar. Fetihden sonra da değerinden hiçbir şey kaybetmeyen Edirne, farklı isimlerle anılmış; yerine göre serhatler şehri, yerine göre de der-i saadet (mutluluk şehri) adı verilmiştir.

Şehrin dört bir yanı tarih kokar. Camileri, köprüleri, kervansarayları, çarşıları ve evleri... Edirne deyince akla ilk gelen en değerli yapı, elbette Mimar Sinan'ın ustalık eseri Selimiye'dir. Ardından Meriç Köprüsü, Karaağaç İstasyonu, Ulu Cami, Rüstem Paşa Kervansarayı... Şehir âdeta açık hava müzesidir. Batı'dan ülkemize giren misafirleri bu eşsiz yapılarıyla ilk o karşılar, ağırlar ve pek çok güzel hatıralarla uğurlar. Ağırlamak demişken Edirne'nin meşhur çiğerini, bademli kurabiyesini

ve peynir tatlısını da anmadan geçmek olmaz. Belki de bu hatıraların arasında en tatlı olanları bunlardır!

Gelin şimdi birlikte bu güzel şehre daha yakından bakalım.

Selimiye Camii

Mimar Sinan'ın seksen yaşında yaptığı ve ustalık eserim dediği Selimiye Camii, Osmanlı-Türk sanatının ve dünya mimarlık tarihinin başyapıtlarındandır. Caminin ihtişamlı dört minaresi Edirne'nin her yerinden görülür.

Dünya mirası listesinde olan Selimiye Camii şimdilerde tadilatla olsa da bahçesinden yapının bir kısmını görebilmeniz mümkün.

1575 yılında bir tepe üzerine inşa edilen yapıdan etkilenmemek imkânsız. Mimar Sinan, Selimiye'de daha önceki hiçbir camide ya da Antik Çağ mabedinde görülmemiş bir teknik kullanmıştır. Daha önceki kubbeli yapılarda, asıl kubbe kademeli yarım kubbelerin üzerinde yükselmesine rağmen Selimiye Camii kırk üç metre yüksekliğinde, otuz bir metre çapında, tek bir kubbe ile örtülmüş; kubbe, sekiz sütuna dayanan bir kasnak üzerine oturtulmuştur. Mimar Sinan, bu şekilde örtüp mekâna verdiği genişlik ve ferahlık ile yapının bir kerede kolayca anlaşılmasını sağlar.

Mimar Sinan bazı sayılarla aslında pek çok şeye gönderme yapar: Tek kubbe Allah'ın tek olduğunu, beş kademeli pencere İslam'ın beş şartını, dört vaaz kürsüsü dört mezhebi, külliye bulunan otuz iki kapı İslam'ın otuz iki farzını,

minarelerindeki altı yol imanın altı şartını, on iki şerefe ise on ikinci padişahı yani camiyi yaptıran II. Selim'i işaret eder.

Pek bilinmez ama caminin insanlar gibi bir yarası vardır. Cami, bu yarıyı payitahtın en zorlu günlerinde 1913 senesinde almıştır. Bulgar isyanında camiye isabet eden top izlerinden biri hâlen kubbede görünmektedir. Ve bu yara izi ibret olsun diye Gazi Mustafa Kemal'in isteğiyle onarılmamıştır.

Cami ve dış avlusundaki darülsübyan, darülkur'a, darülhadis diye adlandırılan küçük eğitim yapılarını gezmişseniz sırada Arasta Çarşısı vardır. Caminin terasının altında saklı bu çarşı, III. Ahmet zamanında yapılmıştır ve aklınızda olsun hediyelik eşya konusunda oldukça zengindir. Özellikle sabun meraklıları çarşığı çok sevecektir.

Eski Cami

Eski Cami, Ulu Cami olarak da bilinir. Hem adı eskidir hem de Edirne'nin belki de en eski yapısıdır. Ve her ne kadar Selimiye ünlü bir mimarın,

Mimar Sinan'ın ustalık eseri olsa da Eski Cami'deki o nahiflik, mütevazılık ve huzur ihtimal ki Selimiye'de yoktur.

Eski Cami, Yıldırım Beyazıt'ın oğlu Emir Süleyman tarafından 1403 yılında yaptırılır. Kesme taş kullanılan caminin ibadete açılması ise yaklaşık on yıl sürer. Mimarı, yine önemli isimlerden Hacı Alaattin'dir.

Eski Cami, Selimiye Camii'nin tam karşısındadır. Bir rivayete göre Selimiye Camii'nin yapımında yıkılması kararı alınmış fakat vazgeçilmiştir. Neden yıkılmak istendi, neden vazgeçildi maalesef buna dair bir bilgi yok elimizde.

Eski Cami, minarelerinde çifte ezanların, minberinde kılıçlı hutbelerin okunduğu, duvarında celi sülüs Esmâ'ül Hüsna'ların olduğu huzur dolu bir yuva gibi karşılar gelenleri. Dokuz kubbeli cami geleneksel Osmanlı mimarisini yansıtır. İçerisinde Rukn-ü Yemani taşı, cennet vadisi,

Hacı Bayram-ı Veli makamı, eski cami yazıları gibi önemli öğeler mevcuttur. Eski rumi yazılar büyük boyutlarda duvara işlenmiştir. En dikkat çeken ise Kâbe'nin sağ duvarından kopmuş olan Rukn-ü Yemani taşıdır. Rukn-ü Yemani Kâbe'nin güney tarafındaki köşenin ismidir. Hacerül Esved taşından sonra en önemli taş olarak bilinir. Rivayete göre bu taş aşırı yağıştan dolayı Kâbe'nin duvarından düşmüştür.

Burmali Camii

Şerefeli Camii olarak da anılan, yaz sıcağında soğuk mermerleriyle serinleten bu camiyi kimin yaptırdığı tam olarak bilinmiyor maalesef. Bir rivayete göre Yıldırım Beyazıt'ın oğullarından Musa Bey başka bir rivayete göre de II. Murat tarafından yaptırılmıştır. Ancak her kim yaptırmışsa geride Osmanlı'nın erken dönem klasiklerinin arasında yer alan muhteşem bir sanat eseri bırakmıştır. Burmalı'nın dört minaresinin dördü de

Burmali Camii

Eski Cami

II. Beyazıt Külliyesi

farklı süsleme teknikleriyle süslenmişlerdir ve ayrı ayrı minarelerden çıkan kişiler asla birbirlerini göremezler. Ayrıca minarelerdeki dokunun orijinalliğini günümüze kadar devam ettirmesi oldukça etkileyici.

Mimar Sinan'ın Selimiye'yi inşa ederken buradan esinlendiği söyleniyor. Özellikle mermer avluların benzerliği görenlerin dikkatini çekiyor. Avlunun dört köşesindeki mermer sütunlar sadece Selimiye'ye değil daha sonraki diğer bütün camilere de ilham oluyor.

Evliya Çelebi *Seyahatname*'sinde caminin çevresinin çiçek bahçeleri ile çevrili olduğunu, mevsime göre saflar arasında vazolar içerisine yerleştirilmiş taze çiçek kokusunun bütün avluya yayıldığını ve cemaatin çiçek kokuları arasında huzurla ibadetini yaptığını yazar. Şimdilerde çiçeklerden eser kalmasa da Evliya Çelebi'den mülhem saflar arasında namaz kılarken geçmişten gelen o güzel çiçek kokularını içimize çekerek eski Edirne'yi hayal edebiliyoruz.

II. Beyazıt Külliyesi, Sağlık Müzesi

Evliya Çelebi'nin, "Orada öyle bir darüşşifa vardır ki dil ile tarif edilmez, kalem ile yazılmaz." dediği yer Edirne'deki II. Beyazıt Külliyesi'dir.

Bu külliye II. Beyazıt tarafından 1484-1488 yılları arasında Mimar Hayrettin'e yaptırılır. Tunca Nehri üzerinde kompleks bir yapı olan Külliye; camii, imaret, mutfak, erzak ambarı, medrese, darüşşifa, hamam, değirmen ve köprüden oluşur. Külliye dört yüz yıl boyunca hastalara şifa olmuştur. Ayrıca günümüzde çokça bilinen bir cümle var ki burada söylenmiştir. II. Beyazıt, külliye'deki hünkâr mahfiline çıkarken kendisine "Mağrur olma padişahım, senden büyük Allah var." denmesini istemiş.

Darüşşifayı diğerlerinden ayıran şöyle de bir nokta var: Burada akıl ve ruhsal rahatsızlığı olan hastalar müzikle tedavi ediliyor. Hastanede musikinin ve su sesinin duvarlara yansıyan huzur verici mistik tınlarını ve kendine has kokusunu hâlen duymak mümkün.

Üzücüdür ki Edirne'de en fazla hasar alan yapı bu külliye'dir. Hem Tunca Nehri'nin taşması hem de Balkan Savaşları yoğun hasara neden olmuştur.

Külliye, şimdilerde Sağlık Müzesi olarak hizmet veriyor. Mum

heykelleriyle o dönemin ruhu hissettirilmeye çalışılıyor.

Meriç Köprüsü ve Karaağaç

Karaağaç, hem Osmanlı'nın zor yıllarını hem yeni kurulan Türkiye'nin ilk sancılarını hatırlatan önemli topraklarımızdandır. Bilindiği üzere burası 24 Temmuz 1923 Lozan Antlaşması ile topraklarımıza katılır ve bir sınır olur.

Meriç Nehri de burada Karaağaç'tadır. Nehir, kâh durgun kâh coşkun akan sularıyla savaşımlardan, antlaşmalardan ve hatta mitlerden haber verir. Öyle inanılır ki Meriç boylarında yaşadığı söylenen Orpheus, lirini (antik çalgı) eline alıp çalmaya başladığında etrafta bulunan tüm canlılar onun etrafında toplanır ve onu dinlemek için âdeta nefes bile almazlarmış.

Nehrin üzerindeki gerdanlığı da unutmayalım. Yani nehrin en güzel süsü Meriç Köprüsü'nü. Meriç Köprüsü, Sultan Abdülmecit Efendi tarafından 1842-1847 yılları arasında inşa edilir ancak mimarı tam olarak bilinmemektedir. Bu ihtişamlı gerdanlık on üç ayak üzerindedir ve on iki sivri kemerden oluşur.

Meriç Köprüsü

FATMA ALİYE HANIM

Türk Edebiyat Tarihinin İlk Kadın Romancısı

■ **Meryem DALĞIÇ**

DİB Türk İslam Sanatları Daire Başkanı

Dünya tarihi çeşitli evrelerden geçmiş; ilimde, bilimde, sanayide, teknolojiye gelişme ve ilerleme kaydetmiştir. Şüphesiz bu süreçte milletler, ülkeler de çağın sunduğu yeniliklerden, beraberinde getirdiği risklerden etkilenmiştir. Modern dönem olarak adlandırılan 19. yüzyılda Osmanlı Devleti de Batı'da yaşanan fikrî, siyasi, ekonomik, sosyal ve teknolojik alandaki gelişmelere kayıtsız kalamamıştır. Nihayetinde Tanzimat Fermanı ilan edilmiş, birçok alanda yapısal dönüşüm gerçekleşmiştir. Kuşkusuz bu değişim başta kadın, aile ve toplumsal konular üzerine yaşanan tartışmaları gündeme taşırken aynı zamanda o dönemin romanlarına da yansımıştır. Türk Edebiyatı'nın ilk kadın romancılarından olan Fatma Aliye de eserlerinde toplumsal değişimi büyük bir titizlikle ele almıştır.

22 Ekim 1862'de İstanbul'da dünyaya gelen Fatma Aliye, Osmanlı devlet adamlarından hukukçu ve tarihçi Ahmet Cevdet Paşa'nın kızıdır. Henüz küçük bir çocukken ilme, öğrenmeye olan merakı, ailesinin dikkatini çeker ve özel hocalardan Fransızca, tarih, edebiyat ve felsefe dersleri aldırır. Kızları Fatma Aliye'ye. Onun hayatına yön veren, ders aldığı hocalardan biri babası Ahmet Cevdet Paşa, diğeri de Ahmet Mithat Efendi'dir. Fatma Aliye, babasının resmî görevleri dolayısıyla Halep, Yanya, Şam ve Beyrut şehirlerinde bulunur. Beyrut'tan İstanbul'a dönen (1879) Fatma Aliye Hanım, aynı yıl II. Abdülhamid'in yaverlerinden Kolağası Faik Bey'le evlenir. Bu evlilikten Hatice, Ayşe, Nimet ve Zübeyde İsmet adlarında dört kızı dünyaya gelir.

Fatma Aliye, bir taraftan çocuklarını yetiştirirken diğer taraftan edebiyat dünyasına adım atar. İlk olarak George Ohnet'in, *Volonté* romanını *Meram* adıyla Fransızcadan

Türkçeye çevirir. Bu çalışmasında kimliğini gizler ve "Bir Kadın" müstearını kullanır. *Servet'te* ve *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde, bu tercüme hakkında yazılar yayınlanmasıyla başta edebî muhitler olmak üzere geniş kitlelerin dikkatini çeker. Tercümenin bir kadın tarafından yapılması nedeniyle *Merâm* kısa zamanda meşhur olur. *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde aynı takma adla kadınlarla ilgili yazılar yazmaya başlar. Bir müddet sonra "Sürat: Eiler'in Prensesi Yirmi Birinci Mektubu" başlıklı yazısında Fatma Aliye imzasını kullanarak yayın dünyasında gerçek kimliğini açığa vurur. (H. Emel Aşa, Fatma Aliye Hanım, *DİA*, c.12, s.261-262)

Tercüme çalışmaları yanında telif eserler de veren Fatma Aliye, ilk olarak Ahmet Mithat Efendi ile birlikte *Hayal ve Hakikat* adlı romanı kaleme alır. Ardından Osmanlı toplumundaki zengin bir ailenin hayatını yansıtan

ve en önemli eseri sayılan *Muhâdarât*'ı kendi ismiyle yayımlar. Aile, kadın ve kadın haklarını anlattığı diğer romanları; *Refet*, *Udi* ve *Enin*'i kaleme alarak dönemin toplumsal değişimlerine dair duygu ve düşüncelerini ifade eder.

Fatma Aliye, makalelerinde ve edebî eserlerinde kadınların taleplerini İslam ile bağdaştırmanın yanı sıra bir "İslam kadını" algısı oluşturmaya çalışır. Eserlerinde, Batılı bazı yazarların, Osmanlı kadınlarına ilişkin aşağılayıcı ifadelerine karşı çıkar. İslam tarihi boyunca çok sayıda kadın muallimenin ortaya çıktığını ifade ederek yabancıların bu konudaki menfi kanaatlerini zihinlerden silmeye gayret eder. Bu minvalde tarihte yaşamış başarılı Müslüman kadınları anlattığı *Meşahir-i Nisvan-ı İslam* adlı eseri yazar.

Fatma Aliye, yazılarında kadınlarla ilgili meseleleri sık sık dile getirirken kadınların haklarını edinmelerinde erkeklerin desteğinin elzem olduğunu dile getirir. İslam'ın insana vermiş olduğu değerlerden yola çıkarak kadın ve erkeğin birbirlerine karşı hak ve sorumluklarına dikkat çeker. Genç kızların ve kadınların eğitim almalarının önemini tüm yazılarında ve konferanslarında ifade eder. Dolayısıyla Fatma Aliye, o dönemde İslami ve geleneksel

çizgide kadın haklarını savunması bakımından öncü isimlerden olur. O, değişim ve dönüşümün millî ve İslami değerleri esas alan ve onlarla çelişmeyen bir yapıda olmasını savunur.

Hatıra, tarih ve felsefe alanında da kitaplar kaleme alan Fatma Aliye Hanım'ın bazı eserleri Fransızca, İngilizce ve Arapçaya çevrilir. Nihayetinde ömrünü kadınların ve toplumun bilinçlenmesine adanmış Fatma Aliye'nin hayatı, hocası Ahmet Mithat Efendi tarafından kaleme alınır. Böylece o, hakkında müstakil bir monografi yazılan ilk kadın yazar olarak anılır.

Fatma Aliye, tüm bu çalışmalarının yanı sıra sosyal faaliyetlerin içerisinde de yer alır. İlk resmî dernek olan ve başkanlığını da kendisinin yaptığı, üyelerinin tamamının kadınlardan oluştuğu Cemiyet-i İmdadiye Derneğini kurar. Derneğin çalışmaları, II. Abdülhamit tarafından duyulur ve Fatma Aliye Hanım beratla ödüllendirilir. Yine bir başka yardım kuruluşu olan Hilal-i Ahmer Cemiyetinin de ilk kadın üyeliğini

yapar ve bu derneğin kâtiplik görevini üstlenir.

Hakkında birçok yazılar kaleme alınan Fatma Aliye Hanım, Notre Dame de Sion mezunu küçük kızı Zübeyde İsmet'in, ailesinden ayrılarak Katolik rahibesi olmasıyla derin bir üzüntüye gark olur. Bu hadisenin gazetelere yansımaları onu daha da sarsar ve kederden sağlığı bozulur. Yıllarca kızına ulaşma ve onu bulma çabası neticesiz kalır. Nihayetinde bu zorlu mücadeleden yorgun düşer. 13 Temmuz 1936 yılında İstanbul'da vefat eden Fatma Aliye Hanım, Feriköy Mezarlığı'na defnedilir. (Hayrunnisa Ünsal, Fatma Aliye Hanım'ın Eserlerinde Kadın Olgusu (Yüksek L. Tezi), Haziran 2019, s. 20-80)

ANADOLU'NUN KADİM RENKLERİ

■ Dudu ALKAN

*Memleket isterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı
olsun
Kuşların, çiçeklerin diyarı olsun...*

Cahit Sıtkı Tarancı

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren hayatımızı etkileyen renkler, her çağın düşünce yapısıyla birlikte yaşamda, sanatta, tarihte, coğrafyada ve diğer alanlarda varlık göstermiş, çeşitli olayların ve durumların işaretleri olarak kabul edilmiştir. Her renk insanın iç dünyasına seslenir, farklı duyguları ve kavramları çağırır.

İnsanoğlu renklere tabiatla tecrübe ederek öğrenmiştir. Renkler kültürden kültüre anlam ve simge bakımından farklılık gösterir. Türk kültüründeki anlam ve çağrışımları çok eski zamanlara dayanır. Günümüzde renkler, kültürün bir parçası olarak

anlamalarını hiç kaybetmeden devam ettirmiştir. Türklerin renkleri adlandırmada ağaç, hayvan, çiçek, meyve, tabiat olayları gibi unsurları kullandığı görülür. Bayrak kırmızısı, çağla yeşili, çivit mavisi, devetüyü rengi, gülkurusu pembe, inci beyazı gibi örnekler çoğaltılabilir.

Çağlar boyunca atlı, göçebe bir hayat süren ve tabiatla iç içe yaşayan Türk insanı, toprağın yeşil, boz ve sarı renginden; gökyüzünün mavisinden; atların, kırmızın ve ateşin renginden payına düşeni almıştır. İmece usulü sürülen tarlaların sarı başak ekinleriyle özdeşleşen Anadolu insanının hayatının ritmini mevsimler belirler. Türklerin renk dünyası özellikle göçebe hayatın beslediği sözlü edebiyatta yoğun olarak işlenmiştir. Geleneklerden örf ve âdetlere, giyim kuşamdan yeme içme alışkanlıklarına kadar pek çok kültürel malzemeyle

örülen destanlar, renklerin çağırıştırdığı anlamlar hakkında önemli bilgiler verir.

Türklerin tarih boyunca göç etmeleri ve buldukları bölgede yaşayanlarla kültürel alışverişte bulunmaları, onların renkleri sınıflandırmasında etkili olmuştur. Kitleler hâlinde Müslüman olmaya başlayan Türkler, renklerin referans alanını, İslam akaidi çerçevesinde tekrar yorumlamıştır.

Kırmızı, yeşil ve sarı Türk tarihinin muhtelif devirlerinde beylik ve hükümdarlık sembolleri olarak yan yana veya iç içe kullanılmıştır. Buna dair en eski bilgi Selçuklular Dönemi'ne aittir. Yine yeşil, yaldızlı kırmızı, mavi ve sarının Osmanlı Dönemi'nde de devletin sona erişine kadar çok yaygın bir biçimde kullanıldığını görüyoruz.

Türklerin renklerle yönleri belirlediklerini uygulamalarda görmekteyiz. Yapmış oldukları savaşlarda atları bu yön ve renk anlayışına göre dizdikleri dikkat çekmektedir. Örneğin Asya Hun ordusu, Çin ordusunu kuşatmıştır. Bu kuşatma esnasında kuzeyde yağız (kara) atlılar, batıda ak atlılar, güneyde doru atlılar, doğuda kır atlılar bulunuyordu. Atların bu şekilde dizilişleri Türklerde yönlerin renklerle temsiline örnektir. Çünkü Türklerde batı ak, doğu gök, kuzey siyah ve güney kırmızı renklerle sembolize edilir. Böylelikle yön ve renklere göre dizilen atlar ve atlılar karışıklığı önlemek, uygulanacak taktikleri başarmak açısından da önem taşır.

Tarih boyunca dilden dile, anlatıcıdan anlatıcıya aktarılan *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde yer alan destanlarda renklerin özel anlam taşıdığı görülür. Mesela kurulan otağların renkleri hükümdarlık, nüfus ve nüfuzun gücünü simgeler.

Anadolu'nun renkli kişiliği seyyah Evliya Çelebi, anlattığı hikâyeler üzerinden renklere ilişkin görüşlerini de dışa vurur. Evliya Çelebi'nin sıklıkla mavi, yeşil ve kırmızıyı ön plana çıkardığı gözlemlenir. Gri ve siyah genelde olumsuz çağrışımlar yapmaktadır. Renkleri anlatıdan izole değil, anlatının bir parçası

Her renk insanın iç dünyasına seslenir, farklı duyguları ve kavramları çağrıştırır. İnsanoğlu renkleri tabiatla tecrübe ederek öğrenmiştir. Renkler kültürden kültüre anlam ve simge bakımından farklılık gösterir.

olarak kullanmıştır. Aynı olaylardan bahsederken bazen renklere vurgu yapmış bazen de bu vurguyu atlamıştır. *Seyahatname*'de yazar karşılaştığı durumları renkler yardımıyla olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmiştir. Düşmanlar ve sevilmeyen objeler, yine olumsuzluk çağrıştıran renkler veya bu renklerle yapılan kalıplarla ifade edilmektedir.

Türk kültüründeki önemli renklerin ifade ettikleri anlamlara biraz değinelim.

Ak-beyaz

"Arı, duru, temiz, dürüst" manasına gelir. Yüceliği, mutluluğu ve sevgiyi temsil eder. "Alnı açık, yüzü ak" gibi deyimlerde kullanılır. Anadolu'da ak sakallı dediğimiz zaman saygın, güvenilir, deneyimli, yaşlı kişiler aklımıza gelir. "Aklık"

temizliktir, arılıktır, yüceliktir. Devletin ululuk, adalet ve güçlülüğünün bir sembolüdür.

Beyazın izini Anadolu'da kökleri beş bin yıl öncesine kadar uzanan Eskişehir'in İlületaşında sürebilirsiniz. Bazen Erzurum'un zemheri soğuşunda yağın lapa lapa karda bazen de genç kızların gelinliğinin masumiyet rengi süt beyazında görürsünüz.

Kara-siyah

Kara, farklı manalarda çok fazla kullanılan ve bütün Türk lehçelerinde geçen bir renktir. Kara rengi ve kelimesi, devlet teşkilatında, adlarda, yas durumlarında, hastalık tanımlamalarında, yön ve coğrafya tasvirlerinde, onursuzluk, utanç ve itaatsizlik manalarında, bahtsızlık, yoksulluk gibi birçok olumsuz durumun ifade edilmesinde kullanılır. Ayrıca hayvan ve bitki adlarının belirtilmesinde sıkça rastlarız. "Kara haber, kara cahil, kara kış, kara yer, kara çalı" gibi ifadelerde olumsuz anlamda kullanıldığı gibi "Kara kaş, kara göz" şeklinde olumlu anlamda da kullanılabilir.

Kara, Orhun Yazıtları'nda yağız olarak belirtilmekte ve "Üstte mavi gök, altta yağız yer" şeklinde geçmektedir. Dolayısıyla kara toprak olarak ortaya çıkmaktadır.

Kara renginin izini Kâbe'nin örtüsünün siyahında, gecenin zifirî karanlığında görürüz.

Kızıl-al

Kızıl, güneşin doğarken ve batarken aldığı renktir. Ateş (od) ve kan rengi olup heyecan, kudret ve akılcılık sembolüdür. Tarihimizin başlangıcından beri kızıl rengin kutsal sayılması, "ateş kültü"ne bağlanır. Ateşin ve alevin rengi olan kızıl, değer görmüş, sevilmiş ve sembol yapılmıştır. Türk'ün inancını, duygusunu ve ruhunu yansıtan millî ve manevi bir renk, karakter olmuştur. Coşkuyu, canlılığı, dinamizmi, uğuru, mutluluğu ve hayatı ifade eden bir renktir. Kırmızı renk sancak ve bayraklarda sıkça kullanılmıştır. Orta Asya'da bayrak yerine "yalav" kelimesi kullanılır; aslı alav/alevidir. Edebiyatımızda sevgilinin rengidir.

Kırmızı rengine, gelin olan kızlarımızın duvağında, şanlı bayrağımızın dalgasında, Peygamberimizi remzeden çiçeklerin şahı gülün kokusunda rastlarız.

Yeşil-mavi (gök)-turkuaz

Yeşil baharın rengidir. Yeniden dirilişi, yaşamı ve ömrü temsil etmektedir. Ümit, sevinç, niyet, kutsallık, bereket gibi. Bir taraftan kök (gök) ve ondan türeyen yeşillenmek anlamı, diğer taraftan mavi (gök) anlamı taşımaktadır. Türk rengi olarak da ünlenen turkuaz ise mavi ve yeşili mezc eder. Bu nedenle gök hem maviliği hem de göğermek şeklinde kullanılmasıyla yeşillenmeyi

ifade eder. Gök; sonsuzluk, güvenlik, sessizlik, sekinet, huzur ve duygusallıktır. Yeşil rengi güneşin doğudan doğuşu ile bağlantılı olarak başlangıcı, ilk olmayı, türeyişi, varlığı, yaşamayı, yenilenmeyi ve gençleşmeyi ifade eder.

Yeşilin en güzel tonlarını Karadeniz'in zümrüt rengi ormanlarında, Ege'nin uçsuz bucaksız yemyeşil ovalarında, Peygamber'e hasreti anlatan Medine'deki Mescid-i Nebevi'nin yeşil kubbesinde görürüz.

Mavi ve yeşilin oluşturduğu Türk mavisî gök rengi, Türklerde çok yaygın olarak kullanılan bir renktir. Kültürümüzde gökyüzü kubbeye benzetilir ve gök kubbe olarak anılır. İslamiyet'in kabulü sonrasında da bu durumun yani göğe gösterilen hürmetin devam ettiğini görebiliyoruz. Bu yüzdendir ki cami, medrese, türbe, minare gibi yapılarda gök renk kullanılır.

Akdeniz'in dingin sularında, dağlardaki bir yörük çadırında yaşayan kız çocuğunun çakır rengi gözlerinde rastlarız maviye.

Sarı

Güneşin rengi ve alametidir. Bu yüzden parlaklık, ferahlık, ilim, marifet, zekâ, akıl ve hakikat timsali olarak kabul edilir. Merkezin hâkimiyetini ve gücünü ifade eden sarı, tarihte Türklerin sıkça kullandığı renklerden biridir. Türk sarısı altın sarısı olarak isimlendirilip, destanlarda hâkimiyet sembolü olarak

kullanılır. Ayrıca eski Türk inanışlarında "sarı albastı" veya "sarı albıs" adlı koruyucu bir ruhun varlığına inanılır. Sarı rengi Türk kültüründe olumlu manasının yanında; felaketin, kötülüğün, hastalığın, yabancılığın, düşmanlığın ve nefretin simgesi olarak olumsuz anlamda da kullanılır.

Sarı, Trakya'da günebakan tarlalarında gösterir kendini. Günebakanlar yüzlerini döndükleri yönü hiç değiştirmeyerek Anadolu'nun güneşine olan aşkı belgelenmiş olurlar. Sarıyı, Gaziantep'in kutnu kumaşının parlak çizgilerinde, Konya'daki buğday tarlalarının başaklarında bereket tonu olarak görebiliriz.

İnsanları bir araya getiren, benzeştiren, onları bir eden değerlerden biridir renkler. Eski kadim kültürde renklere verilen manalar milletlerin dünya ve tabiatı hissetmeleri ile alakalıdır. Ortak kültür coğrafyamızda gökkuşağının tüm renklerini yaklaşık aynı tonda görüyoruz. Hatta bazen renk çarkının çevrilmesiyle nasıl beyaz renk ortaya çıkıyorsa öylece tüm renkler, gönüller bir oluyor. Renkler gözün gördüğü maddî şeyler olmayıp insanların onlara yükledikleri anlamlarla maneviyat kazanmışlardır. Komşuyla sadece bir kap yemeğin değil muhabbetin de paylaşıldığı, ruhun da doyduğu Anadolu coğrafyasında renkler, ayrıştırıcı değil buluşturan, gönülleri bir eden, uzak coğrafyaları yakın eden değerlerin başında gelir.

BEKLENENDEN BİLE

Erken

Yomeddine / Yevmeddin / Yargı Günü

■ İshak KOÇ

Sinema, yaşanan olayları veya gerçekleri aşarak bazen ortaya çıkan eserleri fantastik kurguya dönüştürür. İnsanlar genellikle kendilerini olduğundan daha farklı, daha saygın ve önemli göstermek ister. İnsanoğlu, ilginç ve tanınır biri olarak bilinme arzusu içindedir. Bu istek, kişiyi popüler yapar ve modern zamanların düzeni bu hedefe ulaşmayı oldukça kolaylaştırır. Gençler ve genç yetişkinler, kabul görmüş medya platformlarında daha fazla görünür olmak için çabalarlar. Ancak bir süre sonra, yaptıklarının gerçek bir değere sahip olmadığını fark ederler.

İçeriği zenginleştirmeye çalışsalar da bu farkındalık genellikle geç kalındığında gelir ve bu eksiklik eğer kaderde varsa kişi tarafından fark edilir.

Yönetmen için görselle ilişki çok daha farklı bir seyirde ilerler. Onun derdi, bilvesile görünme değil, göstermektir. Gösterdiği şeyler sayesinde kendisi de tanınmış olur ama yine de kendisi istemedikçe görünmez. Gösterilenler ise yönetmenin amaçladığının da dışında birçok anlam barındırır. Yönetmen, toplumun kılcallarında gezinip edindiği izlenimleri hikâye ederek köşeleri belirlenmiş bir çerçevede sanata dökebilirse ortaya sinema çıkar. Fantastik olarak nitelendirilen bir kurguda bile en azından göstermekle iştiğal eden bir yönetmen temel alınırsa toplumun ne ile uğraştığı, ufku, emeli, alanı belirginlik kazanır. Tamamıyla absürt bir iş bile aynı şeyin yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda toplumun aynası olan ürün ortaya çıkarken yönetmen de ayırt edilir biçimde aydın sayılabilir.

Görünmemesi gerekenler de vardır! Hani sosyolojinin dahi belirgin şekilde fark edemediği, hayatın ve dünyanın kıyılarına kaçan, izbelerine saklanan insanlar... Öyle tercihen de değil, besbelli istenmeyen, ötekileştirilen, itilen ve nihayet gözlerden ırak bir yaşamı sürüyen insanlar... O saklı olanı, gizlenenini, öteki kabul edileni yönetmen dikkatlice alır, imge ya da

metaforla göz önüne getirir. Kimi zaman üstü örtük, kimi zaman doğrudan... Düne değin Mısır'daki Müslüman kitle, özellikle İhvan, ötekidir. Bugün bu ötekileştirme, küresel etkiyle kendi içinde meşru bir hâle bürünür. Yani belli toplumlar, topluluklar değil, ötekileştirme olgusunun bizzat kendisi meşru sayılır. Zira artık tüm dünyada öteki olarak yansıtılmayı aşırp adamakıllı öcüleştiren, korkulan ve korkutulan insanlarla karşılaşmak mümkündür. Belki cüzzamı aşalı bir asır olmuş dünyada, cüzzam ve cüzzamlıdan kaçışı anlatmak güçtür ama ötekileştirilenin aynı faşist duygularla imlenişi başka nasıl anlatılır? İşte Mısırlı

Düne değin Mısır'daki Müslüman kitle, özellikle İhvan, ötekidir. Bugün bu ötekileştirme, küresel etkiyle kendi içinde meşru bir hâle bürünür. Yani belli toplumlar, topluluklar değil, ötekileştirme olgusunun bizzat kendisi meşru sayılır.

genç yönetmen Abu Bakr Shawky, 2018 çıkışlı ilk uzun metraj filmi *Yomeddine*'de, o horlanan, toplum ve ailesi tarafından kabul görmeyen, dışlanan insanı cüzzamlı bir karakter, Beshay Qenawi (Rady Gamal) üzerinden örnekler.

Beshay ve her yaş grubundan arkadaşları, aileleri tarafından cüzzamlılar kolonisine bırakılmış, diğer insanlardan izole bir hayat sürmektedirler. Tıpkı şehirlerin varoşlarında yaşamaya mahkûm edilen, kader eseri oluşturabildikleri gettolardan çıkarılıp şehrin daha da dışına sürülen, gecekonduları uyanık müteahhitlere peşkeş çekilen insanlar gibi... Ki onlar, lüks mekânlara girip şehrin insanının arasına karışamaz. Varlıkları dahi iyi aile çocuklarını tedirgin eder. Özellikle büyükşehirlerde bayram seyran deyip toplu ulaşım ücretsiz olduğunda göze çarpan bu insanlar, işte Mısır'ın cüzzamlılar kolonisinde çöp toplayıp geçinen hastalar gibi bulduklarını seyyar tezgâhlarda satıp geçimlerini sağlıyorlar. Göze battıklarında seyyar arabalarına, kötürüm atlarına, tezgâhlarına kahraman zabıta tarafından el konulur. O zaman yaşam biraz daha zorlaşır ama şikâyet edecek bir makam, adalet aranacak bir merci, hak iddia etmek için aşındırılacak kapı yoktur. Garip zaten adaletin kapısı nerden açılır, nasıl yoklanır, hangi kenarından girilir bilmez.

Kolonide yaşayan herkes standart toplum tarafından dışlanmış, terk edilmiş, kendi hâline bırakılmış görünür. İnsanların ekranda dahi görmek istemeyeceği türden deforme olmuş bedeni dolayısıyla toplum tarafından "ucube" ya da "canavar" diye nitelendirilen Beshay, daha çocukken bizzat babası tarafından ölmek üzere koloniye terk edilir. Beshay'ın *Kısmi'l - Emrazi'l-Akliyye*'ye (kısmi akıl hastalıkları) sevk edilen ve sonra orada ölüp giden karısı İreny, bir yetimhaneden diğerine gönderilen Obama, ömrünün son demelerini yaşayan Ahmet, tüm bu insanların yaşamak adına oyalandıkları mekânlar hep metruktur. Nakil

vasıtası Harby bile gariptir, itilmiştir, sahibi ve çer çöp yanında alabildiğine gam taşır. İlginç şekilde kameranın görüntülediği mekânlar kasvetsiz, hatta eğlenceli, neşelidir. Zira insanlara, kötülere dışlayanlara rağmen hayat devam eder.

Onları bir cüzzam kolonisinde şayet yaşarlarsa yaşamaya, ölürlerse de ölüme terk edenlerin yegâne tezi, içinde bulduklarında yadırganma ihtimali olan toplumdan uzaklaştırmak, güya dışlanmalarının önüne geçmektir. Böylece onlara iyilik edilmiş olur! Aksi takdirde tüm uyumsuz sanılanlar gibi doğal yoldan dışlanacaklardır. Hem sosyal, siyasal, ırksal ya da dinsel açıdan ötekileştirilenler için geçerli bir sebep aramak gerekmez. Dünyanın hangi cihetine bakılsa dışlandığı için yerinden yurdundan edilenler, istenmedik bir mekâna tıkıştırılanlar, hayatı geceden ibaret kabul edenler ya da dünyayı karanlık görmek zorunda bırakılanlara rastlanır. *Yevmeddin*'den bir replik olarak "Kahire'ye cüzzam uğramaz." mesela, ancak Beshay'ın nezarete karşılaştığı İhvan üyesi, yani o toplumun Müslüman unsurları da aynı akıbete uğrar. Dışlanmak adına cüzzamlı muamelesi hemen her toplum için başlı başına bir metafor oluşturur.

Asıl adı Selim olan ama hayata kolonidekilerin koyduğu isimle devam eden Beshay, gün gelip akrabalarını bulmak için doğduğu yer olan Kina'ya doğru yola çıkar.

Film boyunca doğal olarak din günü, "yevmeddin" vurgusuna rastlamak mümkündür. "Mahşer günü hayvanlar da yargılanır mı?" gibi sorulara rastlanır.

Zorlu bir yolculuk olacaktır, belki yollarda telef olmak söz konusudur, kimseye haber vermez, kimseyle vedalaşmaz. Eşeği Harby'ye gerekli malzemeleri yükler ve yola koyulur. Uyanık bir çocuk olan Obama peşine düşer.

Film boyunca doğal olarak din günü, "yevmeddin" vurgusuna rastlamak mümkündür. "Mahşer günü hayvanlar da yargılanır mı?" gibi sorulara rastlanır. Üstelik Beshay bir Kıptî yani Hıristiyan, Obama (Muhammed Abdurrezzak) ise Müslüman'dır. Birlikte yaşam dâhilinde farklılıkları ibraz eden hoş muhabbetler bulunur:

- Neden okulda değilsin?
- Bugün Cuma.
- O zaman neden camide değilsin?
- Erken gelmemi söyledin.

Yomeddine, modern zamanlarda Mısır sinemasının başyapıtlarından biridir dense yeridir. Çünkü bütün sanatsal kaygılardan öte, ötekileştirilenin bir başka ötekiyle kurduğu bağı, empatiyi ve samimiyeti "Ben de insanım." diye bağırarak öteki olmayan dünyaya duyurmayı amaçlayan bir film ancak başyapıt olarak nitelenir. Var olan her şey doğal olarak insan tarafından görüldüğü, bilindiği, fark edildiği durumda tescillenir. Varoluşsal açıdan böyle bir tescil belki gereksizdir fakat insan yine kendisi için bunu tanımlamak ister. Şimdiye kadar tanımlanmış şekliyle izlenenin kurgusu, seyirci

onu görünceye dek bitmez. Görülmek itibarıyla da tamamlanmış sayılmaz ki her görüntü kesitinin bağısladığı anlam kişiden kişiye, gözden göze, akıldan akla değişkenlik gösterir. Dolayısıyla eserdeki sanatsal karşılıklar, bir zaman mefhumuna sığmayacak kadar genişler. Tarkovsky'nin "mühürlenmiş zaman" diye nitelediği bu durum, sadece görüntünün, karenin, planın alındığı zamanı bağlar. Yoksa ne gösterilip ifşa edilen sadra şifadır ne de bir yaranın sancısı diner. Hani gerçeklik, görülse de görmezden gelinse de kabuk bağlamayan ve arada sırada kanayan bir yara gibi sürekli orada bir yerdedir. Orada, ötekileştirilmiş, örselenmiş, öksüz bırakılmış hayatlar vardır ve bunu insanların önüne getirmek kimsenin işine gelmez.

Beshay ve Obama'nın yolda tanıştıkları, onlara sahip çıkan

ötekileştirilmişlerden birinin tiradı pek manidardır:

- Hamid'i görüyor musun? Eskiden tır şoförüydü. Şu büyük tırlardan. Her yere giderdi. Libya, Tunus, Sudan... Sonra kaza geçirdi. Yeni arabası olan bir genç... Bir de uyuşturucu almış. Hamid bu hâle geldi. Mout, Hamid ve ben hepimiz dış görünüşümüzle yargılanıyoruz. Bizler dışlandık ve bunun bir çözümü yok. Başka bir yaşam şansımız yok. Ben, sen ve oradaki diğer canavarlar asla normal olamayacağız. Ama bu utanç içinde yaşamamız gerektiği anlamına gelmiyor. Sence Hamid kendinden utanıyor olsa sana kafa tutar mıydı? Mahşer günü hepimiz eşit olacağız, buna inanıyoruz.
- O gün gelecek.
- Beklediğinden bile erken olabilir.

Orijinal İsmi:

Yomeddine

Vizyon Tarihi:

31 Mayıs 2018

Süre:

93 dk

Tür:

Dram, Macera, Komedi

Yönetmen:

A. B. Shawky

Senarist:

A. B. Shawky

Yapım:

2018 - Mısır

BİREYDEN TOPLUMA SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YOLCULUĞU

■ Şule TÜZÜN

İnsan, doğası gereği anne karnından itibaren çevreyle kurduğu etkileşimler aracılığıyla gelişir. Bu etkileşimler, ilk çocukluktan yetişkinliğe kadar kişinin bulunduğu çevre, örnek aldığı insanlar ve edindiği bilgilerle şekillenir. Çevre bilinci; içinde bulunduğumuz toplumun, eğitim sistemimizin ve dinî anlayışlarımızın bir yansımasıdır. Toplumumuz, eğitim anlayışımız ve özellikle dinî inançlarımız bizi doğaya saygılı olma konusunda

yönlendirir ve bu sayede doğru çevre bilincini besler.

Çağlar boyunca insanın tabiatla olan ilişkisi, özellikle dinî öğretiler çerçevesinde şekillenmiştir. Çevre, insan için bir hizmet alanı olarak görülürken insan da çevreye hizmet etmekle yükümlüdür. Aslında her iki tarafın da birbirine hizmet etmesi gerektiği açıktır. Ancak modern zamanlarda, pek çok kişi tabiatın uzak bir yaşam tarzı seçerek hem doğal dengelerden kopmuş

hem de kendini sürekli tüketim çarkının içinde bulmuştur. Bu durum, insanın fıtratından uzaklaşmasına ve doğayı sadece bir kaynak olarak görmeye başlamasına neden olmuştur. Oysa sürdürülebilir bir yaşam tarzı benimseyerek hem tabiatla uyum içinde olabilir hem de kendimizi ve sonraki nesilleri tüketim problemlerinden koruyabiliriz.

Çevresel bilinç, bireyin çevreye karşı farkındalığını artırması ve bu farkındalıkla çevreye zarar verme potansiyeli olan

davranışlardan kaçınmasıdır diyebiliriz. Psikolog Icek Ajzen tarafından geliştirilen “Planlanmış Davranış Teorisi / Theory of Planned Behavior”, insanların belirli bir davranışı gerçekleştirmek için nasıl bir niyet geliştirdiklerini ve bu niyetlerin gerçek davranışlara nasıl dönüştüğünü açıklar. Bu teoriye göre, bir bireyin çevreyi koruma eylemlerine katılma olasılığı; çevreye değer verme tutumu, çevresel eylemlerin sosyal çevresi tarafından nasıl algılandığı ve bu eylemleri gerçekleştirme konusunda kendini ne kadar yetkin hissettiği ile ilişkilidir.

Birey, yaşamının ilk yıllarından itibaren ailesinden etkilenir. Aile, çocukların dünya görüşlerini, değer yargılarını ve çevre bilincini şekillendiren temel bir çevredir. Aile, çocuklarına tabiatla olan ilişkilerini nasıl kuracaklarını öğreten ilk kurumdur. Çocuklar, aile bireylerinin doğaya nasıl davrandığını gözlemler ve onların tutumlarını taklit etmeye başlarlar. Ailenin çevre dostu ve çevreye saygılı davranışları, çocukların çevre koruma konusunda aktif bir tutum sergilemesini sağlar. Örnek olarak bir ailenin evde geri dönüşüm programı başlatması olabilir. Ebeveynler plastik, cam, kâğıt, gibi atıkları ayrıştırmaya başlayarak çocuklarına erken yaştan itibaren bu konuda bir bilinç kazandırmış olurlar.

İnsanların dinî hassasiyetleri, çevre bilincinin artırılması ve çevre konusundaki tutumlarının şekillenmesinde

önemli bir rol oynar. Dinî inançlar, çevreye dost uygulamaların benimsenmesini hızlandırırken çevreye karşı daha saygılı bir tavır geliştirmeyi de teşvik eder. İslam, suyu israf etmemeyi ve bir lokmanın bile ziyan edilmemesini vurgulayan öğretileri ile bireylerde derin bir çevre hassasiyeti oluşturur. İslam bireyin çevre bilincini şekillendirme konusunda derinlemesine bir etkiye sahiptir. Aileden başlayarak toplumsal düzeye kadar uzanan bu çevre bilinci bireyleri çevreye karşı daha sorumlu, daha merhametli daha duyarlı hâle getirir.

Bireyin çevresel duyarlılığının gelişmesine katkıda bulunan önemli yöntemlerden biri çevre eğitimidir. Çevre eğitimi, bireylerin doğayla karmaşık ilişkilerini derinlemesine anlamalarına yardımcı olurken insan-doğa ilişkisine dair kritik soruları da gündeme getirir, bireyin varoluşunu sorgulamasına ve doğadaki yerini keşfetmesine olanak tanır. İnsanın tabiatın bir parçası mı yoksa onun üzerinde mi olduğu gibi temel sorularla yüzleşmesini sağlar ve bireyi çevreye karşı sorumlu bir perspektif geliştirmeye yönlendirir. Bireyin sadece kendine değil, toplumun diğer bireylerine karşı da sorumluluklarının farkına varmasını sağlar. Bu durum, kişinin toplumsal ve evrensel bağlarını güçlendirir ve çevre eğitiminin bireyin gelişimine ve toplumsal huzura olan katkısını ortaya koyar.

Çevreye olan saygıyı ve onu korumayı teşvik eden bir anlayış olarak karşımıza çıkan çevresel etik, insanların tabiatla olan ilişkilerini nasıl düzenlemeleri gerektiğini inceleyen felsefi bir disiplindir. Çevre etiği, insan faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerini, doğal kaynakların kullanımını ve türlerin korunmasını değerlendirir. Çevresel etik, insan merkezli yaklaşımlardan diğer türlerin haklarını da dikkate alan yaklaşımlara kadar geniş bir yelpazede konuyu ele alır.

Sonuç olarak bireyin gelişimi, çevre bilincinin artırılması için hayati önem taşımaktadır. Çünkü bireylerin çevresel konulara duyarlı olması, toplumsal bilincin oluşmasına olanak sağlar. Her birimiz, çevre eğitimi yoluyla kazanılan bilgi ve farkındalıkla donanarak günlük yaşam tercihlerimizde daha bilinçli seçimler yapabilir, doğal kaynakların korunmasına aktif olarak katkıda bulunabiliriz. Bu yüzden çevre bilincini geliştirmek, birey olarak üzerimize düşen en önemli sorumluluklardan biridir.

Dedemin Bahçesi

■ Seher MERİÇ

Dedem, taksicilikten kazandığı parayla Ankara'nın o dönemlerde "dutluk" dedikleri Keçiören semtinde kocaman bir bahçe almış ve içine üç katlı bir ev yaptırmış. En üst katında anneannemle beraber oturuyorlardı. Orta katta dayımlar, en alt katta ise teyzemin kayınvalidesi oturuyordu. Uçuk pembe renkli bu konağı öylesine severdim ki belki de doğa ile bağımın bu kadar sıkı olmasının sebebi buydu. Bahçe duvarlarının hemen kenarında çok sayıda mazı vardı. Büyüyen mazılar, ikinci bir duvar gibi bahçeyi çepeçevre sararak dışarıdan içerisinin görünmesini engelliyordu.

Bahçe kapısından içeri girince hemen solda, bütün torunların en sevdiği yer olan badem ağacının kalın bir dalına bağlı tek kişilik bir salıncak vardı. Bu salıncakta hızlı hızlı sallanmak, sonra en yüksek noktada ileriye zıplamak, en büyük yarıştı aramızda. Şimdi yaşadığım hiçbir mutlulukla kıyaslanamayacak kadar güzel bir duyuydu.

Dedem evi yaptırdığında bahçeye de bir sürü ağaç dikmiş. Bence en görkemlisi, iki can ciğer arkadaş gibi göğes merdiven dayayan kavak ağaçlarıydı. Serinlik veren havası ve hışırtıları altında oturmayı çok sevdiği için hemen altına bir çeşme, lavabo ve masa sandalye koymuştu. Masa, sandalye dediğime bakmayın; hepsini kendi elleriyle yapmıştı. Akşam saatlerinde orada oturup çay içerdi canım dedem. Bahçenin toplam üç yerinde böyle bir çeşme ve hemen yanı başında kendi yaptığı masa ve oturak vardı. Ama yaşlandıkça bu küçük huzur adaları da gitgide bakımsızlaşmıştı.

Kavak ağaçlarının arkasında hafif sola doğru dönünce büyükçe bir kümes vardı. Ne severdim tavukları seyretmeyi! Hiç unutmam, bir seferinde dedemler bir haftalığına şehir dışına çıkmışlardı. O zaman biz ailece koca konakta kalmıştık. Malum, tavuk ve diğer hayvanlara bakmak lazım. Annem, ablamla birlikte tavuklardan yumurta alıp getirme görevini bize

vermişti. Güle oynaya evin merdivenlerinden indik. Ablam bu konuda daha tecrübeliydi. Kümese yaklaşınca dikkatli bir şekilde kapısını açtı ve içeri girdik. Tavuklar etrafımızda geziniyordu. Annemin elimize verdiği kabın içine ablamın beş altı tane yumurta koyduğunu hatırlıyorum. Sonra neden olduğunu bilmediğim bir şekilde gökyüzünden kanatlarını açmış bize doğru uçan bir tavuk gördüm. Sonra öğrendik ki saldıran tavuk değil, horozmuş. Belki de bunun sebebi benim üzerimdeki kırmızı hırka olabilirmiş. Anlayacağınız, o gün kahvaltıda annemin tavada kırdığı yumurtalar tam bir emek ürünüydü.

Dedem deyince aklıma hafif sürüyerek giydiği şık deri terlikleri, lambalı radyosu ve sardunyalari gelir. Ahh o sardunyalari! Her sabah kalktığında, bir oda kadar büyük olan balkondaki onlarca sardunyanın hepsini tek tek gözden geçirir, kuru yaprakları alır, bazı dalları kırarak çoğaltması için tekrar toprağa dikerdi. Onlarla

Dedem vefat edeli uzun yıllar oldu ama ben onu ve onunla geçirdiğim kısa vakitleri hiç unutmadım.

konuşur, sohbet ederdi. Bu huyu önce anneme, sonra da bana geçmiş sanırım. Annem evdeki Afrika menekşeleriyle konuşurdu. Ben ise dedem gibi sardunyalarımla konuşurum.

O zamanlar bana kocaman gelen bu bahçenin girişinin hemen sağındaki köşeye, dedem bir dut ağacı dikmişti. Bütün meyveleri çok severim ama dutun yeri her zaman başkadır bende. Size o beyaz dutun lezzetini anlatamam. Ağacın altına düşen dutları toplar, sıcak yaz günlerinde gölgesinin altında, gövdesine yaslanıp o koca ağaçla konuşurdum.

Canım dedemle hiç fotoğrafım yok ne yazık

ki. Eğer bir fotoğrafım olsa nasıl olur diye düşündüğümde şöyle bir kare geliyor gözümün önüne: Dedem bahçede, benim boyuma inebilmek için diz çökmüş, yere düşen eflatun renkli bir aslanağzı çiçeğinin nasıl açılıp kapandığını gösteriyor. Ömrümün sonuna kadar o aslanağzını ve rengini unutmayacağım.

Dedem vefat edeli uzun yıllar oldu ama ben onu ve onunla geçirdiğim kısa vakitleri hiç unutmadım. Bizim evimiz uzak olduğu için onu çok sık göremiyorduk. Kısa ama kıymetli vakitlerdi. Dedemin vefatının ardından kısa bir süre sonra anneannem de bu dünyadan ahirete göçtü. Dedemin özene bezene yaptırdığı, içinde acı tatlı bütün anılarının olduğu

o kocaman konak yıkıldı. Geçenlerde yolum o tarafa düşünce bir bakayım dedim. Benim kocaman dediğim bahçe aslında hiç de öyle büyük değilmiş. Bahçe niyetine hiçbir şey yoktu. Apartmanın önünde iki küçük yeşil çalı ve bol bol araba vardı. Tavuk kümeslerinin hemen yanındaki mürdüm eriği ağacı geldi birden aklıma. Apartmanın arka bahçesine şöyle bir bakmak istedim. Belki dallarından erikleri toplamak için zıplayan minik çocukları görürüm diye...

Çocukken bizi mutlu eden şeyleri ilerleyen hayatlarımızda da yapmak istiyoruz. Çünkü bu bizi o mutlu anlara götürüyor. O yüzden çocuklarımızın mutlu anlarını elimizden geldiği kadar çoğaltmalıyız.

HASTALIKLAR VE BESLENME

■ Merve Bilge ATALAY

Diyetisyen

Sonbaharın kendini iyiden iyiye hissettirdiği ve havaların soğumaya başladığı bu günlerde, hastalıkların artış gösterdiği bir dönemdeyiz. Her yıl düzenli olarak sık sık mı hastalanırsınız yoksa sonbaharda nadiren, kışın belki bir kez mi? Ve bu hastalığı genellikle ayakta mı atlatırsınız? Sizce, bazı insanların sürekli hastalıklarla mücadele ederken, diğerlerinin virüslerin yoğun olduğu dönemlerde bile sağlıklı kalması sadece tesadüf mü, yoksa yalnızca genetik mi? Kuşkusuz hayır. Genetik faktörler etkili ve önemli olmakla birlikte, bu durumu iyileştirmek mümkündür. Peki, ama nasıl? Bu yazımda, tek tek hastalıkları ve hangi yiyeceğin neye iyi geldiğini ele almak yerine, genel ruh ve beden sağlığımıza fayda sağlayacak önerilerde bulunacağım. Bu önerilerle bağışıklık sistemimizi güçlendirerek hastalıklardan kolayca kurtulabilir veya mevsim geçişlerinde hastalıklara hiç yakalanamayabiliriz.

Uyumak: Uyku, vücudumuzun yenilediği ve tazelandığı hayati bir süreçtir. Uykusuzluk

uzun sürdüğünde ya da stres nedeniyle rahat uyuyamadığımızda, başlangıçta nezle, grip gibi kolay atlatılan hastalıklara yakalanırız. Ancak uzun vadede düzgün uyku uyuyamayanlar, yeterli melatonin salgılayamadıkları için kronik hastalıklara daha kolay yakalanabilir. Uyku bu kadar önemliyse, nasıl uyumalıyız? Ne kadar uyumalıyız? Hangi saat aralıklarında uyumalıyız? Bu soruların hepsi çok önemlidir. Melatonin salgısı akşam 21.00'de yükselmeye başlar ve sabaha karşı azalır. Dolayısıyla mümkünse 21.00 sonrasında telefon, tablet, televizyon gibi ekranlardan uzak durmak; 18.00'den sonra yemek yemeyi ve atıştırmayı bırakmak önemlidir. Çünkü vücut sindirme işlemiyle meşgulken yeterli melatonin salgılayamaz. Işıksız ortamda uyumak da melatonin için gerekli hususlardan biridir.

Yeterli, Dengeli ve Farkında Beslenmek: Bugüne dek sıkça duyduğunuz yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenme kavramların insan hayatı için önemi büyüktür. Bazen bu

kavramları çok duymak ya da okumak yetmez, uygulama yoksa hızla unutulabilir. Farkında beslenmek, yeterli ve dengeli beslenmek kavramlarına yeni bir boyut getirir. Yeterli beslenmek, kişinin sofradan aşırı doymuş kalkması anlamına gelmez. Peki nedir? Eğer kişi günde iki öğün besleniyorsa öncelikle protein, yağ ve sebzelerle zenginleştirilmiş güzel bir kahvaltı yapmalı (gerekirse 1-2 dilim ekme ekleyebilir). Arzu ederse birkaç badem, bir hurma veya mevsiminde bir meyve ile 1-2 küçük ara öğün yapabilir ve günü ev yemeğiyle tamamlayabilir. Yatmadan önce yemek yemekten ve sabahları sürekli olarak simit, poğaçaya gibi yiyeceklerle güne başlamaktan kaçınılmalıdır. Dengeli beslenmek, hem renkli beslenmek hem de protein, yağ, karbonhidrat gibi besin gruplarından dengeli şekilde tüketmektir. Farkında beslenmek ise, ne yediğini, ne kadar yediğini ve nasıl yediğini bilmek, yemek sırasında başka şeylerle meşgul olmamak, yavaş ve şükür hali içinde yemektir.

Vitamin ve Mineral Değerlerini

Takip Etmek: Altı ayda bir özellikle D vitamini seviyenizi kontrol ettirmek büyük önem taşır. D vitamini hayatımızdaki önemli vitaminlerden biridir ve azaldığında ilk etapta fark edilmeyebilir. Başta depresyon ve ağrılar olmak üzere yaşam kalitesinin artırılması için D vitamini çok önemlidir. Kadınlar için ayrıca demir değerleri ve demir depoları da büyük önem taşır.

Su İçmek: Sağlıklı bir vücutta yaşamsal faaliyetlerin sürdürülebilmesi ve bağışıklığın artırılması için ihtiyaç olduğu kadar su içmek çok önemlidir. Başka sıvılar suyun yerini tutamaz.

Şükretmek ve Olumlu

Düşünmek: “İyi düşün, iyi olsun,” der eskiler. Ya da “Çok ağlamak başka ağlamaları getirir.” İnsan düşünen, şükreden, üzülen ve mutlu olabilen bir varlıktır. Başımıza gelen olumsuz olayları sürekli düşünmek, geçmişte veya gelecekte yaşamak, bizi kötü hissettirebilir ve yaşamımızı boşa harcamamıza neden olabilir. Sürekli stres altında yaşamak bağışıklığımızın düşmesine yol açar. Bu yüzden olumlu düşünmek ve düşüncelere takılıp kalmamak

önemlidir. Şükretmek, kişinin enerjisini yükselten, hormonal dengesini iyileştiren ve olumsuz her durumda güzel bir şey bulmanın verdiği mutlulukla yaşam kalitesini artıran bir eylemdir.

Yürüyüş Yapmak: Yürüyüş yapmanın bedene ve ruha olan faydaları sayısız araştırma ile kanıtlanmıştır. Günde en az 7 bin adım, mümkünse 10 bin adım atmak önemlidir.

Spor Yapmak: Haftanın birkaç günü, en azından 5 dakika bile olsa, esneme veya güç antrenmanları ile spor yapmak bağışıklığı güçlendirir.

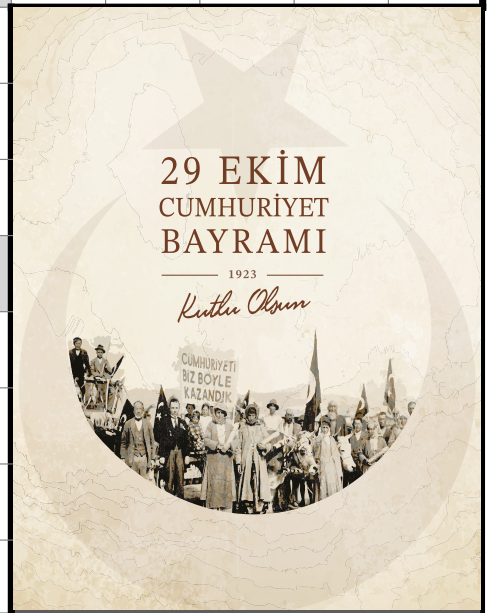
Bu öneriler, genel sağlığınızı korumanıza ve hastalıklara karşı daha dirençli hale gelmenize yardımcı olabilir. Özellikle soğuk hava koşullarında, bu alışkanlıkları edinmek, sağlıklı kalmak için hayati öneme sahiptir.

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

29 Ekim	İrade zayıflığı	Mah	Bir sure adı	Tedavi yöntemi	Önemini yitirmiş; düşmüş	Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi
Feza İnanc		Birdenbire	Sıcak bir ev aleti	Konulu	Bağışlama	
			Bir kıta		İplik	
Hıyanet eden			Belirti		Su damlası sesi	
Bir acı ünlemi		Dert çeken, gamlı	Deva		Ateş tutucu	
Nefer		Bir sure adı			Boru sesi	
	Bilgili, zeyrek	Düzenli				Mülk suresi
Müsaade		Torunu olan kadın	Duvar oyuğu		Uzaklık ünlemi	
Sahiplik			Lahana		Özellikle, bilhassa	
				Kiblemiz		Güneş
Mezra, tarla				Kullanılmış kitapların evi	Kaba kumaş	
Kısmi					Beddua	
Eski dilde su				Toprak ilaç		
	Yolda lazım olacak her türlü şey	Bir ünlem		Bir cennet varlığı		
Gökyüzü		Donuk renkli olan		Cilt		
İnce dantel					Seki	
		Neden, saik	Takma saç		Bir nota	
Haiti plaka kodu		Hayat arkadaşı	Diyabet	Soy		
Şehzade eğitmeni		Bir binek hayvanı		Mekân		
Bir mevsim	Erkek keçi					
	Harika, mükemmel					
		Kanat				
Oklar, sehimler	Mah	Bir mevsim	Eski dilde ay		Ölümlü, geçici	
	Uyarı					
				Bir sure adı		
Yanlışlıkla						
Eskişehir'in bir ilçesi						
		Kan, dem				
Altın			Bir nota			

KAFAMA TAKILANLAR

■ Süreyya MERİÇ

Gençlik çağı, bireyin hayatın anlamı üzerine yoğun olarak düşündüğü, artık çocukluğun saf ülkesinden çıkarak toplumu, kendi varlığını algılamaya çalıştığı bir dönemdir. Din başta olmak üzere toplumu biçimlendiren her türlü paradigma gencin radarındadır. Genç, her şeyi ve herkesi sorgular. Sorulan sorulara tatminkâr cevaplar alınırsa dinî tereddütlerin yoğun olarak yaşandığı bu dönemde gençlerimiz şiddetli savrulmalardan korunur.

Kimi zaman merak saikiyle kimi zaman da art niyetle ortaya atılan sorular biraz kafa karıştırıcı olabilir. Hatta birileri sırf bir kafa karışığı yaratmak için çeşitli sorularla bireyin dinî konularda tereddüt etmesine çalışabilir. Kaldı ki bu durum sadece gençlerimize has değildir, sahil ve sağlıklı bir dinî bilgiye ulaşamayan nice insan bu tür manipülasyonlara muhatap olmaktadır. Prof. Dr. Cağfer Karadaş'ın kaleminden çıkan *Kafama Takılanlar-3*, "kafası karışıklara, karışıklığa maruz kalanlara, kafası karışıklarla muhatap olanlara (...) bir kılavuz" mahiyetinde kaleme alınmıştır.

Birileri sırf ayıplanma korkusuyla kafasına takılan bir meseleyi dile getirmekten birileri de sırf İslam dinine saldırmak için birtakım sorular üzerinden olumsuz algı yaratmaya çalışır. *Kafama Takılanlar-3*, hakikati öğrenmek isteyenlere bir rehber, dine taarruz edenlere ise bir cevap niteliğindedir. Zira algı iyi yönetilmez veya algı üzerinden oluşturulan soru ve sorunlar giderilmezse bunlar yerleşir ve derinleşir. Karadaş,

üçüncüsü çıkan *Kafama Takılanlar* serisiyle gerçek soru ve sorunlara eğilir.

Kafama Takılanlar-3, "Yüzlerce Tanrı Varken Neden Seninki Doğru Olsun?" sorusuyla başlar. Karadaş, anlaşılır ve kuşatıcı bir dille sorudaki hata ve yanlışları da göstererek İslam dininin meseleye yaklaşımını anlatır.

Ayrıksı düşüncelerin revaç bulduğu, insanların farklı olmak adına saçma sapan şeylere tevessül ettiği bir çağda Karadaş, yargılamadan ve yadırgamadan hakikati anlatır. Modernizm adı altında insani değerlerden yoksun bir hayat tarzı yaşamaya teşvik eden hâkim küresel kültür, bunun için ilk başta din, tarih, örf gibi toplumları inşa eden temel unsurlara saldırır. Karadaş her bir soruda aslında art niyetli saldırılara da bir cevap verir. Kitapta ikinci soru "İslam Derleme ve Eklektik Bir Din mi?"dir. Tek başına bu soru bile aslında amacın İslam'ın ilahi hüviyetine bir taarruz olduğunu göstermektedir.

Kitap; "İslam'da Şiddet Var mıdır?", "Kur'an Bize Yeter mi?" gibi sık sık gündeme gelen soruların yanında "Allah Kötülüğü Emreder mi?", "Deprem Bir Cezalandırma mı?", "Başa Gelen Kötülük Günahtan mı?", "Cehenneme Gideceğimi Biliyorsa Allah Beni Neden Yarattı?" şeklinde ifade bulan inanç problemlerini de kelami çerçevede ele alır. Cevaplar sarih ve akıcıdır. Literatür bilgisine boğmadan, herkesin anlayabileceği bir Türkçeyle her kesime hitap eden örneklerle meseleler kaleme alınır. Bu bağlamda *Kafama Takılanlar* serisi sadece içerisinde yer alan sorulara değil önemli bir toplumsal ihtiyaca da cevap vermiştir.

DIYANET TV

CUMARTESİ | 11.00

FREKANSLAR

4A(HD)
FREKANS: 12.380 MHZ
POLARİZASYON: DİKEY (V)
SEMBOL ORANI: 27.500
FEC: 3/4

4A(SD)
FREKANS: 12.422 MHZ
POLARİZASYON: YATAY (H)
SEMBOL ORANI: 30.000
FEC: 3/4

Digiturk - 68. kanal

SMART - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

TV+ - 133. kanal

tvhu - 49. kanal

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203